

Cecilie Sudland

**Uformelle vurderingsprosesser blant
barnevernets saksbehandlere**

En kvalitativ studie av prestisjekjennetegn i barnevernet

**Masteroppgave i sosialt arbeid, studieretning barnevern
Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag**

SAMMENDRAG

I denne masteroppgaven har jeg utforsket noen uformelle aspekter ved barnevernets kultur. Det er gjort med utgangspunkt i saksbehandleres uoffisielle vurderinger av barnevernets saker, med vekt på hvilke prestisjekriterier som kommer til uttrykk i de aktuelle sakene. Barnevernsaker er et nøkkelbegrep innenfor barnevernets virke og brukes om barn og familier som er i kontakt med barnevernet.

Med datamateriale fra seks fokusgruppeintervjuer har jeg undersøkt saksbehandleres felles, *delte*, oppfatninger og hva som er prestisjerelaterte kjennetegn ved sakene. Jeg bruker prestisje som et analytisk begrep, og jeg benytter meg av prestisjebegrepet slik det er blitt brukt av sosiolog Dag Album (1991 og Album & Westin 2008) om sykdommers prestisje. Prestisje betyr noe av det samme som anseelse og gjelder ulikhet i vurderinger som gjenspeiler felles rådende oppfatninger (Album 2010). Studien er inspirert av Albums undersøkelser om sykdommers prestisje. Med utgangspunkt i 38 forskjellige sykdomstilstander har han og de andre undersøkt hvordan prestisjehierarkier oppstår, vedlikeholdes og endres. Undersøkelsene har vist at det er store prestisjeforskjeller mellom sykdomstilstander, og sykdommer kan rangeres i et prestisjehierarki etter bestemte vurderingskriterier og kjennetegn. Jeg benytter Michael Lipskys (2010) bidrag om bakkebyråkratiet for å belyse trekk ved byråkratiske organisasjoner, saksbehandlerens arbeidshverdag og mestringsstrategier for å forstå hva prestisjekjennetegnene og prestisjevurderingene settes i sammenheng med.

Med dette rammeverket har jeg analysert fram flere prestisjekjennetegn som er med på å tilkjenne barnevernsaker forskjellig prestisje. Disse kjennetegnene kan være prestisjedempende og prestisjefremmende. For å analysere fram kriteriene har jeg tatt utgangspunkt i *foreldrekonfliktsaker* og *akuttsaker*. Et sentralt funn i analysen er at foreldrekonfliktsaker oppfattes som grensesaker, og at det i seg selv er et viktig prestisjedempende kjennetegn. I behandlingen av disse sakene kommer det fram at uavklarte institusjonelle rammer, utfordringer med å skape klare problemidentiteter og spesifikke egenskaper tillagt klientene selv, er andre prestisjedempende kjennetegn. Analysen viser at akuttsakene er høyt rangert og at prestisjen knyttes til den akutte situasjonen. Prestisjen kobles her til saksbehandlerens opplevelse av spenning og den undersøkende og beslutningskraftige rollen som de kan innta i disse situasjonene. Analysen får samtidig fram at saksbehandlerne oppfatter endring hos klientene som et høyt verdsatt mål, og at deres opplevelse av

arbeidsfellesskap og mestringsfølelse er prestisjefremmende kjennetegn. Samtidig viser analysen at det er delte oppfatninger om akuttsakene generelt. Flere tar avstand fra akutt plasseringene med spørsmål om den slags tiltak er til barnets beste. Analysen viser videre at saksbehandlerne skiller mellom høyt og lavt rangerte arbeidsoppgaver. Studien får også fram at barnevernssaker ikke lar seg hierarkisere i et prestisjehierarki på lik linje med sykdomstilstander.

ABSTRACT

The main aim of this master thesis has been to explore the informal aspects of child welfare culture. I have done this on the basis of informal assessments and evaluations among the child protective workers with an emphasis on prestige criteria expressed in the child care cases. A case is a key concept in child welfare work. Cases is used and is used Using data from six focus group interviews, I have taken a closer look at the shared perceptions among the child protective professionals and what the prestige-related characteristics of the cases are, and how they are examined. My study is based on sociologist Dag Album's (1991) and Album & Westin (2008) surveys of diseases, prestige and prestige hierarchies. Based on how doctors ranked 38 different diseases, they examined how prestige hierarchies occur, maintain and change. Their surveys show that diseases were clearly ranked according to prestige.

I use prestige as an analytical concept. The meaning of prestige is similar to reputation or standing, and revolves around inequalities in assessments that reflect prevailing perceptions (Album 2010). I use Michael Lipsky's (2010) theory, the work of street-level bureaucracy to illuminate some informal aspects of the bureaucratic organizations, the professionals' work situation, the conflict of professional role expectations with administrative policies and how these bureaucrats cope with demands in their job to understand their value-judgments and what prestige is associated with.

By means of this framework, I have analyzed several prestige criteria; prestige – enhancing and prestige - inhibitory characteristics, and how the cases are given different prestige according to these criteria. To analyze these criteria I have investigated parental conflict cases and acute cases. A key finding of the analysis is that parental conflict cases are perceived as a boundary category, which is an important prestige reducing characteristic. It is further revealed that the professionals' challenge to structure their relationship with the clients and specific characteristics attributed to the clients themselves represent other prestige - inhibitory characteristics. The acute cases, on the other hand, are highly ranked. Here, the analysis shows that the prestige is attached to the acute situation in itself. The prestige is related to the experience of excitement and the possibility for the child protective workers to take on an investigating and powerful decision-making role in these situations. The analysis also shows that child protective professionals perceive changes in clients as a highly valued goal. Their experience of collaboration and sense of empowerment are prestige- enhancing criteria. However, child protective professionals also criticize their own practice, questioning whether

acute removals are in the best interest of the child. Further the analysis indicates that child protective professionals distinguish between high- and low - rated job assignments. The study also reveals that child care cases can't be informally ordered in a prestige hierarchy in the same manner as a prestige hierarchy of diseases.

Høgskolen i Oslo og Akershus,
Fakultet for samfunnsfagOslo, november 2014

FORORD

Dette har vært et spennende, lærerikt og til tider ufattelig krevende masterløp som nå er i ferd med å nærme seg målstreken. I den forbindelse er det flere som fortjener en stor takk.

Jeg vil først og fremst takke alle som har deltatt i denne undersøkelsen. Dere er studiens viktigste personer. Uten deres deltakelse hadde det ikke vært mulig for meg å studere prestisje og uformelle vurderinger i barnevernet.

Jeg vil også rette en spesiell takk til min veileder, Dag Album. Du har vært en stor inspirasjonskilde og til uvurderlig hjelp gjennom hele denne prosessen. Gjennom dine grundige tilbakemeldinger har du hjulpet meg med å ta nødvendig avstand fra praksisfeltet. Du har også utfordret min byråkratiske skrivestil, og inspirert meg til å strekke meg utover det jeg trodde var mulig.

Familien, og ikke minst min samboer Espen, fortjener en spesiell takk. Dette har vært et tidkrevende og altoppslukende prosess. Uten din enorme støtte hadde det vært vanskelig å få gjennomført en mastergrad. Min gode nabo og sosiolog, Jørgen Svalund, må også ha en stor takk. Ved at du har delt av din sosiologiske kunnskap, bistått med flere gjennomlesninger og kommet med ærlige (og tidvis smertefulle) tilbakemeldinger, har du bidratt til at jeg har kommet i mål med masteroppgaven. Jeg vil også takke Marlene Persson, Siw Tønnessen, Jonas Frislid Jarfonn og Tonje Bentzen som på ulike stadier i skriveprosessen har lest gjennom mine ubearbeidede analyseutkast. Professor Liv Mette Gulbrandsen har bistått med faglige innspill mot slutten av skriveprosessen. Tusen takk for at du på kort varsel tok deg tid til å lese gjennom deler av oppgaven. Min datter Hedvig har lest alle sitater, rettet skrivefeil og satt komma på riktig sted. Tusen takk for hjelpen!

Takk til Susana og Jonas for gode faglige diskusjoner, og for støtten når studiet har følt overveldende. Jeg vil også rette en takk til «Prestisjeprosjektet» som har gitt meg muligheten til å delta i et spennende forskningsmiljø.

Avslutningsvis takker jeg de ansatte på høgskolen i Oslo for et flott masterstudium og eksemplarisk oppfølging gjennom hele studiet.

Cecilie Sudland

Oslo, november 2014

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	i
ABSTRACT	iii
FORORD.....	v
KAPITTEL 1. INNLEDNING	1
1.1. Tema og bakgrunn for studien.....	1
1.1.1. Prestisje – om rangering og uformelle vurderinger	1
1.2. Barnevernet og barnevernets saker.....	2
1.3. Prestisjekriterier.....	3
1.4. Datamaterialet	4
1.5. Problemstilling og studiens bidrag	4
1.6. Struktur og oppbygging.....	6
KAPITTEL 2. TEORETISK FORANKRING	7
2.1. Prestisjeforskning	7
2.2.1. Prestisje - et analytisk begrep for å forstå uformelle vurderinger og rangeringer	7
2.2.2. Prestisje, kategorier og kategoriseringsvirksomhet	8
2.2.3. Sykdomsprestisje – funn og prestisjekjennetegn.....	9
2.3. Bakkebyråkratene og bakkebyråkratiets uformelle organisasjon.....	10
2.3.1 Det performative aspektet.....	10
2.3.2. Den motsetningsfulle rollen	12
2.3.3. Bakkebyråkratenes klientrelasjon.....	13
2.4. To vitenskapsteoretiske perspektiver	14
KAPITTEL 3. METODE	16
3.1. Fokusgruppeintervjuer.....	16
3.2. Deltakere i fokusgruppene.....	17
3.2.1. Rekrutteringsarbeidet	17

3.2.2. Informantene	18
3.3. Etske betraktninger.....	19
3.3.1. Informert samtykke	19
3.3.2. Konfidensialitet	19
3.4. Temalistens utforming og graden av strukturering	19
3.5. I rollen som forsker og moderator	20
3.6. Analysearbeidet.....	22
3.6.1. Tilrettelegging av datamaterialet for analyse	22
3.6.2. Valg av to saker til analysen.....	24
3.6.3. Analytisk rammeverk	27
3.7. Overbevisende bruk av fokusgrupper – metodens pålitelighet	28
3.7.1. Å forske på meningsdannelse og prestisjevurderinger	28
KAPITTEL 4. FORELDREKONFLIKTSAKER	32
4.1. Foreldrekonfliktsakenes grensekarakter	33
4.1.1. Arbeid ved systemets grense	33
4.1.2. Å skape klare problemidentiteter.....	36
4.1.3. To fortellinger – det vanskelige fortolkningsarbeid	38
4.2. «En brikke som blir brukt» - uavklarte institusjonelle og profesjonelle rammer	41
4.2.1 Ulike forventinger og den viktige klientrelasjonen	41
4.3. «Fine» og mindre «fine» arbeidsoppgaver	44
4.5. Oppsummering	47
KAPITTEL 5. AKUTTSAKER	49
5.1. Den akutte saksfasens prestisje	49
5.1.1. Handlekraftige saksbehandlere og en «actionpreget» opplevelse	49
5.1.2. Endring versus stillstand.....	52
5.2. «Da jobber vi alle» - arbeidsfellesskap og samhandling	56

5.2.1. Å behandle saker alene.....	57
5.3. Kritikk av egen praksis.....	59
5.4. Oppsummering	62
KAPITTEL 6. OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE DISKUSJON.....	63
6.1. Funn.....	63
6.1.1. Prestisjekjennetegn.....	63
6.1.2. «Mer» eller «mindre» barnevern?	64
6.2. Barnlige, gale og besatte foreldre – prestisje, skyld og uklarhet	65
6.3. Prestisjens reproduksjon og hvordan den kan forstås.....	67
6.4. Veien videre	69
Litteraturliste	71
VEDLEGG I: Invitasjonsbrev	79
VEDLEGG 2: Temaliste	82
VEDLEGG 3: Kvittering, NSD.....	87

KAPITTEL 1.

INNLEDNING

1.1. Tema og bakgrunn for studien

Prestisjeforskning har vært en viktig inspirasjon for denne studien, der jeg har undersøkt uformelle vurderingsprosesser og prestisjekjennetegn ved *saker* i barnevernet. Interessen for å studere uformelle vurderingsprosesser og hvordan ulike saker blir uformelt vurdert, springer ut fra min tidligere erfaring som saksbehandler, der jeg har erfart at saker er blitt snakket evaluende om i uformelle og uoffisielle sammenhenger. Jeg har også opplevd at enkelte saker har skapt større engasjement og fått mer oppmerksomhet når vi har snakket om dem. Denne erfaringen har gjort meg nysgjerrig på hvordan uformelle vurderingsprosesser kan forstås som sosialt fenomen. Jeg opptatt av hva som virker inn på saksbehandlerne forståelse av saker. Jeg retter med andre ord oppmerksomheten mot måter å hierarkisere på i barnevernet. Hva er det som gjør at vi som saksbehandlere lar oss engasjere av enkelte saker, mens andre saker blir oppfattet som mindre attraktive å arbeide med? Hva er det som kjennetegner saker som oppfattes som energitappende og lite lystbetonte? Hva er det med noen saker som gjør dem mer spennende og interessante enn andre?

1.1.1. Prestisje – om rangering og uformelle vurderinger

Masteroppgaven inngår i et større forskningsprosjekt ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo som ledes av professor Dag Album. Prosjektet fokuserer på uformelle vurderinger i helsevesenet, og hva slags betydning forståelsen av sykdommer har for helsepersonellet som jobber med dem. Prestisje betyr noe av det samme som anseelse, og gjelder ulikhet i vurderinger. Prestisje er et relasjonelt og relativt begrep. Det vil si at prestisjen til noe bare kan ha mening i relasjon til prestisjen til noe annet (Album 2010). Disse gjenspeiler felles rådende oppfatninger av hva som anses som «fint» og «mindre fint» (Album 2010, 256). Med utgangspunkt i 38 forskjellige sykdomstilstander har de undersøkt hvordan prestisjehierarkier oppstår, vedlikeholdes og endres. Undersøkelsene har vist at det er store prestisjeforskjeller mellom sykdomstilstander, og sykdommer kan rangeres i et prestisjehierarki etter bestemte vurderingskriterier og kjennetegn. Album presiserer at slike prestisjehierarkier er kulturelt konstituerte ideer. Det betyr at hierarkiene kun eksisterer som *delte* felles oppfatninger og som kulturelle definisjoner. Undersøkelsene indikerer også at prestisje er et stabilt og innvevd fenomen i den medisinske kulturen (ibid, 345).

Denne studien inngår i en sosiologisk tradisjon som fokuserer på uoffisielt sosialt liv (Album 1996, 19). Undersøkelsen er videre forankret i et kulturteoretisk og sosialkonstruktivistisk perspektiv, og jeg har tatt sikte på å kartlegge noe de uformelle sidene ved barnevernets kultur.

La oss nå se på barnevernets rolle og hvordan barnevernets saker kan forstås.

1.2. Barnevernet og barnevernets saker

Barnevernets oppgave er å gi barn, unge og familier hjelp og støtte i vanskelige situasjoner. Som offentlig instans har barnevernet «et spesielt ansvar for å avdekke omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås» (jf. barnevernloven kapittel 3). Det er Lov om barneverntjenester (barnevernloven) som danner den formelle rammen for barnevernets virksomhet og saksbehandlernes handlingsrom (Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik 2012). Barnevernloven berører relasjonen mellom foreldre og staten, og definerer samfunnets ansvar når foreldre ikke makter omsorgsansvaret (Lidèn 2004, 202). Som en grunnleggende verdi i sosialt arbeid ligger prinsippet om frivillighet. Barnevernets tiltak er hovedsakelig tuftet på prinsippet om «empowerment» og «hjelp til selvhjelp» (Gording Stang 2007, 39). Dette er et prinsipp som også kommer til uttrykk i offentlige statistikker. I følge Statistisk Sentralbyrå (SSB) var 83 prosent av alle tiltak i 2012 registrert som frivillige hjelpetiltak hvorav hjelpetiltaket «råd og veiledning» var det mest benyttede tiltaket.

Selv om barnevernets primære oppgave er å hjelpe og støtte foreldre til å klare omsorgsansvaret, har barnevernet også en plikt til å gripe inn med tvang for å beskytte barn mot omsorgssvikt (Hennum 2011). Det innebærer at barnevernet både kan plassere et barn utenfor hjemmet og overta ansvaret for det. Barnevernet er dermed et eksempel på at sosialt arbeid opererer i et felt, hvor de ansatte skal utføre både hjelp og kontroll (Levin 2004). Ved at barnevernet er blitt delegert makt av samfunnet til å ivareta de mest utsatte barna, gjenspeiler den også samfunnets normative standarder for hva som er en «god» barndom (Hennum 2011). En slik forståelse er ikke statisk eller objektivt gitt, men skifter som et resultat av ulike faglige diskurser og politiske bestemmelser. Barnevernet er i tillegg et system «som både produserer og bruker kunnskap» (ibid, 147-148), og som til en hver tid skal begrunne og legitimere statlig maktutøvelse. Det er med andre ord viktig at denne kunnskapen oppfattes som legitim, slik at den ikke hindrer virksomheten i dens oppgaver.

Jeg skal som nevnt undersøke prestisjerelevante kjennetegn med utgangspunkt i barnevernets saker. *Barnevernsaker* er et nøkkelbegrep innenfor barnevernets virke. Innenfor den barnevernfaglige litteraturen (se Gording Stang, 2007, Oppedal 2008 og Hennum 2011) brukes

barnevernsaker om barn og familier som er i kontakt med barnevernet. I tråd med et sosialkonstruktivistisk perspektiv anser jeg barnevernsaker som kulturelle kategorier som blir forhandlet fram gjennom sosiale prosesser i barnevernfeltet. Jeg forstår saker som institusjonelt konstruerte fenomener hvor hjelpetrengende familier i møte med barnevernet omskapes til ulike problemkategorier. Dette innebærer at oppfatningen om saker ikke er statisk, men vil endre seg i takt med samfunnets forståelse av sosiale problemer (Järvinen og Mik-Meyer 2003). Videre legger jeg til grunn at kunnskapen om saker er *delt*, og ikke noe den enkelte saksbehandler besitter alene. Det innebærer at virkeligheten som saksbehandlerne forholder seg til når de snakker om og vurderer saker ikke er individuelt betinget, men resultat av sosiale prosesser i praksisfeltet.

Hva som *er* en sak blir definert ut fra institusjonelle forståelsesrammer som legger vekt på enkelte egenskaper ved klientene. I transformasjonsprosessen fra å være hjelpetrengende personer til å bli en klient skjer det en forenkling og omdanning av individene der de gjøres til en sak som skal tilpasses virksomhetens problemkategorier, regler og rutiner (Järvinen og Mik-Meyer 2003, Lipsky 2010). Järvinen og Mik-Meyer (2003, 16) peker på at dersom «dette projektet lykkes, får individet en probleidentitet, noe som institutionen kan (sam)arbeide med». Hummel (2008, 28) hevder at «the modern bureaucrat has invented the “case”. Only if a person can qualify as a case is he or she allowed treatment». Hva som konstitueres som en sak, har altså stor betydning for både klienten og den offentlige virksomheten som klienten inngår i (Hummel 2008).

Det er samtidig viktig å nevne at saker gjenspeiler et komplekst praksisfelt, og at det ikke er entydig hvordan grensene rundt sakene skal trekkes, eller hvordan saksbehandlere skal behandle dem. For eksempel peker Schön (1987) på at hver sak er unik, noe som gjør at den ikke «finnes i boka». Profesjonsutøveren kan ikke behandle saker som instrumentelle problemer som skal løses ved å bruke «one of the rules in her store of professional knowledge» (Schön 1987, 5). Det innebærer at saksbehandlerne må anvendes på ulike måter, de må tolke situasjoner, improvisere og «vurdere relasjoner og ta med andre uforutsigbare forhold i sin faglige vurdering» (Storø 2010, 19).

1.3. Prestisjekriterier

Album har systematisert prestisjekriteriene i tre kategorier; sykdommen og dens typiske forløp, sykdommens typiske behandling og sykdommens typiske pasient. For å undersøke hva prestisjen relateres til i barnevernets forskjellige saker har jeg kartlagt hvilke egenskaper som

påvirker hvordan saker blir klassifisert og rangert, med utgangspunkt i (saks)behandlingen av barnevernssakene. Dette har jeg gjort ved å undersøke kriterier og kjennetegn ved saker som virker *prestisjefremmende* og *prestisjedempende* i forståelsen av dem. I oppgaven forstår jeg kriterier og kjennetegn som sammenfallende begreper, og jeg bruker dem om hverandre.

1.4. Datamaterialet

For å undersøke kjennetegnene foretok jeg høsten 2013 seks fokusgruppeintervjuer med til sammen 21 saksbehandlere fra barnevernet. Ettersom prestisje er et kulturelt fenomen som kun eksisterer som *delte* oppfatninger blant personer som deler en felles hverdagserfaring, er fokusgruppeintervjuer velegnet til å studere saksbehandlernes prestisjevurderinger som et sosialt mønster. Anseelsesvurderinger er samtidig ladet med verdier og emosjoner. Prestisje er et ulikhetsfenomen som kan vekke moralske spørsmål, og komme i konflikt med yrkesetiske retningslinjer om likeverd og respekt. Å snakke om saker på en evaluerende måte i en intervjusituasjon kan derfor bli oppfattet som sosialt «ukorrekt» eller illegitimt. Ettersom fokusgrupper har vist seg velegnet til å studere sensitive temaer og meningssammenhengers konstruksjon (Wibeck 2000), valgte jeg å benytte denne intervjuformen for å studere informantenes prestisjevurderinger.

1.5. Problemstilling og studiens bidrag

For å undersøke hvilke prestisjekriterier som ligger bak saker med høy og lav prestisje har jeg valgt følgende to problemstillinger:

- 1) *Hvilke prestisjekriterier er det som kjennetegner foreldrekonfliktsaker og akuttsaker?*
- 2) *Hvordan kommer kriteriene til uttrykk og hva settes de i sammenheng med?*

Med disse problemstillingene ønsker jeg å få fram ulike prestisjedempende og prestisjefremmende kriterier og kjennetegn.

Dette er så vidt jeg vet den første studien som undersøker saksbehandlernes oppfatninger og forestillinger av prestisjekjennetegn innenfor barnevernet. Det er imidlertid gjort studier av uformelle vurderingsprosesser blant barnevernansatte (Egeland 1997 og 2003, og Backe Hansen 2001) som jeg mener det er relevant å nevne i denne sammenheng. Disse har lagt vekt på hvordan sosialarbeidere uformelt tillegger barn og foreldres problemer mening. Irene Levin (2001) har i artikkelen «Diskurser i og om sosialt arbeid» belyst saksbehandlernes forestillingsverden når de framstiller en «vellykket» og «ikke vellykket» sak, og hvilke

dimensjoner og resonneringer som ligger til grunn for hvordan sakene blir kategorisert. Levin snakker primært om diskurser i denne artikkelen, men jeg mener den allikevel får fram sider ved saksbehandlerne hierarkiserende vurderinger. Midjo (2010) har i sin doktorgradsavhandling «En studie av samhandling mellom foreldre og barnevernarbeidere i barnevernets undersøkelse», studert barnevernansattes interne evalueringsmøter hvor barn og foreldre gjøres til gjenstand for hierarkiserende vurderinger. Også andre har studert saksbehandleres oppfatning om klienter. Torbjørn Bolstad (1995) har i sin studie funnet at saksbehandlere kategoriserer enslige mødre ulikt, og at dette har betydning for hva slags type hjelp mødrene får.

I følge Levin (2001) er ansatte i barnevernet en profesjonsgruppe som ofte utsettes for kritikk. En studie om prestisjevurderinger kan derfor bidra til å forsterke et allerede negativt syn på barnevernet som institusjon, eller på saksbehandlerne rolle. Min intensjon har ikke vært å komme med normativ kritikk av praksisfeltet eller rangeringshierarkiene. Undersøkelsen har ikke hatt som siktemål å evaluere hva som er «gode» og «dårlige» praksiser. Som Johannessen (2013) peker på, forstås prestisje som et iboende og nærmest nødvendig aspekt ved sosialt liv. Jeg har heller ikke undersøkt hvordan uformelle vurderinger påvirker prioriteringer innenfor barnevernet.

Mitt mål har vært å få innblikk i de uformelle sidene ved barnevernets kultur som kan danne grunnlag for diskusjon om forståelsesmåter og kategoriseringsprosesser som tas for gitt i barnevernet. Fokuset har vært hvordan prestisje som et fenomen kan forstås innenfor en barnevernkontekst med utgangspunkt i prestisjekjennetegn ved barnevernssakene. Ved å undersøke saksbehandlerne forståelsesramme på et mikronivå kan studien bidra til ny kunnskap om 1) uformelle vurderinger og barnevernets uformelle organisasjon, 2) hvordan prestisje er vevd inn i sosial praksis og 3) hvordan saksbehandlere forstår sin egen komplekse rolle. Ved å studere prestisjekriteriene er det altså mulig å få øye på saksbehandlerne rolleforståelse og profesjonsidentitet¹ som kan fortelle oss noe om barnevernets normer og verdier.

¹ Profesjonsidentiteten viser til «den personlege identitetsdanninga som har med utøvelsen av yrkesrolla å gjere» (Heggen 2008, 324).

1.6. Struktur og oppbygging

I kapittel 2 presenteres det analytiske perspektivet som brukes som teoretisk rammeverk i analysen. For å kunne si noe om prestisjekjennetegn i barnevernet vil jeg først presentere sosiologisk forskning om sykdomsprestisje, som er det ene bidraget til analysen. For å forstå prestisjekjennetegn og hva prestisjevurderingene settes i sammenheng med i barnevernet, har jeg benyttet Michael Lipskys (2010) bidrag om bakkebyråkratene, og deres dilemmaer i arbeidet med å utøve offentlig velferdspolitik. Ved å bruke Lipskys organisasjonsteoretiske forståelse får jeg fram trekk ved uformelle byråkratiske organisasjoner, barnevernets strukturelle rammer, saksbehandlernes arbeidshverdag og kategoriseringsvirksomhet som kan gi kunnskap om prestisjefenomenet og hierarkiseringer. På hver sin måte er perspektivene egnet til å kaste lys over det uformelle aspektet ved barnevernets organisasjon, og barnevernansattes forståelse av saker.

Kapittel 3 omhandler den metodiske tilnærmingen. Her drøfter jeg valg av metode, og hvordan jeg har analysert materialet. Samtidig belyser jeg hvordan forskning om prestisjevurderinger kan ha betydning for studiens kunnskapsproduksjon og pålitelighet. Her belyser jeg prosessene for betydningsdannelse ved å analysere samhandlingen i fokusgruppene.

Analysekapitelene 4 og 5 har to siktemål. Målet har vært å analysere fram ulike prestisjefremmende og prestisjedepende kriterier som kjennetegner to sakstyper, og hva de settes i sammenheng med. Kriteriene danner strukturen for analysekapitelene. Kapittel 5 omhandler *foreldrekonfliktsaker*, og er en analyse av hva som er prestisjedepende kjennetegn. Kapittel 6 belyser *akuttsakene*. Her belyser jeg forskningsspørsmålene med utgangspunkt i de akutte sakene. I studiens avsluttende kapittel trekker jeg trådene sammen fra de to foregående kapitlene, og jeg diskuterer noen av funnene. Helt avslutningsvis løfter jeg fram hvordan studien kan peke framover og være et utgangspunkt for videre prestisjeforskning innenfor barnevernetfeltet, og for prestisjeforskning generelt.

TEORETISK FORANKRING

I dette kapitlet redegjør jeg for det teoretiske rammeverket som danner bakteppe for analysen. Først presenterer jeg prestisje- og kategoribegrepet. Deretter tar jeg for meg funn og kjennetegn fra Albums (1991, og Album & Westin 2008) forskning om sykdommers prestisje; de prestisjerelevante kjennetegnene ved sykdommer. For å koble tidligere prestisjeforskning til min analyse benytter jeg Michael Lipskys (2010) bidrag om bakkebyråkratiet. Her introduserer jeg bakkebyråkratene, deres uformelle mestringsstrategier og hvordan bakkebyråkratene, i sin streben etter kontroll over egen arbeidshverdag, søker kontroll over klientene. I oppgaven benytter jeg to forskjellige vitenskapsteoretiske tilnærminger som jeg avslutningsvis vil redegjøre for.

2.1. Prestisjeforskning

2.2.1. Prestisje - et analytisk begrep for å forstå uformelle vurderinger og rangeringer

Innenfor prestisjeforskningen har det vært vanlig å knytte prestisje til individer eller grupper som en ressurs eller byrde (Album 2010, 256). Prestisjebegrepet har sin opprinnelse i Max Webers (2010) bidrag om stand, ære og sosial orden. Weber (2010) er opptatt av hvordan stendene ble vurdert og rangert. Det betyr at stendene har ulik prestisje. Han (ibid, 60) skriver: «... en egenskap som er felles for mange mennesker, er gjenstand for en sosial vurdering av hvorvidt den er «ærefull» eller «vanærende», og denne vurdering betinger typiske trekk ved menneskers livsskjebne ...». Det betyr at individene blir rangert etter sosial vurdering av deres livsførsel (Album 1990, 229). Ved at prestisje favner alle prestisjenivåene fra topp til bunn skiller det seg fra Erving Goffmans (1990) stigmabegrep. Stigma gjelder det lavest rangerte eller endog utdefinerte, det som tilsvarer den aller nederste delen av prestisjerangeringen (Album 2010, 255). Stigmatiori har fått omfattende betydning i sosiologien om helse og sykdom, og belyser hvordan individene gjennom klassifiseringer tilskriver hverandre diskrediterende egenskaper som hefter negativt ved dem (Goffman 1990).

Ved at Album har undersøkt legers vurderinger av sykdommer har han vist at ikke-menneskelige kategorier, som sykdomstilstander, også kan inneha prestisje. Dette skiller Albums prestisjeforståelse fra Pierre Bourdieus (1996) bruk av begrepet hvor Bourdieu knytter

prestisje til autoritet og symbolsk makt². Andre sosiologer som Hatch (1998), Lamont (2013) og Ridgeway (2014) har også tatt for seg statushierarkier og hvordan prestisje kan knyttes til ikke-materielle kategorier.

2.2.2. Prestisje, kategorier og kategoriseringsvirksomhet

I følge Album (2010, 256) er de fleste kategorier ladet med emosjoner og vurderinger som påvirker våre tanker og oppfatninger. Kategorier kan forstås som grupperinger av ting, hendelser og personer ut fra oppfattet likhet. De blir til gjennom sosiale prosesser ved at det trekkes grenser mellom hva som faller innenfor og utenfor en kategori. En slik kategoriseringsvirksomhet er et nødvendig redskap som hjelper oss til å skille fenomener som for eksempel barn og voksen, mann og kvinne, ulike diagnoser eller mellom saker i barnevernet. Når noe er kategorisert er det mulig å lokalisere det i en, eller flere kategorier, og å bestemme hvordan kategoriene passer inn i større hierarkier (Lamont 2012). På den måten bidrar de til å systematisere erfaringene våre (Skytte 2008, 116). Innholdet i kategoriene er ikke statiske eller fastlagte. Det er under stadig forandring og er et resultat av vedvarende forhandlinger mellom individene.

Inndelingen av verden i ulike kategorier er altså ikke naturgitt, men gjenspeiler kulturenes interesser og perspektiver. De er med andre ord ikke bare et resultat av egenskapene ved objektene i seg selv, men gjenspeiler like mye vår interesse for hvordan vi kan bruke dem (Svennevig 2012, 177). Dermed blir sosiale kategorier effekten av handlinger og utsagn, og ikke hva en person er eller har (Berg, Flemmen og Gullikstad, 2010 18, 22). Det gjør at individer som knytter seg til høyt ansette kategorier kan dra nytte av dem. Tilsvarende vil lavt rangerte kategorier medføre ulemper for dem som er forbundet med dem.

Evaluering og vurderingsprosesser er blitt belyst gjennom ulike perspektiver i den sosiologiske faglitteraturen (jf. Bourdieu 1993, Zuckerman 1993, Latour 1988 og Lamont 1987). Sosiologen Michèle Lamont (2013) peker på at kategorisering og klassifisering, stereotypisering og standardisering, legitimering og forhandling er underliggende prosesser som er vevd inn i slike vurderingsprosesser. Anseelsesvurderinger kan være vanskelig å gripe fordi de kan være komplekse og flyktige. De kan samtidig framstå som «naturlige» beskrivelser, eller som det

² Bourdieu (1996, 45) definerer symbolsk makt som «en makt til å konstituere det gitte gjennom utsagn om det, til å få andre til å se og til å tro på en verdensoppfatning... symbolsk makt er nesten en magisk makt som gjør det mulig å oppnå det samme som man gjør med styrke». Symbolsk makt oppstår i samspillet mellom individene, og skjer gjennom ulike påvirkningsmekanismer, og tankekategorier som er med på å opprettholde sosial ulikhet.

Bourdieu (1977, 164) betegner som doxa. Doxa beskrives som en universell objektiv sannhet som er styrende for individenes handlinger og tankemønstre. Doxiske antakelser er vilkårlige og begrensende for sosial mobilitet, og forandring generelt. Bourdieu (1977, 166) hevder at doxa: «....goes without saying and therefore goes unquestioned, the agents aspirations have the same limits as the objective conditions of which they are the product».

2.2.3. Sykdomsprestisje – funn og prestisjekjennetegn

Album (1991; Album & Westin 2008) har foretatt to kvantitative undersøkelser om sykdoms prestisje blant leger og annet helsepersonell i Norge. De viser at sykdommer lar seg rangere i et prestisjehierarki, og at det er betydelig avstand mellom sykdommer som rangeres høyt og lavt. Deres undersøkelser er konstruert som en analogi til undersøkelser av yrkers prestisje (Svalastoga 1959; og Treiman 1977 i Album 2010).

Albums undersøkelser har sin forankring i en sosiologisk medisinsk tradisjon. Her blir sykdom undersøkt som en sosial konstruksjon; et institusjonelt fenomen som skiller seg fra sykdomsbegrepet slik det er blitt brukt av den medisinske ekspertisen. Det betyr at sosiologene ikke har vært opptatt av objektive strukturelle feilfunksjoner i kroppens organer (Malterud 1990, 22). Sosiologer ser ikke bort fra sykdom som biologisk funderte, men deres blikk har vært rettet mot den medisinske kulturens sykdomsfortolkninger; diagnosers betydning som et sosialt fenomen (Album 1996, 15). I en slik forståelse ligger en betydning om at *holdninger* og *tanker* om sykdom ikke er *naturlige* eller objektivt gitt, men et resultat av hvordan sykdomsforståelsen blir forhandlet fram gjennom sosiale prosesser. Prestisje blir dermed sett på som en medvirkende faktor i forståelsen av sykdomstilstander (Album 2010).

I følge Album lar sykdommene seg rangere etter bestemte prestisjekjennetegn (Albums 1991, 236), og jeg vil kort belyse noen av dem. Det første kjennetegnet angår *selve sykdommen* og dens mulige årsakssammenheng. Sykdommer av en akutt karakter med en klar årsakssammenheng, som ikke er relatert til klanderverdig livsførsel, og som er knyttet til hjertet, hjernen og blodet har høy prestisje. Album (1991, 235) hevder at «sykdommer med fart og dramatik, sykdommer som folk blør og dør av, rangerer høyere enn sykdommer som kommer gradvis, og kanskje er uklare i den første fasen». Det andre kjennetegnet er sykdommens typiske *behandling*. Sykdommer og skader med gode og raske behandlingsresultater har høyere prestisje enn sykdommer som i liten grad lar seg helbrede. Sjeldne sykdommer er også mer interessante enn de som forekommer hyppig. Sykdomstilstander som er kroniske, smertefulle og som gjør folk hjelpeløse har lav prestisje. *Sosiale kjennetegn* ved den typiske pasienten er

den tredje antatte årsaken. For eksempel har sykdom som rammer de ansette og mektige høyere prestisje enn sykdom som rammer pasienter fra lavere sosiale lag. Videre hevder han at sykdom som regnes som selvforskyldt har lavere status enn sykdom vi uforskyldt rammes av. Det samme gjelder manglende tilfriskning hos pasientene.

Andre som Malterud (2012) har også skrevet om sykdommers anseelse. Gjennom artikkelen «Hva forteller medisinsk uforklarte helseplager om eksemplarisk sykdom og kjønn?» peker hun på hvilke kjennetegn som betinger såkalt eksemplarisk sykdom. Malterud trekker fram at legers mestringsfølelse antageligvis er et prestisjefremmende kjennetegn. Hun foreslår også at symptomer som leger selv ville ha mestret, og som er nært knyttet til hverdagslige problemer hos pasientene kan være andre prestisjedependente kjennetegn (ibid, 269).

Med dette som utgangspunkt vil jeg gå videre til å belyse det neste teoretiske perspektivet som er med på å danne rammen for analysen.

2.3. Bakkebyråkratene og bakkebyråkratiets uformelle organisasjon

Barnevernets saksbehandlere operer i et felt mellom politikk og praksis hvor det fattes beslutninger som omhandler folks liv. De tilhører en yrkesgruppe som Lipsky (2010) omtaler som bakkebyråkrater. Lipsky har, med utgangspunkt i amerikanske forhold, studert bakkebyråkratenes kollektive atferd. Med *bakkebyråkrater* mener Lipsky offentlige ansatte som sosialarbeidere, lærere og politi, som interagerer ansikt til ansikt med samfunnets borgere. I boken «Street-level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services» (2010) belyser han hvordan bakkebyråkratene samhandler med samfunnets borgere som hjelpere, samtidig som de skal representere frontlinjen av offentlig politikk.

2.3.1 Det performative aspektet

Hovedtanken i Lipskys teori er at det på tvers av profesjonsutøvernes yrkesgrupper oppstår uformelle handlingsmønstre utover de offisielle og formelle rammene som bakkebyråkratene opererer innenfor. Dette har, i følge Lipsky, en sammenheng med de strukturelle forholdene i bakkebyråkratenes arbeidssituasjon, og at de forsøker å løse dilemmaene som er knyttet til den komplekse konteksten de befinner seg i. Et annet viktig kjennetegn ved bakkebyråkratene er at de i utførelsen av arbeidet har et betydelig skjønnsmessig handlingsrom. Skjønnsmessige beslutninger gjør at byråkratene kan yte hjelp som er tilpasset den enkelte klient, men samtidig de åpner også for skjevfordeling og dårlig behandling av klientene.

I følge Lipsky (ibid, xi) forsøker bakkebyråkratene å gjøre en god jobb innenfor rammen av en byråkratisk organisasjonsform. Deres utfordring er imidlertid at de mangler tid, bakgrunnsinformasjon eller andre ressurser som er nødvendig for å behandle hver individuelle sak på en korrekt måte. Behovet for å masseprosessere klienter gjør det også vanskelig for bakkebyråkratene å utføre arbeidet på ideelle måter. Arbeidet er kjennetegnet av at de ikke kan måle effekten av arbeidet de gjør, og at arbeidsoppgavene er av kompleks karakter. Ofte må de forholde seg til at ikke alle sosiale problemer kan la seg løse, og de kan befinne seg alene i uforutsigbare situasjoner hvor de må ta raske avgjørelser.

Det manglende samsvaret mellom tilbud og etterspørsel gjør at bakkebyråkratene bevisst og ubevisst utvikler tilpasningsmønstre, strategier, stereotypier og rutiner som er med på å forenkle arbeidsoppgavene, og optimalisere utnyttelsen av tilgjengelig ressurser. Slike strategier gir tilfredsstillende, men ikke optimale tjenester og påvirker den utøvende virksomheten:

«...the decisions of the street-level bureaucrats, the routines they establish and the devices they invent to cope with uncertainties and work pressures, effectively become the public policies they carry out» (Lipsky 2010, xiii).

Slike strategier er med på å gi saksbehandlerne en opplevelse av at det er bedre samsvar mellom arbeidsmål og ressursituasjon; mellom det ønskelige og det mulige. For å lette og forenkle arbeidet, lager bakkebyråkratene prosedyrer for å sikre regelmessighet, ansvarlighet og rettferdighet. Ved hjelp av slike strategier minskes med andre ord gapet mellom forventet innsats og realistiske muligheter. På den måten opprettholder bakkebyråkratene en opplevelse av at de gjør en tilfredsstillende jobb. Samtidig fører mestringsstrategiene til uintendert praksis hvor bakkebyråkratene lett kan bli tvunget inn i et mønster av middelmådighet. Dette kan gå på bekostning av den beste løsningen for de enkelte klienter.

Kategorisering av klientene er et eksempel på en slik mestringsstrategi. Gjennom en slik kategoriseringsvirksomhet gis bakkebyråkratene mulighet til å opptre fleksibelt og lydhøre ovenfor et utvalgt segment av klientene. I tillegg til å være en mekanisme for å fordele begrensede ressurser, er kategoriseringen også en måte å rettferdiggjøre eget arbeid ved at det gjør dem i stand til å gjøre noe for noen som de ikke kan gjøre for alle. En slik kategorisering er også forholdsvis konsistent med bakkebyråkratenes ideelle forestilling om hva arbeidet skal innebære. Bakkebyråkratene kan også modifisere sin oppfattelse av hva arbeidet skal inneholde. Dette kan skje ved at de tar en form for psykologisk tilbaketrekning. En slik tilbaketrekning kan innebære at de i liten grad blir berørt av arbeidet og gapet mellom hva de gjør og skulle ha gjort.

Et annet eksempel er bakkebyråkratenes tilpasning og nedjustering av forventninger til hva klientene kan få til.

Innen organisasjonsforskning har også andre pekt på tilsvarende tilpasningsmekanismer og uformelle mestringsstrategier. Stjernø (1981, 159-162) har med utgangspunkt i norske forhold belyst bakkebyråkratenes situasjon på sosialkontor. På lik linje med Lipsky peker han på at bakkebyråkratenes arbeidsoppgaver er preget av uforutsigbarhet, høyt arbeids- og tidspress og uklare målsettinger for organisasjonen. I følge Stjernø (1981) begynner de ansatte å standardisere og programmere sine beslutninger når oppgaver gjentar seg ofte. Videre skriver han at saksbehandlerne på sosialkontor skaper egne normer og vurderingskriterier for å rasjonalisere sin egen saksbehandling.

2.3.2. Den motsetningsfulle rollen

Lipsky er opptatt av at bakkebyråkratene har en kompleks og motsetningsfylt rolle. De befinner seg i en posisjon hvor de skal representere myndighetene overfor enkeltindivider under hensynet til faglige, politiske, administrative og organisatoriske målsettinger. En slik rolle innebærer at de må bedømme klientenes troverdighet for å kunne diagnostisere og hjelpe dem. Ved at bakkebyråkratene på det lokale nivået må ta stilling til hvilke behov som skal imøtekommes, og hvor mye hjelp den enkelte skal få, trer de inn i rollen som velferdsstatens portvoktere (Molander og Terum 2008, 15).

Samtidig skal bakkebyråkratene representere enkeltindividene overfor myndighetene i tråd med sin faglige integritet og profesjonelle rolle (Christiansen og Anderssen 2011 og Østegaard Møller 2012, 167). Dette innebærer at de skal oppfylle kravet om individualisert behandling av enkelttilfeller, noe som er i tråd med etiske og faglige perspektiver. Her legges det vekt på at profesjonsutøverne skal bruke sin profesjonelle rolle og faglige kunnskap slik at klientene tilbys den beste hjelpen (Molander og Terum 2008, 15, Lipsky 2010, Levin 2006 og FOs grunnlagsdokument). Lipsky mener imidlertid at et slikt perspektiv ikke er forenlig med behovet for å bedømme og kontrollere klientene ut fra byråkratiske mål, og at det oppstår dilemmaer. En slik spenning mellom fag og byråkrati er et velkjent tema innenfor profesjonsteorien (Molander og Terum 2008).

2.3.3. Bakkebyråkratenes klientrelasjon

Forholdet mellom bakkebyråkratene og klientene er preget av et asymmetrisk maktforhold. Klientene søker service og goder bakkebyråkratene er satt til å forvalte. Klientene erfarer sine problemer som uttrykk for individuelle behov, og forventer som en følge av det, hjelp som er tilpasset dem som enkeltindivider. Bakkebyråkratene på sin side forsøker å kategorisere klientene i kjente kategorier, og de søker kontroll over prosessen som tilveiebringer godene. Selv om maktforhold mellom klienter og bakkebyråkrater er asymmetrisk, mener Lipsky det allikevel er et gjensidig avhengighetsforhold hvor begge søker et samarbeid. Mens klientene ofte har mye tid sliter bakkebyråkratene med det motsatte. Deres utfordring er at de har flere klienter enn de klarer å behandle. De henger etter med skrivearbeidet og opplever at de kun får respondert på et fåtall henvendelser. For å spare på arbeidsressursene søker bakkebyråkratene å bruke minst mulig tid på hver enkelt slik at de kan behandle flere.

For å unngå press fra berørte parter blir det lagt vekt på frivillighet og samarbeid, slik at de ikke stiller spørsmål ved bakkebyråkratenes posisjon eller beslutningene som tas. Makten gir bakkebyråkratene handlingsrom samtidig som den begrenser det. Lipskys poeng er at de ansatte vil miste sin legitimitet dersom de misbruker makten. Bakkebyråkratene har også noen faglige og etiske standarder som begrenser hva de kan gjøre i møte med klientene. Men til tross for at bakkebyråkratene samhandler med klienter på en vennlig og hjelpsom måte ønsker de ikke at klientene skal påvirke den utøvende praksisen.

For å få utført arbeidet på en effektiv måte har de behov for å administrere og kontrollere klientene. Denne kontrollen søkes utført gjennom klientskapende prosedyrer. Lipsky trekker frem to dimensjoner som tas i bruk for å kontrollere arbeidssituasjonen som er relevante i denne sammenheng:

Sosialisering av klientene: Som en del av klientifiseringsprosessen møter klientene bakkebyråkratiets forventinger om hvordan de skal samhandle med velferdsinstitusjonene. I sosialiseringen av klientrollen lærer hjelpesøkende personer hva de kan forvente av bakkebyråkratiet. Ofte blir de fortalt at de kan forvente lite service. Lipsky mener at denne prosessen er komplisert, fordi samfunnet har lært individene at de har rett til likebehandling og offentlige tilgjengelige tjenester.

Enkelte klienter krever sine rettigheter eller møter bakkebyråkratiet med sinne og frustrasjoner. Slike strategier er som regel lite virkningsfulle i det lange løp. De fleste klienter søker et samarbeid, fordi de er i behov av ressursene som bakkebyråkratene er satt til å forvalte.

Etablering av institusjonelle rammer: Lipsky kaller dette for «structuring the context», og peker på at dette er den viktigste dimensjonen i bakkebyråkratenes arbeid med å strukturere interaksjonen med klientene. Ved å strukturere konteksten forbereder de individene på en klientstatus. Dette arbeidet innebærer at bakkebyråkratene bestemmer når, og på hvilken måte, klientene skal møte velferdsinstitusjonene. De bestemmer også hvor mye ressurser som skal brukes på hver enkelt klient. Bakkebyråkratene utvikler kort sagt uformelle rutiner som muliggjør en klientbehandling som er tilpasset institusjonens rammer. En slik strukturering av konteksten er med på å begrense og determinere klientens måte å respondere på.

Også andre har framhevet rammens betydning for samhandlingen mellom profesjonsutøverne og klientene. Måseide (2008, 370) mener det er nødvendig å etablere profesjonelle og institusjonelle rammer som deltakerne er oppmerksomme på og aksepterer. Nerdrum (1997, 76) tar i bruk begrepet *arbeidsallianse* (working alliance) som viser til en behandlingsrelasjon mellom behandler og pasient. En slik allianse er kjennetegnet ved at begge oppfatter og behandler hverandre innenfor realistiske rammer. Begrepet er opprinnelig utviklet innen psykoanalytisk behandlingsteori (Sandler, Dare og Holder 1975 i Nerdrum 1997). Slike rammer er avtaler om hva behandler og pasient skal holde på med, og hvem som gjør hva. I følge Nerdrum er det vanskelig å drive behandling uten et minimum av arbeidsallianse. Han mener at mange sosialarbeidere arbeider i en kontekst der det kan være vanskelig å etablere en god arbeidsallianse. Måseide (ibid) legger også vekt på at det er nødvendig ut fra både faglige og etiske hensyn å verne om de profesjonelle rammene.

2.4. To vitenskapsteoretiske perspektiver

Jeg har hittil presentert de to teoriene som danner grunnlaget for analysen, og avslutningsvis vil jeg drøfte hvordan mine analyseperspektiver vitenskapsteoretisk er plassert i forhold til hverandre. Innenfor sosiologien er det ulike tankemåter om hvordan sosiale mønstre og prosesser skal forklares, og det er faglige diskusjoner (jf. struktur - aktør - striden) om hvordan menneskers handling og samhandling skal forstås (Martinussen 1999, 12).

Albums prestisjeforskning har sin forankring i et kulturteoretisk perspektiv som belyser hvordan individene sosialiseres inn i kulturen, og hvordan kulturer opprettholdes og endres. I et slikt perspektiv står erfaringer, kunnskap og verden som individene deler, gjenskaper og endrer gjennom sosial samhandling sentralt. Dette gjør denne teoretiske tilnærmingen velegnet for å studere den hverdagslige samhandlingen, og hvordan verdier, følelser, vurderinger og interaksjoner kommer til uttrykk gjennom symboler, tegn og ritualer (Ehn & Löfgren 1982). En

slik tankegang hører innunder et konstruktivistisk vitenskapssyn og representerer et innenfra-perspektiv (Martinussen 1999) hvor viten hverken er entydig, sann, heller ikke usann eller objektiv. Her legges det vekt på at verden ikke er objektivt gitt, men sosialt og historisk konstruert. Synet på verden blir skapt og opprettholdt gjennom sosiale prosesser (Nordtvedt og Grimen 2004). Å se på virkeligheten som sosial konstruert betyr at individene i fellesskap etablerer måter å betrakte omgivelsene på som framstår som sanne eller objektive. Ved at viten skapes i sosiale relasjoner, konstrueres også noen felles sannheter der det både samarbeides og kjempes om hva som er sant og falskt (Jørgensen og Philips 1999, 13-14).

Lipsky på sin side er opptatt av strukturelle trekk ved bakkebyråkratenes arbeidssituasjon når han forklarer deres handlingsmønstre. En slik tankegang springer ut fra en strukturalistisk vitenskapsposisjon hvor det legges til grunn at individenes handlinger og atferdsmønstre er betinget av strukturelle forhold. Slike strukturer både gir og begrenser individenes handlingsrom (Martinussen 1999, 12-13). Som også Lipsky påpeker bygger bakkebyråkratenes holdninger på kulturelle holdninger, følelsesmessige preferanser og faglige retningslinjer og diskurser. Det betyr at jeg ikke ser saksbehandlerne som passive aktører, eller som utelukkende determinerte av byråkratiske strukturer, regler og mønstre.

Disse vitenskapsteoretiske posisjonene presenterer seg som ulike, men i sine empiriske analyser står de ikke så langt fra hverandre. På hver sin måte bidrar de med kunnskap om det uformelle sider ved organisasjoner. Selv om prestisjeforskningen er å betrakte som kulturanalyser er det også med på å belyse sider ved den uformelle organisasjonen som må ses i større sammenhenger. Perspektivene kan med andre ord hjelpe meg til å forstå hvordan barnevernet som organisasjon fungerer utover det som kommer fram av offentlige dokumenter og retningslinjer; hvordan saksbehandlerne ser på problemene som de er satt til å løse, og hvordan de skal løses.

La oss gå over til å se på metoden som ligger til grunn for undersøkelsen.

METODE

I det forrige kapittelet ble det gjort rede for den teoretiske forankringen og studienes analytiske perspektiv. Jeg skal i det følgende ta for meg den konkrete framgangsmåten i produksjonen av det empiriske materialet; valg av forskningsmetode, etiske betraktninger og den analytiske tilnærmingen. Å forske på uformelle vurderingsprosesser blant barnevernets ansatte kunne vært gjort på flere måter, og det er forskningsspørsmålets formulering og problemstilling som avgjør valg av forskningsstrategi (Brinkmann og Kvale 2012). Innledningsvis vil jeg starte med å presentere og drøfte intervjuformen, rekrutteringen av informanter og temalisten. Så belyser jeg hvordan analyseprosessen har foregått, før jeg avslutningsvis tar jeg for meg studiens troverdighet.

3.1. Fokusgruppeintervjuer

I denne studien har datainnsamlingen skjedd i form av fokusgruppeintervjuer der jeg har fått deltakerne til å snakke sammen. Fokusgrupper er en forskningsmetode hvor «kunnskap blir produsert gjennom gruppeinteraksjonen rundt et tema som forskeren har bestemt» (Morgan 1997, 6). Gjennom språk og sosial samhandling kan gruppedeltakerne sammenlikne erfaring og forhandle om temaer som forskeren bringer inn (Guldvik, 2002). Formålet med fokusgruppene har vært å få kunnskap om hvordan saksbehandlerne gir sakene prestisje og deres hierarkiserende vurderinger. Som nevnt forstår jeg saksbehandleres uformelle vurderinger som et kulturelt og institusjonelt fenomen, som skapes og opprettholdes gjennom sosiale prosesser. I denne studien legger jeg med andre ord til grunn at saksbehandlerne har delte forestillinger om sakstyper, og mitt fokus har derfor vært den kollektive meningsdannelsen og deltakernes spontane beskrivelser. For å belyse forestillinger blant personer som deler en felles hverdagserfaring (Album 2010, 264 og Guldvik 2002), har jeg gjennomført seks fokusgruppeintervjuer med til sammen 21 saksbehandlere fra ulike barnevernkontorer på Østlandsområdet.

Metoden er spesielt egnet til å gi forskeren innsikt i holdninger, følelser og spontane meninger som kan være 1) vanskelig tilgjengelig eller 2) som er så selvfølgelige at informantene ikke er seg dem bevisst (Tonkiss 2004). Fokusgruppeintervjuer åpner for mangfold av synspunkter (Halkier 2008, Morgan 1997 og Wibeck 2000), som ikke lar seg fange opp gjennom individuelle intervjuer. Metoden kan også få fram hva det er enighet og uenighet om (Album 2010, 264). Som tidligere nevnt kan uformelle vurderinger samtidig være vanskelig å snakke

om med en forsker til stede, fordi de kan gjenspeile moralske vurderinger som kan komme i konflikt med, eller gå på tvers av, saksbehandleres idealer om å behandle klienter med likeverd og respekt. En av metodens svakheter er imidlertid at hver enkelt deltaker får sagt mindre enn de ville ha gjort gjennom individuelle intervjuer (Wibeck 2000). Siden jeg forstår prestisje som et kulturbegrep som kun eksisterer som felles, *delte*, oppfatninger (Album 2010, 260), har mulighetene for å observere samspillet mellom informantene vært viktigere enn å belyse enkeltpersoners meninger.

En av metodens svakheter er imidlertid at hver enkelt deltaker får sagt mindre enn de ville ha gjort gjennom individuelle intervjuer (Wibeck 2000). Siden jeg forstår prestisje som et kulturbegrep som kun eksisterer som felles *delte* oppfatninger (Album 2010, 260), har det vært viktigere å observere samspillet mellom informantene framfor individuelle sammenhenger. Metoden er blitt kritisert for at gruppeprosessene er mindre naturlige enn samhandlingsmønstrene i det daglige liv (Morgan 1997, 8). I lys av en slik kritikk kunne jeg ha valgt deltakende observasjon. En slik forskningsstrategi innebærer at forskeren studerer et fenomen i sine naturlige omgivelser (Ringdal 2012, 228). Når valget falt på fokusgrupper er det fordi metoden er godt egnet til å få fram et mangfold av synspunkter en tidsbesparende måte (Halkier 2010). Jeg har derfor aldri vært i tvil om at denne undersøkelsen måtte gjennomføres med fokusgruppeintervjuer.

3.2. Deltakere i fokusgruppene

3.2.1. Rekrutteringsarbeidet

For å rekruttere informanter sendte jeg ut nærmere 30 invitasjonsbrev (se vedlegg 2) til barnevernledere ved ulike kontorer. Rekrutteringsarbeidet har vært en tidkrevende prosess hvor utsendelsen av brevene har foregått i flere omganger. Først per post, og deretter som vedlegg på epost. Erfaringen var at dette var en god måte å kommunisere med barnevernlederne på. Flere var raske med å gi tilbakemeldinger. De jeg ikke hørte fra, tok jeg kontakt med noen dager i etterkant. Jeg førte logg over hvem jeg hadde ringt, hva vi snakket om, og når jeg eventuelt skulle ringe tilbake. Det var flere kontorer som ga positive tilbakemeldinger om at studiens tema virket viktig og interessant. Samtidig var det mange som sa de måtte prioritere sine kjerneoppgaver på grunn av stor arbeidsmengde, sykdom blant de ansatte, eller andre forhold som gjorde at de ikke kunne delta i undersøkelsen. En barnevernleder svarte at det ikke var interesse for studiens tema blant de ansatte.

Parallelt med rekrutteringsprosessen ble undersøkelsen meldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS (NSD). De vurderte ikke studien som meldepliktig, fordi den ikke omhandler personopplysninger (se vedlegg 3).

3.2.2. Informantene

Det er ni ulike barnevernkontorer med til sammen 21 saksbehandlere som har deltatt i undersøkelsen. Kontorene representerer både by- og landkommuner. Fem av kontorene utgjør hver sin separate fokusgruppe, mens den sjettede fokusgruppen besto av saksbehandlere fra ulike kontorer. Innenfor ulike former for samtaleintervjuer er det i følge Staunæs og Sønnergaard (2005) hensiktsmessig å rekruttere personer som har forskjellig kjønn, alder, erfaring og rolle for å få fram ulike perspektiver og nyanser i diskusjonene. Felles for alle mine fokusgrupper er at jeg ikke har hatt innflytelse på hvordan de ble satt sammen. Kontorene fikk selv bestemme hvilke, og hvor mange saksbehandlere som skulle delta. Med tanke på at det er sammensetningen i gruppene som skal produsere empiriske data (Morgan 1997, Halkier 2010 og Wibeck 2001) kan rekruttering av informanter på denne måten anses som en svakhet ved undersøkelsen. Jeg lot allikevel det enkelte kontor bestemme, slik at det ikke skulle være vanskelig å rekruttere informanter. Interessen for undersøkelsen har imidlertid vist seg å være større enn jeg på forhånd hadde trodd, og alle som har ønsket har fått mulighet til å delta.

Det har vært varierende størrelse på fokusgruppene, men i gjennomsnitt har hver gruppe bestått av fire deltakere. Den første fokusgruppesamtalen ble foretatt med kun to saksbehandlere til stede, mens det i den siste gruppen var tre som deltok. Disse intervjuene er for små til å kunne betraktes som fokusgruppeintervjuer. Jeg har allikevel brukt temalisten som utgangspunkt for alle intervjuene, og de har heller ikke vært analysert annerledes enn de andre intervjuene. Min kunnskap om den enkelte deltaker har begrenset seg til hva som har kommet fram i diskusjonene. De fleste deltakerne har hatt en saksbehandlerrolle, men enkelte har også hatt en leder- og mellomlederfunksjon. Siden disse er i mindretall har jeg valgt å omtale alle som saksbehandlere. Enkelte steder i analysen viser jeg allikevel til deltakernes ulike roller, fordi det kan ha hatt betydning for hvordan noen av gruppediskusjonene har utspilt seg.

Intervjuene ble foretatt gjennom høsthalvåret 2013. På forhånd hadde jeg antydnet at intervjuene ville ta en og en halv time, og hver intervjuesekvens har resultert i 80 minutters lydopptak. Fem av intervjuene foregikk i barneverntjenestens lokaler på et tidspunkt som deltakerne hadde bestemt. Det sjettede fokusgruppeintervjuet ble foretatt i et lokale som geografisk sett var sentralt beliggende for alle deltakerne.

3.3. Etiske betraktninger

3.3.1. Informert samtykke

Forskningsintervjuet byr på mange etiske problemstillinger på alle stadier i undersøkelsen, og gjennom hele forskningsprosessen står forskerens rolle og forskningsatferd sentralt (Brinkmann og Kvale 2012). For å hjelpe forskeren til å reflektere over egne etiske og moralske oppfatninger og holdninger er det utarbeidet forskningsetiske retningslinjer. I følge de disse retningslinjene skal deltakerne få nødvendig informasjon om undersøkelsens formål. Samtidig må det vurderes hvor mye informasjon om studien som skal utleveres på forhånd, slik at forskeren hverken sier for lite eller for mye. Det må også vurderes på hvilket tidspunkt denne informasjonen blir gitt (Kvale og Brinkheim 2009, 89). Kriteriene for hva som er ansett som informert samtykke er dermed uklare og åpner for tolkning (Skjær Ulvik 2007, 94).

I denne undersøkelsen har deltakerne fått generell informasjon om studiens formål gjennom invitasjonsbrevet (se vedlegg 1). Der kommer det fram at undersøkelsen er del av et større prosjekt som forsker på formelle vurderinger av sykdommer i helsevesenet. Ved oppstart av intervjuene orienterte jeg igjen om undersøkelsen. Deltakerne fikk mulighet til å stille spørsmål før de signerte på skjemaet om informert samtykke (se vedlegg 1). Etter å ha diskutert dette i veiledningstimene kom vi fram til at jeg ikke skulle bruke selve prestisjebegrepet da jeg informerte om studien, fordi jeg i minst mulig grad skulle legge føringer for gruppediskusjonene.

3.3.2. Konfidensialitet

I denne undersøkelsen har konfidensialiteten (Kvale og Brinkmann 2012, 90) blitt ivaretatt ved at informasjon ikke kan spores tilbake til kontorene, eller til den enkelte person som har deltatt. Det innebærer at alle personidentifiserende opplysninger er blitt anonymisert, og at datamaterialet har vært lagret forsvarlig i en låsbar skuff. Alle saksbehandlere er gitt fiktive navn. Noen av deltakerne har vært mannlige saksbehandlere, men av anonymitetshensyn omtales alle med kvinnelige navn. Til tross for anonymiseringen vil deltakerne antakeligvis kunne kjenne seg igjen. Som Skjær Ulvik (2007, 12) peker på er det derfor et spørsmål om informantene synes det de har diskutert er blitt satt inn i en relevant og verdig kontekst.

3.4. Temalistens utforming og graden av strukturering

Morgan (1997) skiller mellom strukturerte og ustrukturerte fokusgruppeintervjuer. Graden av strukturering er avhengig av forskerens mål med undersøkelsen (ibid). Min intensjon var at deltakerne skulle få anledning til å diskutere ut fra sin referanseramme med vekt på det som

opptok dem. Jeg valgte en forholdsvis lav involveringsgrad med mål om å være åpen for de ulike teamene som deltakerne selv la vekt på i diskusjonene. Dette gjenspeiles i intervjuguiden/temalisten (se vedlegg 2), som ble brukt som et utgangspunkt for gruppediskusjonene. Temalisten består av spørsmål som skal innlede til drøfting og utveksling av erfaring (Halkier 2010). Det første innledningsspørsmålet ble stilt til alle fokusgruppene. Ellers har jeg fulgt temalisten noe ulikt avhengig av diskusjonen i den enkelte gruppe. Som en del av temalisten hadde jeg utformet tre eksempler på forskjellige saker som kunne brukes som utgangspunkt for gruppediskusjonene dersom deltakerne synes det var vanskelig å komme i gang med diskusjonen (se vedlegg 2). Disse ble ikke benyttet i noen av fokusgruppene.

Siden jeg på forhånd ikke visste hva saksbehandlere ville legge vekt på eller hva som var prestisjerelevante beskrivelser, bestemte jeg meg for å bruke det første intervjuet som en «prøveballong» for hvordan temalisten fungerte. Etter de to første intervjuene gjorde jeg noen endringer, fordi jeg opplevde at jeg hadde for mange spørsmål og temaer for tiden vi hadde til rådighet. Flere spørsmål ble tatt bort og den innledende delen ble kortet ned. Samtidig bestemte jeg meg for å bruke temalisten som en huskeliste framfor å følge den systematisk under intervjuene. Bakgrunnen for dette var erfaringen med at oppfølgingsspørsmålene måtte tilpasses gruppediskusjonene, og de temaene som deltakerne var opptatt av.

Den løse struktureringen og lave moderatorinvolveringen har sine styrker og svakheter. Det er en styrke fordi jeg i liten grad har styrt samtalene og diskusjonene. Samtidig kan det også være en svakhet fordi jeg ikke har stilt oppfølgingsspørsmål som kunne ha gitt meg ytterligere kunnskap om uformelle vurderingsprosesser. Prestisjekjennetegnene begrenser seg derfor trolig ikke kun til det som har kommet fram i fokusgruppene, men jeg tror allikevel at undersøkelsen har klart å fange opp noen viktige aspekter som kan belyse prestisjefenomenet i barnevernet.

3.5. I rollen som forsker og moderator

Forskerens forståelse og posisjonering har mye å si for feltet som skal undersøkes. Egen yrkeserfaring som tidligere saksbehandler i barnevernet har hatt betydning for hvordan jeg har forstått feltet jeg har forsket på. Fordelen med denne erfaring er at jeg har god innsikt i barnevernets praksisfelt. Jeg er godt kjent med saksbehandlerens fagterminologi, og jeg har selv erfart at saker har blitt uformelt vurdert og snakket om. Jeg har følt at det har vært en lett og uanstrengt tone mellom meg og de jeg intervjuet. Det har heller ikke vært vanskelig å forstå dem. Samtidig kan det være en utfordring at jeg som forsker deler slike hverdags erfaringer med dem jeg har intervjuet, fordi det kan ha oppstått en fortrolig nærhet som ikke nødvendigvis

betyr at jeg har fått relevant informasjon (Wærdahl 2010, 244). En annen ulempe kan være at jeg ikke har klart å holde tilstrekkelig distanse til feltet jeg skal undersøke, og at min egen forforståelse kan ha hindret meg å fange opp alle nyansene fra intervjuene (Kjørstad 2008). Jeg tror allikevel ikke at dette har påvirket undersøkelsen i vesentlig grad. Gjennom veiledningstimene har jeg diskutert min egen forskerrolle, og hvordan jeg kan se på materialet med et «forskerblikk».

Som moderatoren har jeg på samme måte som intervjueren i et individuelt kvalitativt intervju vært lyttende og tilbaketrukket slik at deltakerne har fått anledning til å dele sine erfaringer. Jeg har også forsøkt å være bevisst på hvordan jeg har framstått og henvendt meg til den enkelte deltaker (Wibeck 2000). Opplevelsen var at flere saksbehandlere framsto som usikre da jeg innledningsvis presenterte at jeg skulle ha en tilbaketrukket rolle, og enkelte framsto som usikre på intervjusituasjonen. Flere ga uttrykk for at de trodde jeg skulle ha en mer aktiv rolle. Det kan ha hatt en sammenheng med deres forventinger til hva forskning er, og usikkerheten til hvordan de skulle fylle rollen som informanter. Med unntak av informantene i en fokusgruppe, ga alle uttrykk for at deltakelsen hadde vært en positiv opplevelse, og en avveksling fra deres daglige virke.

Gruppene var forholdsvis små, noe som gjorde det lettere for meg som uerfaren forsker å moderere dem. På forhånd hadde jeg øvd meg på den innledende presentasjonen (se vedlegg 2).

Under intervjuene har jeg brukt lydopptak. Min opplevelse var at deltakerne opplevde det som uproblematisk når diskusjonene hadde kommet i gang, selv om noen innledningsvis ga uttrykk for at de ikke følte seg helt komfortable med lydopptakeren. Under intervjuene tok jeg i tillegg notater. Notatene ble brukt til den avsluttende oppsummeringen av gruppediskusjonene. De ble også brukt som et utgangspunkt for å skrive mer utfyllende notater i etterkant av intervjuene.

Wibeck (2000, 121) peker på at det er viktig at moderatoren oppsummerer og legger til rette for en tilbakemelding på om datamaterialet samsvarer med gruppens opplevelse av det som har vært diskutert for å sikre best mulig troverdighet. Alle fokusgruppediskusjonene ble avslutningsvis oppsummert av meg. Her la jeg til rette for at deltakerne kunne komme med sine tilbakemeldinger. Min opplevelse var at det var vanskelig å oppsummere gruppediskusjonene. I tillegg til at jeg ikke hadde gjort det før, var erfaringen at notatene tidvis var ufullstendige, og noen ganger nærmere mine tolkninger av diskusjonene framfor hva deltakerne faktisk hadde sagt. Enkelte oppsummeringer førte til at deltakerne i enkelte gruppene utdypet og diskuterte

noen temaer ytterligere. Til tross for disse erfaringene tror jeg allikevel ikke at min uerfarenhet som forsker har svekket studiens troverdighet i særlig grad.

3.6. Analysearbeidet

Analysearbeidet er en kompleks prosess som starter tidlig i forskningsprosessen. Album (1996, 247) trekker fram at ulike forfattere har forsøkt å beskrive prosessen fra ideene blir dannet og til de blir en tekst. En slik transformasjon lar seg ikke tydelig beskrive. Det er også min erfaring. Analysen er et resultat av gjentatte gjennomlesninger av intervjuene, og jeg har kontinuerlig beveget meg mellom de ulike fasene i forskningsprosessen som er beskrevet av Haavind (2000). Min erfaring er at tanker er flyktige, og jeg har forsøkt å skrive ned ideene når jeg har fått dem slik at de ikke skulle bli glemt. Den er også blitt til i dialogen mellom empiri og teori (Skjær Ulvik 2007, 105), og jeg vil i det følgende forsøke å oppsummere hvordan denne prosessen har foregått.

3.6.1. Tilrettelegging av datamaterialet for analyse

Transkribering: Transkriberingsarbeidet startet i slutten av desember 2013 som resulterte i nærmere 100 siders transkribert materiale.

Lydkvaliteten var god i alle intervjuopptakene, og jeg har benyttet meg av et transkriberingsprogram som gjorde skrivearbeidet enklere. Til å begynne med framsto transkriberingsarbeidet som overveldende. Jeg opplevde som Halkier (2010, 80) at jeg satt med spørsmål om hva jeg skulle konsentrere meg om; hva kunne jeg ta med, og hva kunne eventuelt utelates? Det siste fokusgruppeintervjuet ble transkribert først. Intervjuet ble grundig transkribert slik at jeg skulle gjøre meg kjent med hvordan jeg skulle gjøre det. Det sto etter hvert klarere for meg hvilke diskusjoner som var relevante. Diskusjoner som ble utelatt ble notert i intervjudokumentet med tidspunkt, og med noen få stikkord fra diskusjonene. På den måten hadde jeg oversikt over materialet, og hvor jeg kunne finne tilbake til enkelte temaer dersom jeg skulle trenge det. Da jeg bestemte meg for hva jeg skulle fokusere på, har jeg gått tilbake til de transkriberte intervjuene og notatene mine. Jeg har også lyttet gjennom deler av lydopptakene flere ganger for å forsikre meg om at jeg har referert sitatene riktig.

Presentasjon av analysen: Alle sitater er gjengitt i kursiv. Jeg har både brukt enkeltsitater og gruppediskusjoner som utgangspunkt for analysen.

For å lette forståelsen av sitatene har jeg skrevet standardisert norsk bokmål. Lengre pauser er markert med [...], korte pauser er markert med Ord som informantene har lagt vekt på er

uthevet med store bokstaver. Der informantene avbryter hverandre har jeg markert dette med at teksten er satt i en klamme [...]. Når deler av sitatet er utelatt har jeg skrevet ...

Koding og systematisering: Arbeidet med analysen har vært en tidkrevende prosess som har foregått i flere omganger. I følge Rogstad (2010, 292) innebærer kategorisering av materialet å samle personer eller fenomener med bestemte kjennetegn i en gruppe slik at enkeltfenomener som faller innenfor, kan undersøkes. Dette innebærer en forenkling av materialet – en fortetting, ved at kategorier settes i forbindelse med hverandre. Intervjuene har blitt lest flere ganger uten at jeg først hadde en klar oppfatning om hva jeg så etter, eller hvordan jeg skulle sortere materialet. Det betyr at jeg ikke på forhånd har laget kategoriene, men at jeg i starten nærmet meg det komplekse materialet induktivt (Corbin & Strauss 2008). I denne fasen kategoriserte og systematisert jeg materialet for å få fram hva som var viktig for analysen. Et steg i denne prosessen har vært å lese nøye gjennom et par intervjuer setning for setning for å lære meg hvordan de skulle kodes og forstås. På den måten har jeg øvd opp det analytiske blikket for å fange opp uformelle vurderingsprosesser og det evaluerende i informantenes beskrivelser. Dette har jeg gjort ved å rette oppmerksomheten mot hva informantene sa, og hvordan de uttrykte seg (Gubrium & Holstein 2009).

Etter den innledende kodingen fikk analysearbeidet en mer deduktiv karakter hvor jeg har sett etter det evaluerende i informantenes diskusjoner. Løpende noterte jeg ned refleksjoner og spørsmål i et eget dokument. For å få oversikt over materialet har jeg i tillegg brukt gråpapir, fargeblyanter og gule lapper med informantsitater. Jeg grovsorterte sitatene under kategorier som jeg selv konstruerte: «manglende kunnskap», «saksbehandling», «egenskaper ved klientene», «tverrfaglig samarbeid», «kjernebarnevern», «barnets alder», «sakskategorier», «saksfaser» og «endringsarbeid». På den måten har jeg identifisert noen nøkkeltemaer og mønstre (Coffey & Atkinson 1996, 26) som har hjulpet meg til å sortere det komplekse materialet. Kategoriene omhandler forskjellige saker og ulike kriterier som saksbehandlerne har trukket fram i diskusjonene. Disse er ikke dekkende for hele materialet, men de har hjulpet meg til å komme på sporet av forskjellig prestisjekjennetegn.

Tidlig la jeg merke til at utsagn som «*dette er ikke barnevern*» og begrepet «*kjernebarnevern*» ble brukt av informantene. Utsagnene var direkte knyttet til saker de arbeider med, men som de ikke anså som deres arbeidsoppgaver. Jeg ble nysgjerrig på hvordan dette kunne forstås, og jeg gikk tilbake til de transkriberte intervjuene for å systematisere dem på nytt. Et annet eksempel er beskrivelser av sakene som «*vanskelige*» og «*tunge*». Det var ikke umiddelbart klart om det

er knyttet positive eller negative konnotasjoner til disse kategoriseringene. Etter å ha lest gjennom materialet flere ganger har jeg kommet fram til at «*vanskelige*» og «*tunge*» er negativt ladede begreper som flere steder blir satt i sammenheng med saksbehandlerne manglende kompetanse og mestringsfølelse.

For å få fram prestisjeladninger og hvordan disse italesettes har jeg søkt «på langs og på tvers» (Haavind 2000, 35) i materialet. På den måten har jeg sett etter diskusjoner og utsagn hvor prestisjemeningen har kommet både implisitt og eksplisitt til uttrykk. «På langs» av materialet har jeg sett etter sammenhenger, skiftninger og poengteringer som kommer fram i hver enkelt fokusgruppediskusjon. For å finne mønstre, brudd og lokale forskjeller i beskrivelsene har jeg også søkt på tvers av fokusgruppeintervjuene. På den måten har jeg, som Haavind (ibid, 34) beskriver, «støvsugd» det empiriske materialet for prestisjeinnhold og kjennetegn. Det har resultert i at jeg har valgt ut gruppediskusjoner og flere enkeltsitater som jeg mener best kan belyse ulike prestisjekjennetegn. Jeg har i tillegg tolket noen diskusjoner i lys av andre diskusjoner i datamaterialet for å tydeliggjøre og underbygge enkelte poenger i analysen.

Det er heller ikke sikkert at en annen forsker ville ha kommet til de samme resultatene (Haavind 2008) som jeg har gjort. Album (1996, 248) hevder at forskeren ikke får fortellingene fra feltet, men at de er noe forskeren må konstruere på bakgrunn av hva feltet gir. Slik var det også for meg. Repstad (1998, 93) peker på at materialet må fortolkes, det ikke taler for seg selv. Som Bourdieu (1993 i Mik-Meyer og Järvinen 2003, 13) fremhever kan ikke jeg som forsker nærmere meg det empiriske feltet uten å ha en teoretisk forforståelse og noen bestemte antakelser. Det betyr at analysen er blitt til som et resultat av min kunnskapsinteresse for prestisjevurderinger i deltakernes beskrivelser.

3.6.2. Valg av to saker til analysen

Da jeg startet med den første sorteringen av materialet, hadde jeg en forventning om at det var mulig å lage et prestisjehierarki av sakstyper på lik linje med Albums prestisjehierarki av sykdommer. Det sto etter hvert klart for meg at flere av sakene ikke lot seg kategorisere som klare *sakstyper*, og at jeg ikke kunne bruke prestisjebegrepet for å analysere fram et prestisjehierarki av dem. For eksempel har saksbehandlerne snakket om «ungdomssaker», «voldssaker», «tiltakssaker», «undersøkelsessaker» og «gjengangersaker», men etter å ha analysert dem nærmere kom jeg fram til at det ikke alltid var åpenbart hvilken sakskategori de tilhørte, fordi en og samme sak kan sorteres under flere kategorier på samme tid. Jeg gikk derfor

bort fra ideen om å ordne saker som egne sakskategorier med henblikk på å analysere fram et prestisjehierarki av dem.

Av det empiriske materialet kommer det fram at saksbehandlerne i stor grad har vært opptatt av selve kriteriene, og ikke nødvendigvis av sakene. Etter å ha gått gjennom intervjumaterialet flere ganger så jeg at det allikevel var enkelte saker som lettere lot seg klassifisere i klare sakskategorier, og jeg fant det hensiktsmessig å ta utgangspunkt i *akuttsaker* og *foreldrekonfliktsaker* for å analysere fram prestisjekjennetegn. Disse er heller ikke gjensidig utelukkende sakskategorier. Foreldrekonfliktsaker kan være akuttsaker og visa versa. Allikevel anser jeg nettopp disse to sakstypene som fruktbare å studere, fordi de er blitt tilkjent ulik prestisje av informantene. Mens akuttsakene er høyt rangerte, blir foreldrekonfliktsakene gitt lav anseelse. På bakgrunn av dette mener jeg de er godt egnet til å analysere fram ulike prestisjefremmende- og prestisjedepende kjennetegn. I tillegg hadde deltakerne i alle fokusgruppene snakket om disse to sakene, og det er særlig mange diskusjoner som omhandler foreldrekonfliktsaker. Samtidig er det gode teoretiske grunner for dette valget. Ved å trekke paralleller til tidligere forskning om sykdommer som har høy og lav prestisje vil jeg med disse to sakstypene ha bedre grunnlag for å forstå prestisjekriteriene innenfor barnevernfeltet.

Foreldrekonfliktsaker: Den første sakskategorien, *foreldrekonfliktsaker*, som jeg vil konsentrere meg om i analysen, er et grense- og tvilstilfelle innad i barnevernet. Betegnelsen *foreldrekonfliktsaker* brukes der det er konflikt mellom foreldre som ikke bor sammen, og hvor det potensielt er knyttet bekymring til barnets omsorgssituasjon. Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik (2012) peker på at foreldrekonflikter kan komme til barnevernet som en ny sak, eller framtre som ny problemstilling i en allerede pågående barnevernsak. I slike saker kan det, i følge Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik (ibid), være ulike grunner til at et barn trenger hjelp fra barnevernet; konflikten og kommunikasjonsproblemene mellom foreldrene kan i seg selv utgjøre omsorgssvikten for barnet, eller det kan være “tradisjonelle” årsaker til omsorgssvikten som vold, overgrep, psykisk sykdom eller rusmisbruk hos foreldrene (ibid).

Foreldrekonfliktsaker er med andre ord en sammensatt sakskategori (Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik 2012, 20) som hverken har et entydig innhold, eller avgrenset problemfelt (Flacke 2005 og Ådnes m.fl 2011, 110). Familiekonfliktsaker er også et eksempel på en sakstype som har en «over tid karakter» med prøving av ulike tiltak. I materialet er sakene blitt omtalt som «foreldrekonfliktsaker», «familie-splitt-saker» og «samværskonfliktsaker». Jeg bruker

betegnelsen *foreldrekonfliktsaker* slik det er blitt brukt av blant annet Fauske (2010, Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik (2012) og Rød (2010)).

Akuttsaker: Akuttsaker er en mangfoldig sakskategori som favner ulike klientsituasjoner hvor barnet er utsatt for fare, og trenger beskyttelse (Lindbo 2008). «Akuttsaker», «akutt» og «akutte saker» er betegnelser som er blitt brukt av deltakerne i undersøkelsen. Jeg har valgt å bruke betegnelsen *akuttsaker* slik som det er vanlig i den barnevernfaglige og juridiske litteraturen (Falck 2010, Lindbo 2008 og Oppedal 2008). Det er barnevernlovens hasteparagrafer som setter rammene for barnevernets arbeid i denne saksfasen. Gjennom loven gis barnevernet myndighet til å gripe inn med makt når et barn befinner seg i en akutt faresituasjon og har behov for beskyttelse. Slike situasjoner kan, i følge Oppedal (2008, 19), oppstå på bakgrunn av fare som er (1) knyttet til foreldrenes opptreden, eller som er (2) et resultat av barnets egen opptreden³. Hva som er en akutt faresituasjon er ikke klart definert i loven, og må vurderes i hvert enkelt tilfelle (Lindbo 2008). Det betyr at det konstrueres en grense mellom hva som er akutt og ikke akutt. Man kan si at saksbehandlerne er med på å definere hva som er akutte faresituasjoner, og hvilke klienter som skal fylle den akutte sakskategorien. Akuttsakene er det Lipsky (2010, 136) betegner som krisesituasjoner (emergencies):

«... a situation that requires prompt attention, threatens the sustained existence of the subject, and calls for extraordinary action on the parts of others».

For ham er emergencies motsatsen til creaming, hvor det er de svakeste og mest hjelpetrengende klientene som blir prioritert. I følge Lipsky deler bakkebyråkratene klientene i tre grupper; de ressurssvake, de ressurssterke og de i gråsonen mellom disse to. Begrepet creaming bruker Lipsky for å betegne hjelpeprosessen hvor det er de mest ressurssterke som blir prioritert.

En slik avgrensning førte til nye analytiske spørsmål der jeg ønsket å undersøke hva det var med disse to sakene som ga dem henholdsvis høy og lav anseelse. Hvilke kriterier er det som tilkjenner dem høy og lav prestisje? Det sto ikke umiddelbart klart for meg, og jeg bestemte meg for å analysere fram og fokusere på noen av kriteriene ved ta utgangspunkt i disse sakene. Akutte saker var åpenbart en kjent sakskategori for saksbehandlerne, men hva er det som gjør at de rangeres høyt av informantene? Et annet spørsmål er hvordan foreldrekonfliktsakene omtales, og hvorfor de framstår som en problematisk og lavt rangert sakskategori blant deltakerne i undersøkelsen. Foreldrekonfliktsakens lave status var et overraskende funn, og jeg

³ Hasteparagrafer gir barnevernet mulighet for å gripe inn i akutte faresituasjoner (Oppland 2008). I analysen skal jeg ikke fokusere på det juridiske aspektet ved sakene. Jeg vil derfor ikke utdype akutthjemlene (jf. bvl §§ 4-6, 4-8, 4-9 og 4-25) i barnevernloven (bvl).

forventet ikke på forhånd at denne sakstypen skulle bli viet så stor oppmerksomhet i diskusjonene. Gjennom å samle og strukturere kriteriene kom jeg etter hvert fram til at prestisjekriteriene kunne systematiseres etter kjennetegn som omhandler selve *saksbehandlingen*.

3.6.3. Analytisk rammeverk

For å bevege det tekstlige intervjumaterialet har jeg også latt meg inspirere av en kritisk lingvistisk tilnærming, en form for diskursanalyse⁴ (Bergström og Boréus 2012, 264). Den franske filosofen og poststrukturalisten Michel Foucault (1999) har sagt at forståelsen og utsagn ikke kan reduseres til individuelle ytringer og referering av tankeinnhold løsrevet fra rammene det er erfart innenfor (Schaanning 1996). Gjennom språklige kategoriseringer skapes det rammer for tanker og handlinger ved at noen meningsforbindelser bringes inn mens andre utelukkes (Haldar og Engebretsen 2009, 62). Ved å undersøke hvordan saker snakkes om og forklares kan man finne hvilke forståelsesmåter som ligger til grunn. Ut fra en slik forståelse kan man si at det er diskursene som gir retning til diskusjonene om saker og prestisjekjennetegn. Slike diskurser kan konkurrere, eller skli over i hverandre (Skjær Ulvik 2008). Et slikt analyseperspektiv innebærer at jeg har sett deltakerne som diskursive aktører som må forstås i lys av en større kulturell meningssammenheng i praksisfeltet.

I følge Hatch (1989) er prestisje et kulturelt fenomen som det kan være vanskelig å få grep om. Ettersom slike uformelle vurderinger også er å betrakte som taus kunnskap (Polanyi 2001), ikke-artikulert og praktisk kunnskap (Grimen 2008) som hovedsakelig kommer til uttrykk gjennom «pauseprat», eller som galgenhumor mellom innvidde i uoffisielle sammenhenger, kan det også være vanskelig for en forsker å få tilgang til evaluerende utsagn. Med taus kunnskap menes i denne sammenheng kunnskap om hvilke situasjoner som anses som passende å snakke om saker på en uformell måte. Praktisk kunnskap uttrykkes i handlinger, bedømmelser, vurderinger og skjønn. Den kjennetegnes av at kunnskapens form og innhold ikke lar seg løsrive fra den som har den (Grimen 2008, 76).

For å få fram ulike ladninger og prestisjemening som ikke nødvendigvis uttales eksplisitt har jeg studert sider ved informantenes språkbruk som er mer ureflektert enn den eksplisitte

⁴ En diskurs defineres som: «*en bestemt måte at tale om og å forstå verden på*». Innenfor en slik forståelse legges det til grunn at«...*sproget er strukturert i forskjellige mønstre, som vores utsagn følger, når vi agerer inden for forskellige sociale domæner...*» (Jørgensen og Philips 1999, 9).

argumentasjonen. Dette kan man gjøre ved å undersøke selve meningskonstruksjonen, informantens ordvalg, metaforbruk og konnotasjoner⁵. Metaforer er billedlige språklige virkemidler som i en overført betydning beskriver et fenomen ved hjelp av termer fra et annet område. Metaforer gjenspeiler hvordan vi tenker og kategoriserer. De er vevd inn i dagliglivet og er en viktig del av begrepsapparatet vi tenker og handler ut fra. Bruk av metaforer kan det hjelpe oss å forstå et fenomen, men de styrer samtidig for vår forståelse av fenomenet. Metaforene spiller derfor en sentral rolle i måten vi definerer verden på (Lakoff og Johnson 2003).

La oss gå over til det siste delkapittelet om studiens pålitelighet.

3.7. Overbevisende bruk av fokusgrupper – metodens pålitelighet

Samfunnsvitenskapen er med på å konstruere bilder av virkeligheten. Det innebærer at kunnskap blir skapt gjennom fortolkende prosesser som ikke ligger åpent og tilgjengelig (Wadel 1991). I min søken etter kategorier har jeg framhevet noen trekk ved samfunnet samtidig som jeg har oversett andre (Fossåskaret 1997). Det er derfor viktig å sikre transparens innenfor kvalitativ forskning (Brinkmann og Kvale 2012) for å vise om jeg har gjort et godt håndverk (Halkier 2008). Dette har jeg gjort ved å ha diskutert og begrunnet metodevalget, ved å belyse hvordan jeg har rekruttert informanter og hvordan analyseprosessen har foregått. I analysekapitlene har jeg videre valgt å gjengi mange av sitatene. På denne måten mener jeg å ha gitt leseren mulighet til å vurdere om mine tolkninger er rimelige (Widerberg 2012). Samtidig har jeg forsøkt å få fram det Brinkmann og Kvale (2010, 50) kaller flertydighet og forandring i materialet. Som vi skal se i analysekapitelene gjenspeiler flertydighet, motsigelser og ambivalens blant deltakerne, mens forandringer viser til beskrivelser og synspunkter som kan skifte i løpet av diskusjonene.

3.7.1. Å forske på meningsdannelse og prestisjevurderinger

Et annet viktig spørsmål innenfor all kvalitativ forskning er metodens gyldighet når det gjelder å produsere kunnskap. Både når det gjelder fokusgruppeintervjuer og andre kvalitative intervjuformers svakheter kan være at informantene ikke uttrykker det de egentlig mener. Det er heller ikke uvanlig at deltakerne vil stille seg i en mest mulig gunstig posisjon (Engelstad 2010). I lys av dette er relevant å stille spørsmålet om hvordan deltakerne har opplevd å snakke

⁵ Begrepet konnotasjon stammer fra semiotikken, og er en del av begrepsparet der også denotasjon inngår. Denotasjoner viser til direkte beskrivende betydninger, mens konnotasjoner viser til de underliggende implisitte kulturelle betydningene (Halkier 2008).

om saker på en uformell måte med en forsker til stede. Som tidligere nevnt oppfattes anseelsesvurderinger som illegitime og de kan «være forstyrret av moralske anføkkelser» (Album 2010, 260), noe som kan ha påvirket samhandlingen i fokusgruppene. Det kan bety at deltakernes «prestisjesnakk» kan ha vært farget av hva de mener er passende å si i intervjusituasjonen, eller av hvordan de mener det burde være. De kan også ha poengtert noe på en slik måte at det kan ha hatt en annen betydning enn det de sier direkte i fokusgruppene.

For å analysere samhandlingen i fokusgruppene og prosessene for betydningsdannelse, har jeg latt meg inspirere av deler av Erving Goffmans (1992) interaksjonsanalyse. Han bidrar til å rette oppmerksomheten mot hvordan deltakerne framstiller seg, slik at forskeren ikke stirrer seg blind på innholdet i gruppediskusjonene (Halkier 2008, 108). Goffman (1992) bruker i «The presentation of self in everyday life» betegnelsene «backstage» og «frontstage» om hverdagslivets samhandling. Ved hjelp av et dramaturgisk perspektiv belyser han hvordan vi i kraft av rollene presenterer oss gjennom ulike opptredener, som på en teaterscene, for å få gjennomslag for en ønsket situasjonsdefinisjon.

Metaforen «frontstage» viser til scenen hvor rollespillet utspilles, mens «backstage» brukes til å beskrive hvordan forestillingen forberedes bak i kulissene. En persons opptreden «frontstage» kan betraktes som et forsøk på å gi den andre inntrykk av at virksomheten opprettholder og holder seg til bestemte normer. Det innebærer at enkelte sider ved virksomheten framheves i samtale med andre, mens andre sider som kan så tvil om inntrykket man søker å gi blir dempet eller underkommunisert. «Backstage» holdes adskilt fra det som skjer «frontstage» på scenen. Bak i kulissene kan man slappe av og gi slipp på fasaden og den formelle oppførselen, fordi man vet at publikum ikke har adgang. Goffman sier samtidig at det er glidende overganger mellom formell oppførsel «frontstage» og uformell oppførsel «backstage» (ibid, 109).

Skillet mellom «frontstage» og «backstage» er en fruktbar innfallsvinkel for å forstå gruppedynamikken og deltakernes selvrepresentasjon i fokusgruppene. Min erfaring er at de fleste deltakerne anser vurderende normative utsagn om saker som lite passende å snakke om i en intervjusituasjon. Denne usikkerheten kan ha en sammenheng med at slike vurderinger betraktes som illegitime vurderinger. For eksempel er det en saksbehandler som spøkefullt forteller at «når vi spiser lunsjen vår» kommer «den uproffe» siden fram. En annen beskriver prestisjesnakket som «galgenhumor», noe som de trenger for å overleve i «denne bransjen». Min erfaring er også at «prestisjesnakket» i de fleste gruppene framstår som annerledes i etterkant av intervjuene etter at lydopptakeren er skrudd av. Samtalene fikk da et mer uformelt

kollegialt preg der praten var mer løssluppen, usensurert og humoristisk. Disse situasjonene kan forstås som at vi hadde beveget oss «bak kulissene» ved at jeg, som tidligere saksbehandler, kunne delta i den uformelle diskusjonen som en av dem.

Flere av deltakerne er forsiktige når de snakker om saker på en nedsettende måte:

Hedvig: Det har vært helt greit å være med dersom dette kan komme til nytte. Dette er vel ikke en problemstilling som vi har hatt oppe noe særlig. Hvilke saker som er interessante? Det opplever ikke jeg som noe problem hos oss [Åse: nei]... dersom ingen kaster seg over noen saker så blir de jo bare fordelt, og det er en helt grei rutine.

Runa: Vi har vel ikke vært sånn at «det vil jeg i hvert fall ikke»?

Hedvig: Nei, da har det gått mer på personlige grunner. Naboen til, eller ... ikke sant.

Runa: Men dersom det ikke har vært en sånn grunn, så har vi ikke sagt at «sånne ungdomssaker, uff nei, det vil ikke jeg ha».

Hedvig: Nei, det har det ikke

Runa: Det er ingen som sier at de ikke har lyst.

En annen opplever det som vanskelig og muligens betenkelig å snakke om saker på denne måten:

Det er litt fælt å si det, men jeg synes det nesten er mer interessant, fordi det ikke er så ofte vi har de sakene (høystatusfamilier, min utheving) så det er litt annet. Det gir litt andre utfordringer [ler usikkert]. Kanskje mer å jobbe med, jeg vet ikke...

Pias utsagn kan ses som et uttrykk for at saksbehandlere vurderer saker ulikt, samtidig som hun formidler at hun «synes det er fælt» å snakke om saker som hun opplever som spennende. Hun moderer samtidig utsagnet ved å si at det er *nesten* mer interressesant med begrunnelse om at høystatusfamilier er sjeldne saker. De kommer ikke så ofte. I en annen gruppe virker det lettere å vise til kolleger som opplever noen saker var mer interessante enn andre. En sier; «det er kanskje en som kaster seg på ting som er litt [...], det er vanskelig, det tar jeg».

Disse eksemplene er ikke enestående. Flere framstår som forbeholdne når de diskuterer saker med lav anseelse:

Agnes: Jeg tror det er veldig vesentlig. Om man føler at man får til noe, så vil man gjerne ha saker som likner på det. Også har vi noen saker som er gjengangersaker. Så er det det store edderkoppnettlet vårt. Med en, to og tre familier som er forbundet med hverandre i krig og kjærlighet over generasjoner. De er ikke veldig populære. ... Også tror jeg kanskje innvandrersaker og oppdragervoldsaker ikke er kjempe populære heller. ...

Agnes: Det høres ut som vi ikke vil, at vi er så smale [de andre ler] ... Vi er jo ikke det, da. Vi går på med liv og lyst selv om vi gruer og kvier oss litt.

Stemningen i denne gruppen er mer løssluppen og humoristisk enn i de andre fokusgruppene. Allikevel kan utsagnet ses som et uttrykk for at nedsettende prat og det de oppfatter som illetime vurderinger er ladet med verdier og emosjoner. Trolig kan det ha ført til at saksbehandlerne har kviet seg for å komme med normative utsagn. De mener det ikke burde være forskjeller i synet

på saker, og de forteller at de ikke forskjellsbehandler sakene til tross for at de kan by på ekstra utfordringer for saksbehandlerne:

Ylva: Det er klart det er vanskelig, men det er ingen som vegrer seg eller skyver ting fra seg. Vi er ikke sånn her, tror jeg [ler]... [Heidi: vi tar de sakene vi får].

Ylva: Vi går løs på det med krum hals.

Her kommer det fram at saksbehandlerne «tar de sakene de får», og at de ikke er «sånn her». Sitatet kan forstås som at saksbehandlerne i intervjusituasjonen opplever at de befinner seg i en formell sammenheng «frontstage» (Goffman 1992). Som vi ser av det siste utdraget blir prestisje samtidig knyttet til prioritering, noe flere av saksbehandlerne gjorde. Dette kan gjøre slik prat ekstra «ladet». Spesielt gjelder dette prestisjeprat som har nedsettende vurderinger i sitt meningsinnhold. Det kan ha en sammenheng med at sosialarbeideres yrkesidentitet er knyttet til solidariteten med utsatte grupper og til sosial rettferdighet (Levin 2004). Å framstille saker i et ufordelaktig lys kan derfor stride mot saksbehandlerne yrkesidentitet og etiske retningslinjer som legger vekt på klientens likeverd og respekt. I lys av dette kan det hende at diskusjonene ville ha utspilt seg på en annen måte dersom jeg innledningsvis hadde stilt spørsmål om hvordan deltakerne tror saksbehandlere flest ville ha vurdert sakene. Diskusjonene kan dermed ha blitt påvirket av hvordan saksbehandlerne mener det burde være:

Samtidig er det viktig å si at det hørtes ut som om vi var veldig eksklusive i forhold til hva vi helst vil jobbe med, men vi tar alle typer saker. Alt etter hva som er behovet, og hva som er [...]

Ved at saksbehandleren i dette sitatet henvendt til meg sier at «vi», i betydningen barnevernkontoret, ikke er en «eksklusiv» gruppe som forskjellsbehandler klientene etter en at to andre saksbehandlere har fortalt om saker de foretrekker å behandle. Henvendelsen kan forstås som at denne saksbehandleren ikke ønsker å gi meg som utenforstående inntrykk av at kontoret prioriterer saker ulikt. Utsagnet viser at prestisje også her settes i sammenheng med prioritering og prinsippet om likebehandling. Utsagnet kan tolkes som at deltakerne i fokusgruppen var forsiktige med selvrepresentasjonen og hvordan de vil framstå overfor meg som forsker.

Materialet er imidlertid ikke entydig. To av deltakerne i denne fokusgruppen definerte trolig intervjusituasjonen på en annen måte, noe som kan ha påvirket deres opptreden i fokusgruppen:

Åsa: Jeg tenker helt ærlig talt at det er områder som interesserer, altså visse saker som interesserer deg mer enn andre.

Moderator: ja

Trine: Som gjør det lettere å sette i gang.

I denne fokusgruppen formidler deltakerne at det er viktig å være åpne om at de bedømmer saker ulikt:

Elise: Jeg har jo tenkt at det du vil fram til i oppgaven din, så er det hvordan man tenker rundt ulike saker. Uansett hvor faglig man er og at man skal ha felles faglig plattform, så har man ting i seg selv. Personlige ting som gjør at man kan møte og se saker annerledes. Jeg synes det er viktig at man er ærlig på det. Vi synes det er veldig interessant at du skal skrive en oppgave om det, for jeg tenker det er sånn. Jeg tenker man ser forskjellig på samme saker. Også vet jeg ikke om det trenger å få så store konsekvenser på sikt, for der skal jo den profesjonelle biten komme inn. Du tar jo ikke vurderinger alene. Det blir en kvalitetssikring.

Sara: Men når du skal formidle til avdelingsleder så er det jo ditt syn som påvirker leder og som skal være med deg å ta avgjørelsen. Det er klart at jeg og en annen ville ha behandlet en sak vidt forskjellig ... i alle fall der man ikke er så tydelige.

Tove: Jeg ønsker og tror at vi har en faglighet i bunnen slik at det skal ikke være forskjell på de to sakene, men for oss som personer er verdier, bakgrunn og tanker med på å avgjøre det. ...

I denne gruppen henvender saksbehandler seg til meg i slutten av fokusgruppeintervjuet. Hun mener det er en forskjell på hvordan de bedømmer sakene, og at det kan få betydning for hvordan de forholder seg til dem. Denne ytringen åpner for en ny diskusjon om hvorvidt prestisjevurderinger påvirker hvordan sakene blir presentert for ledelsen, og om det vil få betydning for den videre beslutningsprosessen.

Både dette og de andre utdragene viser at prestisjevurderinger er «ladet» og betraktet som illegitime, og at det kan påvirke hva deltakerne har valgt å formidle i gruppediskusjonene. Siden fokusgruppematerialet skapes via samtale mellom deltakerne (Halkier 2008), har det vært viktig å analysere intervjusituasjonen og gruppedynamikken for å synliggjøre hva de ulike utsagnene kan bety. På den måten mener jeg å ha fått fram at deltakernes definisjon av situasjonen er med på å prege deres atferd og tekning i fokusgruppene.

KAPITTEL 4.

FORELDREKONFLIKTSAKER

Dette kapittelet dreier seg om prestisjekjennetegn med utgangspunkt i foreldrekonfliktsaker. Her vil jeg, ved å se på denne sakstypen, svare på studiens to problemstillinger som er; 1) hvilke prestisjekriterier kjennetegner foreldrekonfliktsaker og akuttsaker, 2) hvordan de kommer til uttrykk, og hva de settes i sammenheng med. Gjennom fokusgruppeintervjuene og etterfølgende analyser er det tre kjennetegn som pekte seg ut, og jeg vil behandle disse etter tur. Det første kjennetegnet er sakenes uklare grensekarakter. Det andre prestisjedepende kjennetegnet har jeg valgt å kalle uavklarte institusjonelle rammer. Til slutt belyser jeg det siste

kjennetegnet som settes i sammenheng med saksbehandlerens rolle og forskjellige arbeidsoppgaver; den myndighetsutøvende forvalterrollen.

4.1. Foreldrekonfliktsakenes grensekarakter

4.1.1. Arbeid ved systemets grense

Det første prestisjedepende kriteriet jeg vil belyse er sakenes uklare juridiske og faglige grensekarakter. Funn i materialet tyder på at saksbehandlerne i arbeidet med foreldrekonfliktsakene opplever å bevege seg ved barnevernets grense. Det er bred enighet om at foreldrekonflikter i utgangspunktet ikke er barnevernets ansvar, og sakene bærer særlig preg av å være kategorisert som en ikke-legitim sakskategori det er knyttet negative forestillinger til. Det kommer også klart fram at saksbehandlerne opplever å ha uklare retningslinjer for hvordan de skal behandle disse sakene. En sier at; «... det ikke er noen klare føringer på hva vi har, nei...». De snakker riktig nok ikke eksplisitt om at de opererer i «grenseland» eller at de utfører «grensearbeid», men flere av fokusgruppediskusjonene reflekterer imidlertid saksbehandlerens kategoriseringsvirksomhet hvor de forsøker få klarhet i hvorvidt konflikten går ut over barnets omsorgssituasjon og om barnevernet skal gå inn i den.

Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik beskriver saksbehandlerens arbeid med foreldrekonfliktsaker som et faglig og juridisk grensearbeid. I dette arbeidet tar saksbehandlerne stilling til hvilke saker som faller innenfor og utenfor barnevernets ansvarsfelt. Deres begrep er inspirert av Edwards (2009 og 2010) analyser av samhandling/samarbeid mellom ulike profesjoner. I følge Edwards er handlingsrommet for samarbeid sosialt konstruert der det trekkes noen grenser for hva som skal inkluderes og ekskluderes i en interaksjon. Grenseområder er, slik Edwards beskriver dem, steder hvor profesjonsutøverens identitet, prioriteringer, etablerte praksiser og forståelser blir utfordret. Samtidig åpner grenseområder for muligheter for kreativitet hvor den sosial praksisen er «open to negotiation and the ideas carried in established practice are informed by new insight» (Edwards 2010, 5).

Den ulike praksisen og generelle usikkerheten om hvordan de skal forholde seg til foreldrekonfliktsaker kan ses som et uttrykk for at grensen mellom Lov om barn og foreldre (barneloven) og Lov om barneverntjenester (barnevernloven) og er uklar. Det synes ikke som om det er så enkelt for saksbehandlerne å finne ut av om foreldrekonflikten er et anliggende for barnevernet eller ikke. I denne fokusgruppen formidler saksbehandlerne at slike saker tærer på arbeidslysten, og det kommer ganske tydelig fram av diskusjonen at foreldrekonflikter ikke blir ansett som en problemkategori som barnevernet skal jobbe med:

Hanne: Så det opplever jeg at tærer veldig på arbeidslysten. På energi.

Eva: Når det kommer til konflikter, konflikter mellom foreldre, ja, i det hele tatt. Det er slitsomt fordi vi føler at det er ikke barnevern.

Oppfatningen om at foreldrekonfliktsakene ikke er barnevernets anliggende ser ut til å være et sentralt prestisjedempende kjennetegn som er med på å gi denne sakstypen lav anseelse. Gjennom diskusjonen skapes det en enighet om at sakene er «slitsomme», fordi «det ikke er barnevern». Flere har liknende beskrivelser. De forteller at sakene er energitappende og lite motiverende å jobbe med, fordi de ikke oppfatter det som barnevernets oppgave å gå inn i selve konflikten. En slik forståelse er også i tråd med de nasjonale retningslinjene. I følge Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) er denne type konflikter ansett som en privat tvist mellom foreldrene som faller innunder barneloven og ikke barnevernloven. BLD understreker i sin veileder «Om forholdet mellom barnevernloven og barneloven. Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går utover barnets omsorgssituasjon» at barnevernet skal være «tilbakeholden med å bistå foreldrene med vanskelige juridiske grensedragninger». Barnevernets oppgave er, i følge BLD, å veilede foreldrene med vekt på hvordan konflikten kan få negative følger for barnet. De kan også henvise foreldrene til familievernkontoret, eller vitne i barnefordelingsaken.

Det er altså foreldrene som har ansvaret for å avtale hvor barnet skal bo ved samlivsbrudd og hvilken samværsordning som skal gjelde (Rød 2010, 93). Dersom de ikke blir enige gjennom meglings på familievernkontoret er det domstolen som kan ta en beslutning. Så fremt barnet ikke befinner seg i en akutt faresituasjon (jf. bvl 4-6, 2. ledd) har barnevernet ikke myndighet til å gripe inn i selve samværskonflikten ved å «fastsette eller stoppe samvær, eller flytte barnet mellom foreldrene selv om de mener at det er til det beste for barnet» (BLD 2013). Flere av saksbehandlerne gir uttrykk for at den juridiske uklarheten er begrensende for handlingsrommet deres. «Hva kan vi faktisk få gjort?» er det en som spør, mens en annen trekker fram at de henviser til familievernkontoret «som det eneste alternativet vi har».

En annen saksbehandler legger også vekt på at barnevernets rolle er uklar i disse sakene:

Jeg opplever det som utrolig utfordrende å holde tunga rett, og å være tydelig på et mandat.

For det er det veldig vanskelig for de fleste å forholde seg til. De skjønner ikke helt. Ja, men dere er jo barnevernet? ... ikke sant. Å skille på hva som er Lov om barneverntjenester og hva som er barnefordelingsaken. Det er så lett at vi blir dratt og brukt som en brikke ...

Det kommer her fram at foreldrene ikke alltid forstår hva som er barnevernets oppgave, og at det kan være vanskelig for «de fleste» å forholde seg til. I utdraget kommer det ikke tydelig fram hva som menes med «de fleste», men ut fra liknende diskusjoner kan det tolkes som at

saksbehandler inkluderer seg selv i usikkerheten om hva som egentlig er barnevernets rolle, noe som peker på at sakens *grensekarakter* trolig gjør arbeidet ekstra komplisert og lavt rangert.

Måten de ulike fokusgruppediskusjonene utspiller seg på gir tydelig inntrykk av at deltakerne i undersøkelsen ikke anser foreldrekonflikter som barnevernets ansvar. Til tross for at de mener at ingen saker er like, sier de allikevel at de generelt har dårlig erfaring med foreldrekonfliktsaker. Denne generaliserte framstillingen av denne sakstypen settes blant annet i sammenheng med at saksbehandlerne ikke ser resultater av arbeidet de gjør, og at de ikke klarer å ha fokuset rettet mot barnet. «Man prøver og prøver, men kommer ingen vei», som en uttrykker det. Utsagnet viser at prestisje knyttes til endring og «behandlingsresultater», noe vi i neste kapittel skal se at er prestisjefremmende kjennetegn.

Oppfatning blant saksbehandlerne om at foreldrekonfliktsakene ikke er barnevernets anliggende, har trolig gjort det mindre ladet å diskutere dem i fokusgruppene. I motsetning til diskusjonene om andre saker har det virket lite problematisk for deltakerne å framstille foreldrekonfliktsakene i et ufordelaktig lys. Deltakerne har ikke vært forsiktige med selvrepresentasjonen, eller framstått som betenkte over å snakke om disse sakene på en negativ måte. De har heller ikke forsøkt å dempe sine egne utsagn slik vi har sett eksempler på i de andre diskusjonene:

Inger: Men det er jo samværskonflikter da. De er jo ekstremt upopulære.

[De andre: ja]

Inger: Det er liksom nullsakene.

Denne meningsutvekslingen viser en enighet om at foreldrekonfliktsaker er lavt rangert. Sakene blir, i tillegg til å bli kategorisert som «ekstremt upopulære», også konstruert som «nullsakene». Det kan forstås som et direkte uttrykk for at foreldrekonfliktsakene er blant de aller lavest rangerte. Selv sammenliknet med «seksuelle overgrepssaker» og «skoleskulsaker», som også er oppfattet som lavt rangerte, ser det ut til at foreldrekonflikter er enda mindre attraktive.

Til tross for at de fleste deltakerne er enige om at foreldrekonfliktsakene er lite populære, er det en saksbehandler som gir uttrykk for at hun synes det er «spennende» å jobbe med foreldrekonflikter. Hun begrunnet dette med at det er «interessant», fordi «det gir mulighet for å samarbeide med andre instanser». Utsagnet blir ikke fulgt opp av de andre deltakerne i fokusgruppen, og samtalen dreier over til diskusjon om andre saker som denne saksbehandleren føler at hun ikke mestrer. Den manglende oppfølgingen fra de andre kan tolkes som et uttrykk for at de enten er uenige eller likegyldige til det som ble sagt, uten at dette blir begrunnet nærmere eller diskutert videre.

Flertallet av saksbehandlerne i materialet er imidlertid enige om at de helst vil slippe å jobbe med foreldrekonfliktsakene. Dette til tross for at de har fått mer erfaring og føler at de mestrer sakene. En saksbehandler sier:

Man blir god på det etter hvert, men så er det jo noe med det [...] at når man har stått i mange sånne saker så er det vel kanskje ikke de man rekker opp hånda for å få.

En annen uttrykker det slik:

Ingen har egentlig lyst på saken, når det er samværskonflikten som er primærproblemet.

Det kommer her fram at det er svakt engasjement for sakene. I motsetning til det vi skal se om akuttsakene i neste kapittel, tilbyr de seg ikke frivillig å jobbe med foreldrekonfliktsakene når disse skal fordeles blant saksbehandlerne.

4.1.2. Å skape klare problemidentiteter

Som et ledd i prosessen med å kategorisere foreldrekonfliktsakene forsøker saksbehandlerne å avklare klientenes (foreldrenes) situasjon. I dette delkapittelet vil jeg vise at saksbehandlernes utfordringer i forbindelse med å skape klare problemidentiteter er lavt rangert arbeid, og har betydning for sakstypens lave prestisje. I kapittel to så vi at behovet for å diagnostisere klientenes problemer er et strukturelt anliggende. Slik Järvinen og Mik-Meyer (2003, 237) framhever, må klientens situasjon bestemmes før saksbehandlerne kan handle. For at barnevernet skal yte riktig hjelp til de som trenger det, må saksbehandlerne avklare om lovens inntakskriterium «barnet må ha særlige behov» (jf. bvl § 4-4) er oppfylt. I loven står det videre at barnevernet skal undersøke barnets omsorgssituasjon dersom det er «rimelig grunn til å anta» at barnet på grunn av forholdene i hjemmet, eller av andre grunner, har særlige behov for hjelp etter kapittel 4 i barnevernloven (bvl § 4-4). Det betyr at loven er fleksibel og at den åpner for ulik tolkning av hvorvidt konflikten er et anliggende for barnevernet eller ikke.

Det pågår en omfattende forhandlingsvirksomhet om hvordan foreldrekonfliktene skal defineres og kategoriseres. Dette framstår langt i fra klart for den enkelte saksbehandler, og flere av fokusgruppediskusjonene gjenspeiler nettopp dette:

Ylva: Foreldrekonfliktsaker. Det er bønn av hva man har lyst til å jobbe med, fordi det er vanskelig å holde tunga rett i munnen. Så sant ikke barna tar skade av det, så bør vi holde oss langt unna. Men når vi etter hvert oppdager at barna tar skade av å leve i foreldrekonflikten så er det absolutt en barnevernsak. Kanskje barna ikke burde ha vært der i det hele tatt. Hverken hos den ene eller andre. Så de kan bli veldig alvorlige.

Utsagnet «det er bønn av hva man har lyst til å jobbe med, fordi det er vanskelig å holde tunga rett i munnen» kan tolkes som et uttrykk for saksbehandleren opplever arbeidet med foreldrekonflikter som en vanskelig balansegang mellom å sørge for at barn som trenger det får hjelp, samtidig som de skal forhindre at familier involveres unødige i barnevernet. Som vi også ser av dette utdraget kommer det fram at saksbehandlerne mener at barnevernet i utgangspunktet bør være tilbakeholdne med å gå inn i foreldrenes konflikter. Denne tilbakeholdenheten kan ses som et uttrykk for at foreldrekonfliktsakene tradisjonelt har vært ansett som familievernkontorets og domstolenes ansvar (Rød 2010). Det kan også tolkes som at denne saksbehandleren først og fremst forstår konflikten som en del av *parforholdet*, og ikke *foreldreskapet*. En slik forståelse innebærer at konflikten blir relatert til kommunikasjons- og samarbeidsproblemer mellom foreldrene (Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik 2012). Ved at det skapes en distinksjon mellom parforholdet og foreldreskapet, ligger det implisitt en forståelse om at barnevernet ikke skal gå inn i foreldrenes konflikter.

Av materialet kommer det fram at praksisen varierer mellom saksbehandlerne. De har ulik forståelse av konflikten, og mye tyder på at grensene for når foreldrekonflikten blir en sak for barnevernet konstrueres ulikt mellom kontorene. Selv om et flertall mener at foreldrekonfliktene hører inn under familievernkontoret er det likevel en som påpeker:

Hos oss så kaller vi det for omsorgssvikt [...].Men jeg tenker det er viktig å kalle det for omsorgssvikt når de krangler om hvem som skal ha barnet der de bruker all strategien rundt. For vi har jo veldig mange av overklassefamiliene som har alle kjendisadvokatene sine, og hvor foreldrene holder på å rive hverandre i filler. Dersom man ikke har så lang fartstid så kan man bli ganske usikker og redd av slike saker.

I denne diskusjonen forteller lederen for dette barnevernkontoret at de har en praksis der foreldrekonfliktsaker blir definert som omsorgssvikt. Dette begrunner hun med at konflikten i seg selv er omsorgssvikt, og at de tolker foreldrenes strategier i kampen om barnet som et tegn til bekymring. Her framkommer det at konflikten blir relatert til foreldreskapet og ikke parforholdet slik som i det forrige eksempelet. Utdraget viser også at foreldrekonfliktsakene settes i sammenheng med saksbehandlernes manglende kompetanse, mestringsopplevelse og trolig også avmaktfølelse. Dette skaper usikkerhet blant enkelte saksbehandlere:

Noen vegrer seg veldig for å gå inn i de sakene, mens andre igjen liker den type saker. Jeg synes det krever veldig mye kompetanse. Det er ikke lett å ha en barnevernutdanning og møte den type problematikk. Jeg vet ikke hva man gjør på høgskolen i dag, men jeg hørte ikke noe om det da jeg gikk på skolen [ler]. [De andre ler]
Gina: Så det er viktig å være skodd. [De andre: mm]

Mye tyder på at foreldrene har en væremåte og stil kan dominere samhandlingen med saksbehandlerne, noe som gjør at de lett kan tre inn i rollen som avmektige saksbehandlere. Det kan tolkes som at dette er krevende saker som heller ikke så enkelt lar seg løse. Koch og Walstad (2005,130) trekker fram at konflikten mellom foreldrene kan ha pågått over mange år. Ofte har slike saker vært behandlet i rettsapparatet, og det er ikke uvanlig at flere instanser har forsøkt å bidra til en løsning før sakene kommer til barnevernet. I møtet med foreldre i konflikt ser det dermed ut som om den profesjonelle ekspertkunnskapen blir satt på prøve.

Diskusjonen fortsetter:

Grete: Så jeg tenker at man må kalle en spade for en spade selv om det er fru et eller annet. Eller hva det nå er for noe ... å kalle det for det det er. Men ofte så blir det lagt på samlivsproblematikk, som om det er noe annet...
Bente: Men det blir jo omsorgssvikt.
Grete: Ja, det gjør det i de sakene... i de fleste av dem.

Selv om denne saksbehandleren bringer inn en ny forståelse av konflikten i diskusjonen viser også den påfølgende meningsutvekslingen at den første saksbehandlerens oppfatning veksler. Til tross for at hun mener at samlivsproblematikk i seg selv er definert som omsorgssvikt moderer hun egne utsagn mot slutten av diskusjonen hvor det kommer fram at det blir definert som omsorgssvikt «i de fleste av dem». Dette er illustrerende for flere av diskusjonene hvor det kommer fram at arbeidet med å få informasjon om hva som er årsaken til foreldrenes konflikter er krevende.

4.1.3. To fortellinger – det vanskelige fortolkningsarbeid

Som vi har sett i det forrige delkapittelet sliter saksbehandlerne med å få klarhet i hvorvidt konflikten går utover barnets omsorgssituasjon. Saksbehandlerne framstiller fortolkningsarbeidet av foreldrenes situasjon som sentralt i arbeidet med å kategorisere sakene. Dette arbeidet blir framstilt som negativt konnotert, fordi konflikten kan representere en tvetydighet som saksbehandlerne opplever som vanskelig å få en klarhet i. Tidligere utdrag har vist at konflikten kan bringe med seg ulike betydninger. Konflikten kan, slik saksbehandlerne ser den, representere «normale» følelsesmessige reaksjoner hos en eller begge foreldrene. Den kan altså være et uttrykk for trivielle problemer som ikke utløser en klientstatus hos barnevernet. Samtidig kan foreldrene like gjerne ha bakenforliggende problemer som rusavhengighet og psykiske problemer som kan være skadelig for barnet:

Karin: Så i de sakene (min anmerkning: foreldrekonfliktsaker) er det ikke sjelden at det er psykiatri, rus eller alvorlig problematikk hos en eller ... [De andre: mm].

*Mette: Eller hos begge.
Eva: Og såra følelser.*

Spørsmålet om foreldrenes konflikt representerer avvik fra normen ser ikke ut til å være enkelt å vurdere, fordi bildet av barnets og foreldrenes situasjon framstår som diffust og uklart. Det framstår som vanskelig for saksbehandlerne å differensiere mellom væremåter; hvilke som indikerer en sviktende foreldrefunksjon og hvilke som ikke gjør det. Dette fortolkningsarbeidet framstilles som komplisert, fordi foreldre kan presentere hver sin «ekstreme» historie som peker i ulike retninger:

Mette: De er så besatt av den konflikten sin. Det er den sterkeste konflikten noen kan ha. Det er den konflikten mellom foreldre som ikke er sammen lengre. I begynnelsen når man får sakene, så skal man jo gjerne lytte og være saksbehandlergrei - og å vise innlevelse, kanskje [ler]. Men så merker man jo at den ene kanskje har en ekstrem historie. Også hører du på den andre siden, og den er like troverdig [De andre: mm]

Gjennom denne beskrivelsen kommer det fram at de legger vekt på å finne ut hvem av foreldrene som snakker *sant*, og hvilken informasjon de skal legge til grunn for beslutningene de må ta. I disse sakene ser det ut som at de må vurdere om informasjonen er grunn til reelle bekymringer for barnet, eller om det er falske anklager som foreldrene bruker i kampen om barnet. For å få kunnskap om barnets situasjon forsøker saksbehandlerne å forstå meningen i og meningen bak utsagn som foreldrene kommer med. Imidlertid ser det ut som at relasjonen mellom saksbehandlerne og foreldrene blir satt på prøve, fordi saksbehandlerne ikke klarer å bedømme foreldrenes troverdighet. Dette funnet er ikke enestående for mitt materiale. Sjøhelle Jevne og Ulvik Skjær (2012, 26) peker også på at det er kjent fra tidligere forskning at saksbehandlerne møter omfattende og motstridende informasjon fra foreldre som er i konflikt.

Til tross for at saksbehandlerne får mye informasjon tyder det på at de ikke klarer å få tilstrekkelig kunnskap om årsaken til konflikten og hvorfor den opprettholdes. En sier at de ikke kommer til «bunns i ting», fordi foreldrene presenterer motstridende informasjon. Dette kan komplisere arbeidet med å vurdere om konflikten får negative konsekvenser for barnets utvikling. Utdraget illustrerer at det barnevernfaglige blikket blir utfordret i arbeidet med å skille klient fra ikke-klient, og hva som er den *egentlige* årsaken til at disse sakene har havnet på barnevernets bord.

Dette er problematisk for saksbehandlerne i deres praktiske arbeid når vi ser på hva barnevernloven sier. Som jeg har nevnt skal barnevernet fange opp risikobarn som faller utenfor det normalt aksepterte, samtidig som de ansatte ikke unødig skal involvere familier i barnevernet. Saksbehandlerne må altså foreta vurderinger om risiko og beskyttelse. Slike

vurderinger innebærer at de må ta stilling til hva som er god nok omsorg i motsetning til mishandling og omsorgssvikt (Kvelling 2007 i Kojan og Fauske 2011). Her er det altså en stor mulighet for å trække feil. Dette kan forklare hvorfor slike avklaringer blir framstilt som vanskelig og negativt ladet når saksbehandlerne har for lite kunnskap om barnets situasjon.

Slik Album (1991 og Album & Westin 2008) peker på, tyder det på at uklare tilstander er et prestisjedempende kjennetegn. I flere av fokusgruppediskusjonene kommer det tydelig fram at saker med såkalt «klare» problemer er høyere rangert:

Jeg klarer mye bedre de sakene hvor det er [...] altså ikke sant, hvor det er klart rus eller hvor det er et klart problem som man liksom kan slå litt i bordet, og si at nå må dere gjøre sånn, og sånn.

I saker hvor problemet kan kategoriseres som rus eller et annet klart problem, framstår saksbehandlerne som trygge fagpersoner der de stiller krav til foreldrene som omsorgspersoner.

Et liknende eksempel er sammenlikningen mellom foreldrekonflikter og «god gammeldags» omsorgssvikt. Her kommer det fram at det er det sistnevnte denne saksbehandleren foretrekker å jobbe med:

*Runa: Men jeg kan nok kanskje like mer.. bedre ...ja[...] Jeg vet ikke om det er riktig ord, men litt god gammeldags omsorgssvikt. Hvis dere skjønner? I forhold til samværsproblematikken.
Moderator: Hva er god gammeldags omsorgssvikt, da?
Åse: Ja, dersom en mor eller far... de er ikke hjemme. Ungene går for lut og kaldt vann. De får ikke mat, de får ikke klær, og de får ikke kos. Altså ja, det heller enn samværskonfliktene.*

Ved at det konstrueres et skille mellom foreldrekonflikter og «god gammeldags omsorgssvikt» kan det tolkes som at hun snakker om det gjenkjennelige, noe som blir gitt høyere verdi enn det som er mindre gjenkjennelig. Ser vi dette utdraget i lys av det foregående sitatet, er det rimelig å anta at det saksbehandlerne anser som kjente eller tradisjonelle problemer hos foreldrene, slik som vanskjøtsel, rus og psykiatri, blir rangert høyere. Det kan tolkes som at disse sakene blant annet gir saksbehandlerne et kjent handlingsrom. Utdraget kan også ses som et uttrykk for at denne saksbehandleren oppfatter foreldrekonfliktsaker som en forholdsvis ny og ukjent sakskategori. Foreldrekonfliktsakene står altså i kontrast til det saksbehandlerne omtaler som «kjernebarnevern». Flere av deltakerne snakker om hva de mener er barnevernets ansvarsområde, og det er en klar tendens at de foretrekker saker som blir kategorisert som «kjernebarnevern». De utdyper ikke hva som ligger i dette begrepet. Hennem (2011, 157) skriver imidlertid at betegnelsen «kjernebarnevern» ofte blir brukt om saker som omfattes av barnevernloven slik som omsorgssvikt, atferdsproblemer og seksuelle overgrep.

Generelt framstår uklare saker som lite attraktive. Dette setter saksbehandlerne i sammenheng med at de blir usikre:

*Eline: Saker hvor du føler du jobber og jobber, og søker og søker. Men du får ikke grep om det. Du blir ikke trygg på vurderingene og tankene dine.
[De andre: Mm]*

Utsagnet kan tolkes som at saksbehandlerne blir konfrontert med det Nortvedt (2008, 25) kaller manglende beslutningskompetanse, og at dette er prestisjedempende. Som vi så på forrige side må saksbehandlerne foreta vurderinger om risiko og beskyttelse, og i følge Nortvedt må den profesjonelle ha nødvendig og relevant informasjon for å ta avgjørelser. Dersom de ikke klarer å identifisere klientenes problemer, ser det ut som at de må, slik Stjernø (1981, 131) sier, famle seg gjennom beslutningsprosessene. Vender vi blikket tilbake til foreldrekonfliktsakene, er det i lys av dette rimelig å anta at BLDs (2013, 29) anmodninger om at saksbehandlerne «... må bruke skjønn og kreativitet når det gjelder hvilke tiltak det er aktuelt å ta i bruk» når de samarbeider med foreldre som er i konflikt, blir en direkte kilde til frustrasjon.

Foreldre i konflikt ser ut til å by på ekstra utfordringer for saksbehandlerne, fordi det framstår komplisert å trekke grensen mellom dem som reelt trenger hjelp, og de som ikke gjør det. Som Järvinen og Mik-Meyer (2012, 234) framhever, handler sosialt arbeid om å avklare og fiksere klare klientidentiteter som skal passe sammen med velferdsinstitusjonens tilbud hvor; «diagnosens formål er utvetydig at skape et utgangspunkt for instituionens arbejde og for den forandringsproces, klienter skal gjennomgå». I tråd med dette kan det forstås som at foreldrekonflikter representerer ekstra vanskelige saker og at det er prestisjedempende når de sliter med å omskape foreldrenes konflikt til en klar probleidentitet som er tilpasset barnevernets regler og rutiner.

4.2. «En brikke som blir brukt» - uavklarte institusjonelle og profesjonelle rammer

4.2.1 Ulike forventinger og den viktige klientrelasjonen

Det andre prestisjedempende kjennetegnet jeg vil belyse er saksbehandlernes forsøk på å etablere institusjonelle rammene i behandlingen av klientene. Studien peker mot at arbeidet med å etablere slike institusjonelle rammer er en sentral prestisjedimensjon. Flere legger vekt på at de må avklare foreldrenes forventinger, og at de bruker mye tid på å informere om barnevernets rolle. De fleste formidler at dette arbeidet er krevende:

Så de sakene (foreldrekonfliktsaker) opplever jeg at krever mye. Altså bearbeiding, rett og slett. Å snakke om vår rolle til både advokater og foreldre, og kanskje nettverk. Det blir så mye jobbing med fokus på det.

Arbeidet blir også framstilt som lavt vurdert når foreldrene, som hjelpesøkende personer, ikke klarer å lære hva de kan forvente av barnevernet. Dette er også et eksempel på det Lipsky omtaler som klientskapende prosedyrer, hvor klientene lærer hvordan de skal samhandle med velferdsinstitusjonene.

I denne fokusgruppen formidler en av deltakerne at foreldrene ikke klarer å ta imot informasjon om barnevernets rolle:

Anniken: Foreldre som har tatt kontakt og ønsket hjelp i en familiesplitt-situasjon, men hvor man også tenker at her er en av to gale. Psykisk syke eller et eller annet. Problemet er ofte noen forventinger om at det må jo være barnets beste å komme til meg [ler]. Så vi sier at barneverntjenestens mandat er ... altså man klarer ikke ... om det er sendersituasjonen eller mottakersituasjonen som det skurrer på. Det vet jeg ikke, men vi klarer rett og slett ikke å få mottaker til å ta imot informasjonen om hva vi kan. Også kommer det klager om at mor ikke kan ha barna, men det er jo ikke vi som kan avgjøre. Da må du, som far, trå til. Vi har hatt flere sånne saker hvor det kommer igjen og igjen ... at her må barneverntjenesten gjøre noe. Vi har barnefokus, så vi kan ikke bare løfte opp og flytte.

Som vi ser understreker saksbehandleren at det krever mye *bearbeiding* av foreldrene, noe som kan tolkes som et uttrykk for at hun forsøker å etablere institusjonelle rammer i samhandlingen med klientene. Som nevnt i kapittel to innebærer det at klientene tilpasser seg reguleringene som er innebygd i de institusjonelle praksisene. Det betyr at foreldrene og saksbehandlerne oppfatter hva de skal holde på med, og hvem som skal gjøre hva. Slike rammer gir seg ikke selv, og det er gjort ulike studier som belyser hvordan profesjonsutøverne opptrer for å skape og opprettholde rammene (Måseide 2008). De uavklarte institusjonelle rammene kan forklare hvorfor en annen oppfatter at de blir (mis)brukt i konflikten mellom foreldrene:

Først ringer mor og forteller sin historie. Så ringer far og forteller sin. Så blir vi brukt etterpå... det vi har rådet til. Og så er vi i gang.

Ser vi på det siste utdraget ser det ut som at foreldrene forsøker å gi barnevernet en dommerrolle som kan gi assosiasjoner til situasjonen som utspiller seg i en rettssal hvor partene skal overbevise domstolen om hvem som har «rett». Dette står i motsetning til saksbehandlerens egen rolleforståelse. I en annen fokusgruppe kommer det også fram at rollene som saksbehandlerne og foreldre i konflikt trenger for å tilpasse seg hverandre er uklare:

*Bente: Så ringer mor for å spørre om ikke vi kan få en underskrift fra far fordi at de skal ta ut penger fra kontoen for å kjøpe ... Inger: [ler]
Bente: Og jeg tenker det er en tosidighet på det. For en ting er at de bruker oss, den andre er at vi lærer dem virkelig ikke å stå på egne bein hvis de skal ringe oss hver gang mor trenger å si*

noe til far.

Else: Jeg hadde en mor som sa at alle beskjeder som jeg får av far skal gå gjennom deg. Nei, det skal ikke det. [Ler]. [De andre ler].

Else: Det blir jo ikke en endring da.

Thea: Nei, men jeg holder jo på den stakkars ungen.

Utsagnet fra Else blir møtt av en bekreftende latter fra de andre i fokusgruppen. Latteren viser at de deler en felles forståelse av hva som er rammene for arbeidet de (ikke) skal gjøre. Denne oppfatningen blir begrunnet med at det ikke blir en endring dersom de skal innta en budbringerrolle mellom foreldrene. Her gjør saksbehandlerne bruk av humor i diskusjonen, men denne meningsutvekslingen gir likevel et bilde av deres egen rolleforståelse og hva de anser som et viktig mål; at klientene skal få hjelp til å endre sin egen situasjon. Utdraget viser også at saksbehandlerne legger vekt på empowerment. Dette er et viktig ideal innenfor sosialt arbeid, noe som jeg skal komme tilbake til i neste kapittel.

Mye tyder på at den negativt ladede vurderingen er satt i sammenheng med foreldrenes ønsker om at barnevernet kan gripe inn i konflikten:

Mette: Så skjønner man jo at dette er jo ikke bra, for det er jo noen andre det handler om. Det er jo ikke den konflikten (utydelig). Så det er liksom som du sier. At man blir jo bedre til å [...] Man lærer at her må jeg bare sette grenser med en gang. Da kan man jo trekke fram familievernkantoret, som er det alternativet man har. Å være sånn at nå snakker ikke vi om det (min kommentar; konflikten). Nå snakker vi om barnet. [De andre: mm og ler]

Mette: Men man må jo gjøre det hele tiden, for veldig ofte hjelper det ikke å si det en gang, fordi de er så låst i konflikten. De er så besatte at de kommer tilbake til konflikten hele tiden.

Her kommer det tydelige fram at foreldrenes konfliktfokus står i skarp kontrast til saksbehandlernes oppmerksomhet som er rettet mot barnet. En påpeker at det er vanskelig å «se på det vi faktisk skal se på» i betydningen av omsorgssituasjonen for barnet. På samme måte kan utsagn om at saksbehandlerne blir dratt med i «voksenverden» forstås. Slike utsagn kan tolkes som et uttrykk for at saksbehandlerne opplever at foreldrene har ranet til seg oppmerksomheten på bekostning av barnet. De ulike utdragene illustrer at foreldrene og saksbehandlerne har helt ulike agendaer og forståelser av barnevernets rolle. Utdragene kan også tolkes som at klientene ikke ser en sammenheng mellom problemene de selv har og det de skal gjøre sammen med hjelperen. Mye tyder på at sakene blir satt ned i vurdering nettopp fordi verken saksbehandlerne eller klientene lykkes å tre inn i sine vante institusjonelle roller. I tillegg til at saksbehandlerne sliter med å etablere institusjonelle og profesjonelle rammer kan det tolkes som at de har problemer med å sosialisere klientene inn i klientrollen.

I flere av fokusgruppene er deltakerne enige om at de kommer til kort i møte med foreldrene. Til tross for at saksbehandlerne forsøker å hjelpe foreldrene opplever flertallet av deltakerne at

konflikten vedvarer. En sier at «de drar i gang igjen med en ny konflikt ». Dette til tross for at de har «prøvd med mor» og «prøvd med far». Andre beskriver konfliktene som en voldsom krig hvor foreldrene bruker barnevernets råd og anbefalinger «til å slå hverandre i hodet med». Utdragene viser klart at saksbehandlere og foreldrene har ulike forventninger til hva barnevernet skal hjelpe til med, og at partene ikke lykkes med å etablere en institusjonell ramme eller arbeidsallianse som skal regulere den institusjonelle samhandlingen. Dette kan, i følge Nerdrum (1997), føre til at klientene og saksbehandlerne blir ledet ut i et terreng der ingen av dem vet hvor de er, eller i hvilken retning de skal begynne å gå.

Andre legger vekt på at de ikke klarer å få til en god relasjon til klientene, og at sakene som en følge av det blir satt ned i vurdering. En sier:

Når du sitter i møter og føler at du ikke får den relasjonen, ikke får dem til virkelig å ta innover seg bekymringen du legger fram. Det er jo frustrerende.

For å kunne arbeide med en god relasjon til klientene er det i følge Nerdrum (1997, 76) viktig å vite hva slags arbeidsallianse man etablerer. Dersom klientene har en serviceorientering mens den profesjonelle har en behandlingsorientering (eller omvendt) kan ulike hjelpetiltak bli prøvd uten særlig forbedring av foreldrenes situasjon (ibid). Dette kan forklare utsagn som at saksbehandlerne har «vært på tilbudssiden», eller at barnevernet blir en «ny arena å krangle på», som en annen saksbehandler uttrykker det. Det er derfor rimelig å anta at faglige idealer om å være empatisk lyttende eller å «starte der klienten er» blir utfordret i arbeidet med disse sakene, og at sakene som en følge av det blir satt ned i vurdering. Som vi så i utdraget på forrige side kan dette være årsaken til at de utvikler mestringsstrategier som innebærer at de «setter grenser» overfor klientene med en gang.

4.3. «Fine» og mindre «fine» arbeidsoppgaver

I denne delen skal vi se nærmere på det siste kjennetegnet som er knyttet til den mangfoldige rollen og arbeidsoppgavene som barnevernets saksbehandlere har. Funn i materialet viser at saksbehandlerne tilskriver det Levin (2001) omtaler som den forvaltningsmessige rollen lavere status enn den pedagogiske og terapeutiske rollen. Levin (2006, 305) trekker fram at sosialarbeidere på et barnevern- eller sosialkontor har en mangfoldig rolle hvor de handler ut fra tre roller i arbeidet med å hjelpe klientene; den myndighetsutøvende (saksbehandling), terapeutiske og pedagogiske. Ustvedt Christiansen (1977 i Levin 2004, 104) sier at den myndighetsutøvende forvalterrollen tradisjonelt har hatt lavere status og vært den minst foretrukne rollen blant nyutdannede sosialarbeidere. Også Stjernø (1981, 123) har pekt på

forholdet mellom det de ansatte så på som hjelperrollen og tjenestemannsrollen. I hans studie kommer det fram at sosialkonsulentene ønsket å fungere i hjelperrollen og advokatrollen, framfor tjenestemannsrollen.

Flere av deltakerne legger vekt på at foreldrekonfliktsakene fører til ekstra og unødvendig dokumentasjonsarbeid og vitneførsel i rettsapparatet. Beskrivelsene framstår som negativt konnotert, noe som kan tolkes som at arbeidet blir tilkjent liten verdi. Advokatenes rolle ble ansett som en direkte årsak til det økte dokumentasjonsarbeidet, og enkelte fremhever at det er «provoserende» når advokatene ikke tar det barnevernfaglige perspektivet. Deltakerne i denne fokusgruppen legger vekt på at de bruker mye tid på å svare på brev fra advokatene med spørsmål om det de de på tidligere møter allerede har snakket med klientene om. Det formelle dokumentasjonsarbeidet settes ned i vurdering ved at det beskrives som bortkastet og på detaljnivå:

Hanne: Vi har jo også noen saker med et slags utgangspunkt i barnefordelingskonflikt, og det kan jo være relativt oppgående foreldre, men det kan jo også være at de ikke det er det. Der de har energi til å krige i år etter år. Også har de gjerne veldig aktive advokater. Det er ingen hos oss som er redde for jurister, det er ikke det det handler om. Men de generer så ufattelig mye jobb. De (advokatene) forfatter lange brev som vi skal svare på, der vi må gjøre rede for ting som det allerede er gjort rede for i møter. Og de pirker på setninger eller en formulering fra et referat, så det skaper utrolig mye jobb som jeg opplever at mange synes er bortkastet. En følelse av at det ikke kommer noen til gode. [De andre: mm]

Budskapet virker å være at advokatenes rolle er forstyrrende og nærmest til hinder for arbeidet saksbehandlerne mener de er satt til å gjøre. En annen understreker at hun blir provosert når advokatene ikke tar det barnevernfaglige perspektivet:

Gina: Men det jeg synes er veldig utfordrende er når advokatene ikke ser det barnevernfaglige perspektivet. Det er ganske provoserende, synes jeg. [De andre: mm]

Her kommer det fram en forståelse om at advokatene er med på å opprettholde foreldrenes konflikter, og det stilles spørsmål ved advokatenes motiver i deres arbeid med å bistå klientene:

Gina: At de kun ser kampen mellom foreldrene, og ikke er villig til å hjelpe til. Det er noen advokater som vi har kontakt med som faktisk er litt sosialarbeider i sjela si, som går inn og hjelper til. De fleste de rir jo kjepphesten sin og sitter der, og casher inn en masse penger for å ...jo flere timer de får [ler] ...pause... en evig runddans.

Å stille som vitne i rettsapparatets behandling av barnefordelingssaken mellom foreldrene er ofte en del av arbeidet. Dette gjør at enkelte tenker seg om før de bestemmer seg for om de vil saksbehandle sakene:

Men jeg tenker jo ... de genererer jo... Dersom man ønsker å gå inn i dem, så må man ofte bli brukt som vitne i retten. Så man vet jo det når man sier ja eller nei takk til å ta en sann sak.

Ved at de viser til såkalt «kontorfaglige oppgaver» som kan «gjøres av hvem som helst» konstrueres et skille mellom høyt og lavt rangerte oppgaver. Her tegnes det et tydelig bilde av deres rolleforståelse og hva de selv synes de bør og ikke bør gjøre. Ved at saksbehandlere ønsker å delegere det de omtaler som «merkantile oppgaver» til de kontorfaglige fremstår de administrative og rutinepregede arbeidsoppgaver som lavt rangerte. Slikt arbeid framkommer generelt som lavt verdsatt, og flere gir uttrykk for at de ønsker å tone ned saksbehandlerfunksjonen:

Else: Dokumentasjon er alltid et tema.

Inger: Jeg synes ikke det er mer skriving i undersøkelse. Jeg synes vi skriver fryktelig mye i tiltak og. Og mer sånn jevnt. I undersøkelse da er det undersøkelsesplanen og sluttrapporten som er hoveddokumentene. Også kartleggingsintervjuet selvfølgelig.

En annen saksbehandler sier at hun vil «gjøre mindre av praktiske ting» i betydningen av å være mer klientorientert. Dette kan også tolkes som et uttrykk for at det er en spenning mellom det som faktisk preger yrkesrollen og hva saksbehandlerne mener burde prege den:

Frødis: Dokumentering er i min verden «merkantile oppgaver», for når du er så presset i en sak så blir det en ekstra byrde.

Anniken: Det er en del oppgaver som hvem som helst egentlig kan gjøre, så da er det egentlig greit at de kommer med noen forslag så det bare er å signere [ler].

Frødis: Du skriver jo mer enn du prater med folk.

Denne samtalen foregår i en lett og spøkefull tone, men det får allikevel fram at deltakerne setter den terapeutiske og pedagogiske rollen høyere enn den myndighetsutøvende forvalterrollen. Utdraget sammenfaller med andre diskusjoner hvor det kommer fram at såkalt «rene» saksbehandlingsoppgaver og praktiske forberedelser (skrive- og dokumentasjonsarbeid) i saker som skal behandles i fylkesnemnda og rettsapparatet, skaper frustrasjon blant saksbehandlerne:

Jeg kjenner jo min største frustrasjon på det er tiden som går med på å forberede fylkesnemndssaker. Alle disse papirene, saksframlegg og alt det som skal ordnes opp, og man skal snakke med den ene og den andre. Det er en frustrasjon.

Imidlertid peker deltakerne i denne fokusgruppe på viktigheten av å dokumentere saksgangen, fordi det er med på å heve det profesjonelle nivået på arbeidet deres:

Else: Jeg er veldig glad for at en i barnevernet må dokumentere ting. Og ikke å synse så mye. Det henger veldig høyt.

Pia: Det nytter liksom ikke å si at vi kjenner til den faren så det er ikke rart at den ungen er som den er. Altså, det blir for enkelt. Jeg tror vi er mer profesjonelle enn som så[...]. Ja vi kan si det, men det blir sånn løsprat.

Det kommer allikevel tydelig fram at det relasjonelle arbeidet og med klientene er høyere rangert enn de rutinepregede forvaltnings- og saksbehandlingsoppgavene. Dette settes i sammenheng med at slike oppgaver blir oppfattet som ressurskrevende og at de som en følge av det blir satt ned i vurdering.

4.5. Oppsummering

I dette kapitlet har jeg belyst ulike prestisjekriterier med utgangspunkt i foreldrekonfliktsaker. Analysen peker mot at foreldrekonfliktsaker kjennetegnes av flere prestisjedempende kjennetegn som er med på å sette denne sakstypen ned i vurdering. Det første kjennetegnet jeg har belyst er foreldrekonfliktsakenes grensekarakter. I analysen har jeg vist at slike grensetilfeller blir gitt lav prestisje. Videre kommer det fram at sakene representerer en uklarhet, noe som gjør kategoriseringsarbeidet vanskelig. Jeg har vist at saksbehandlerne blir usikre på sin egen rolle, og hvordan de skal behandle sakene. Det kan tolkes som at saksbehandlerne i disse sakene står overfor et problem som ikke så lett lar seg avgrense, tydeliggjøre eller kategorisere inn eksisterende skjema som er tilpasset virksomheten. Analysen har også fått fram at det er en generell usikkerhet blant saksbehandlerne om hvor grensen for hva som er god nok omsorg skal trekkes når et barn lever i konfliktfeltet mellom foreldrene.

Jeg har videre vist at saksbehandlerne møter på utfordringer når de forsøker å etablere institusjonelle og profesjonelle rammer for samhandling. Slike rammer er nødvendige. Dersom slike rammer skal bli etablert må klientene på sin side anerkjenne disse rammene ved å tilpasse seg reguleringene i den profesjonelle praksisen. Rammene regulerer samhandlingen mellom klientene og saksbehandlerne, og jeg har argumentert for at saksbehandlernes utfordringer med å etablere slike rammer er et prestisjedempende kjennetegn. Foreldrenes væremåte og stil kan tolkes som at de forhandler om klientrollen, eller at de forsøker å få kontroll over samhandlingsprosessen (Måseide 2008), noe som kan føre til at saksbehandlerne opplever å bli fratatt rollen som premissleverandør. Mye tyder på at de ikke så lett lar seg så sosialisere inn i klientrollen. Sakene er samtidig preget av at foreldrekonfliktene ikke så enkelt lar seg løse. Dette gjør sakene mer ressurskrevende å behandle, og trolig også vanskelige å avslutte. I tillegg peker analysen på at foreldrekonfliktsakene medfører dokumentskriving og vitneførsel i retten, noe som blir oppfattet som tidkrevende og lavt rangerte arbeidsoppgaver.

Ved at foreldrekonfliktsakene kjennetegnes av flere prestisjedempende kjennetegn framstår sakene som «rusk i maskineriet». Som vi har sett blir ikke denne sakstypen anerkjent som en legitim sakskategori i mitt materiale, og sakene kan i sin ytterste konsekvens stå i fare for å bli

valgt bort, eller bli tildelt en «utenforstatus» i barnevernets kunnskapssfære. Her kan det trekkes paralleller til den prosessen Lipsky (2010) omtaler som «creaming». Med «creaming» mener han at bakkebyråkratene tenderer til å velge ut klienter som synes å ha størst mulighet for å lykkes etter byråkratiske «suksesskriterier». Dette innebærer at bakkebyråkratene forsøker å unngå oppgaver eller klienter som kan virke truende, eller som de ikke vil lykkes med.

KAPITTEL 5.

AKUTTSAKER

I det forrige kapittelet så jeg på prestisjekjennetegn med utgangspunkt i foreldrekonfliktsaker. Dette analysekapittelet handler om prestisjekjennetegn som jeg har konstruert med utgangspunkt i den akutte sakstypen. Jeg vil også i dette analysekapittelet behandle kjennetegnene etter tur hvor jeg svarer på studiens to problemstillinger; 1) hvilke prestisjekriterier som kjennetegner foreldrekonfliktsaker og akuttsaker, 2) hvordan de kommer til uttrykk, og hva de settes i sammenheng med. Det første kriteriet jeg har analysert fram er selve saksfasen; den akutte situasjonen som lar saksbehandlerne innta en handlekraftig og undersøkende rolle. Her belyser jeg videre at den akutte sakens alvorlighetsgrad er prestisjefremmende, og at endring er et høyt verdsatt mål blant saksbehandlerne. Samhold og arbeidsfellesskap er det neste prestisjefremmende kjennetegnet jeg vil belyse, før jeg avslutningsvis peker på kritikken som de retter mot sin egen praksis.

5.1. Den akutte saksfasens prestisje

Det første prestisjefremmende kjennetegnet jeg vil belyse er selve *saksfasen* og den *akutte situasjonen*. I fokusgruppediskusjonene inngår ikke klientene eller deres problematikk. Som det kommer fram av det første utdraget i neste del er dette noe de gir eksplisitt uttrykk for. En sa «det handler ikke om at noen er spesielt opptatt av voldssaker eller overgrepssaker». Deres fokus var hendelsesforløpet; den akutte situasjonens første fase, mens sakene fortsatt er uløste og uoppklarte. Akuttsakene framstår som *akutte situasjoner* hvor det blir lagt vekt på saksbehandlerens opplevelser av, og arbeidet med, sakene i den første akutte fasen før de møter klientene. Jeg har på bakgrunn av disse beskrivelsene valgt å knytte det første prestisjekjennetegnet til den akutte situasjonen. Denne situasjonen er kjennetegnet av et klart avgrenset forløp hvor de gis mulighet til å innta en undersøkende og handlekraftig rolle.

5.1.1. Handlekraftige saksbehandlere og en «actionpreget» opplevelse

Et felles trekk ved beskrivelsene av de akutte situasjonene er at deltakerne bruker et positivt ladet språk som tegner et bilde av entusiasme og engasjement blant de ansatte. Flere av deltakerne i fokusgruppene forteller at de opplever det akutte arbeidet som både morsomt, spennende og lærerikt i tillegg til at det er «actionpreget». Her må avgjørelsene tas i en akutt, og muligens også uoversiktlig situasjon, og hvor det er store muligheter for at saksbehandlerne

kan gjøre feil (Lindbo 2008). Flere legger spesielt vekt på det høye aktivitetsnivået blant saksbehandlerne.

I denne gruppen er det en enighet om at det er mange som foretrekker det akutte arbeidet:

Gina: Og da tenker jeg at du får... jeg ser at det er noen i gruppen min som liker veldig godt akuttjobbing. Jo mer vold og jo større utfordring, desto mer sier de ja, mens andre trekker seg helt klart bort. De vil heller ha den og den type sak, så det er personavhengig, tenker jeg.

Som vi ser innledningsvis i dette sitatet er det ikke alle som «liker» akutte saker, og det er enkelte som reserverer seg mot å arbeide med dem. Allikevel kommer det klart fram at det akutte arbeidet er høyt ansett. Videre skapes det større engasjement blant saksbehandlerne når sakene blir kategorisert som *utfordrende* og *alvorlige*. Som vi også ser snakker ikke deltakerne i denne fokusgruppen om egne opplevelser, men om hvordan de mener andre oppfatter sakene. I denne gruppen har enkelte deltakere en leder- og mellomlederrolle. Det kan være årsaken til at de diskuterer sakene med utgangspunkt i hva de har observert blant andre kollegaer. Samtidig kan det også tolkes som et uttrykk for at det er lettere å snakke evaluerende om saker med utgangspunkt i andres erfaringer.

Diskusjonen fortsetter:

Moderator: Mmm

Hanne: Men vil de jobbe med voldssaker som tiltakssaker også? ... de neste fem årene?

Gina: Det blir de ikke spurt om [ler].

[De andre ler].

Gina: Nei, jeg tror ikke at de tenker det. Jeg tror de liker å gå og definere tingene, altså å undersøke og finne ut hva det handler om ... og så vil det bli mer krevende dersom de skal stå i saken i et barnelivsløp.

Hanne: Jeg kjenner jo igjen det fra oss, at det å jobbe akutt er det mange som liker, men det de liker er jo jobben der og da.

Gina: Ja

Hanne: Så jeg tenker ikke at det handler om at noen er spesielt opptatt av voldssaker eller seksuelle overgrep, men at det er masse action. Det skjer mye, og det er mange av dem som deltar i en akuttfase. Det er raskt inn, så er det raskt ut. Det er det de liker.

Liv: Vi har en egen voldsgruppe, så de som synes det er ekstra spennende får jo den boosten...[ler] ... med jevne mellomrom. Men det er jo ikke sånn at de blir saksbehandlere nødvendigvis for den saken, men da er de med som du sa i startfasen når det er mye som er uklart, og det er mye som må nøstes opp raskt da.

Dette viser at det er flere grunner til at de akutte situasjonene er høyt rangert. Blant annet framstår sakens *korte varighet* og *raske resultater* som prestisjefremmende kjennetegn. Sammenliknet med andre saker muliggjør akuttsakene et handlingsrom hvor saksbehandlerne i løpet av en arbeidsdag, eller kanskje kun noen timer, gis anledning til å undersøke og ta hurtige avgjørelser slik at barnet kan flyttes til et trygt omsorgsarrangement. Av diskusjonen kommer det fram at akuttsakenes høye alvorlighetsgrad er positivt ladet, og det kan tolkes som at dette

er et prestisjefremmende kjennetegn i den akutte saksfasen. Ved at sakene framstår som vanskelige, kompliserte og dramatiske skapes det større interesse og engasjement blant saksbehandlerne.

Samtidig kommer det fram at en høy alvorlighetsgrad kun har en positiv betydning i den akutte situasjonen. Over et lengre tidsperspektiv blir tilsvarende problematikk framstilt som «krevende» arbeid i betydningen av det er belastende for saksbehandlerne. Dette kommer både eksplisitt og implisitt fram ved at Hanne stiller spørsmål om saksbehandlerne vil arbeide med akutte saker som «tiltakssaker de neste fem årene». Gina svarer at de barnevernansatte ikke blir spurt om «de vil det» i den akutte situasjonen. Denne meningsutvekslingen framkaller latter hos de andre. Latteren peker på en felles *delt* forståelse om at saker med høy alvorlighetsgrad gjør sakene mindre attraktive over tid. I det ligger også en implisitt forståelse om at saksbehandlerne ikke ønsker å delta i det akutte arbeidet for å bli sakens framtidige saksbehandlere. De er opptatt av arbeidet i den akutte situasjonen; det avgrensede tidsrommet hvor det er behov for akutt handling fra barnevernet. Når saken trer inn i en ny saksfase (som for eksempel endrer sakens status til en undersøkelsessak eller tiltakssak) blir den som en følge av dette, gitt lavere status.

Dette kommer tydelig fram dersom vi ser på hvordan de framstiller arbeidet etter den akutte fasen når barnet er plassert. I flere av diskusjonene blir dokumentasjonsarbeidet og oppfølgingen av klientene i etterkant framstilt som prestisjedepende på akuttsakene:

*Sara: Ja, så tenker jeg for min del at akuttjobbing er veldig spennende [...] DEN dagen. Men så fører det med seg så mye merarbeid i ettertid som gjør det vanskelig i forhold til de andre sakene du skal serve. Det blir hovedbelastningen for min del. Ikke å jobbe sent den ene dagen, for det er egentlig lærerikt og spennende.
[De to andre: hm]*

Dette begrunnes med at arbeidet kommer på toppen av andre oppgaver i en hektisk og presset arbeidshverdag:

Ja, det tror jeg at gjør at folk på en måte backer, vegrer seg litt. Fordi når man har gjort det (akuttplassert barnet) den dagen, så må du skrive og gjennomføre møter, og jobbe mye i tillegg til alt det andre du holder på med. [De to andre nikker, og sier mm].

Deltakerne i denne fokusgruppen framstiller arbeidet med akuttsakene som slitsomt. De relaterer dette til kontorets høye arbeidsbelastning:

*Moderator: Hvordan opplever dere arbeidet med de akutte sakene?
Tove: Slitsomt
Sara: Slitsomt*

Moderator: ja?

Tove: Da jobber vi alle. Da jobber de som fortrinnsvis kjenner saken.

Saksbehandlerne i denne fokusgruppen forteller at de er overarbeidet, og at kontoret i gjennomsnitt har to akuttsaker i uka. De rettet kritikk mot kontorets ressursmangel, og det kommer tydelig fram at de opplever høyt arbeids- og tidspress med lange klientlister. Samtidig illustrerer utdraget at prestisje blir satt i sammenheng med hvor hyppig sakene kommer. Dette kommer klart fram dersom vi ser dette utdraget i lys av utsagnet på side 30 hvor en saksbehandler sier at hun synes høystatussaker er mer interessante, fordi de ikke er dagligdagse. Slik Album (1991, 236) også peker på, ser det ut som at sjeldne saker, uavhengig av problematikk og saksfase, blir høyere rangert enn saker som kommer ofte.

Lengre ut i samme diskusjon kommer det fram at deltakerne i denne fokusgruppen har utviklet mestringsstrategier for å kunne prioritere mellom akuttsakene:

Moderator: Ja... akutt og akutt-akutt? Gjør dere forskjell på det?

Tove: Vi tenker forskjellig på det, og dette er akutt. Ja, men det er ikke akutt - akutt. Da kan vi gjøre en avtale om at vi kommer i morgen. At det blir sånn.

Moderator: Åh?

Tove: Sånn som i går, da to-tredjedeler var på kurs, og vi er fire mann tilbake på kontoret. Så får vi to saker. Da må vi velge hvilken av dem vi makter å reise ut på. Og da blir det «akutt» og «akutt-akutt». Det er bare noen begreper vi bruker.

Moderator: Mm

Tove: Men det blir ganske

Elise: Men jeg tenker det er... selv om det ikke er en bevisst forskjell så blir de på en måte håndtert forskjellig.

Her skiller de mellom «akutt - akutte saker» og «akutte saker» hvor sakene rangeres etter alvorlighetsgrad og kontorets tilgjengelige ressurser. Dette viser, som Stjernø også har observert på blant de ansatte på sosialkontor, at saksbehandlerne skaper egne normer og vurderingskriterier for å rasjonalisere sin egen saksbehandling. Ved hjelp av slike strategier minskes dermed gapet mellom forventet innsats og realistiske muligheter.

5.1.2. Endring versus stillstand

Sammenlikningen i utdraget på side 50 får fram at det langvarige endrings- og hjelpearbeidet er mindre verdsatt enn det akutte arbeidet. Dette utsagnet er typisk for mitt materiale. Det er en klar tendens at langvarig hjelpearbeid i kombinasjon med liten endring hos klientene er prestisjedependende. Flere steder i materialet kommer det klart fram at framdrift i saken i betydning av endring i klientens situasjon er et viktig mål blant flertallet av saksbehandlerne. En sier:

Det er ingen av oss som ønsker å sitte på saker. Det er jo ingen av oss som ønsker mange familier i barneverntjenesten. Vi har jo en jobb hvor vi ønsker at de skal klare seg uten oss. Det er jo ingen ting som er bedre enn at vi kommer til å skrive ut familier. Nå har vi hjulpet dem. Nå klarer de seg selv og det er jo det som er målet vårt. Det er jo å gjøre oss overflødig.

For saksbehandlerne er det krevende å stå i situasjoner der de opplever at klientenes situasjon ikke lar seg endre. Flere forteller at arbeidet med løpende tiltakssaker er «slitsomt» og «lite motiverende». I diskusjonene blir det brukt negativt ladede ord og uttrykk når de diskuterer saker som bærer preg av liten eller ingen endring:

Å sitte lenge med saker. Da liker jeg godt å få inn en toer til å se på saken sammen med meg. Jeg har en del saker som er kompensierende, hvor man ikke satser på den store endringen. Men hvor lenge skal man gå der og vasse? Endringstiltak er det man ser for seg som det ideelle, for vi skal jo gjøre oss selv overflødige... Og det er klart at man liker best å jobbe med endringsarbeid. Det er helt soleklart.

Flere gir uttrykk for det er en viktig målsetting at klientene skal bli selvhjulpne:

Målet er at de skal være oppe og gå for egen maskin, og vi må bli flinkere til å sette på rett tiltak og måle endring. Det er jo det som er hele opplegget vårt.

Mye tyder altså på at saksbehandlerne vil bidra til en forbedring i klientenes liv, og dette blir framstilt som et viktig mål i deres arbeid. Utsagnet kan tolkes som at sosialarbeideren skal legge til rette for at hjelpetrengende personer får mulighet til starte sin egen hjelpeprosess. Et slikt mål er også i tråd med FOs yrkesetiske retningslinjer. Her står det at «myndiggjøring innebærer at bruker/klient får hjelp til å mobilisere og til å ta i bruk egne ressurser, slik at de opplever mestring og har innflytelse og styring over eget liv». Endring er altså framstilt som et høyt verdsatt mål innfor sosialt arbeid. Levin (2006, 101) peker på at sosialarbeideren skal hjelpe klienten til å endre seg, eller sin situasjon. Profesjonelle tjenester, slik som barnevernet, er med andre ord endringsorienterte (Levin 2003 og Molander & Terum 2008), noe som er i tråd med sosialt arbeids internasjonale prinsipperklæring:

«The social work profession promotes social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilizing theories of human behavior and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work».

Saksbehandlerne klare idealer og de etiske retningslinjene kan forklare hvorfor den «kompenserende» hjelpen blir beskrevet som å «vasse». Ved å bruke en slik metafor tegnes et negativt bilde av det langvarige hjelpearbeidet. Å hjelpe klientene til å bli selvhjulpne framstår dermed som høyere rangert enn hjelpen som har et mindre endringselement i seg. Samtidig er det også viktig å få fram at enkelte legger vekt på at det ikke er mindre viktig å støtte klientene, selv om de foretrekker endringsarbeidet:

Det er jo morsomt hvis en lykkes, så klart, så er endringsarbeid bra. Men vi har jo hatt en del saker der kompensierende tiltak kan være godt nok for det barnet. Også får vi gå der da; til barnet blir 18 eller 19 år. Eller hva det måtte bli. Så får det heller bare være sånn.

Nettopp det at saksbehandlerne må forholde seg til at saken ikke lar seg løse, eller at det er lite eller ingen endring hos klientene, virker som et sentralt prestisjedempende kjennetegn. Dette funnet har paralleller til Lipskys observasjoner hvor han peker på at vellykkede intervensjoner, takknemlighet og forandringer hos klientene i ønsket retning er høyt verdsatt blant bakkebyråkratene. Det andre utsagnet på forrige side kan samtidig ses som et eksempel på at saksbehandlerne har nedjustert forventningene til klientene, og hva de selv kan bidra med i hjelpeprosessen. En slik tilpasning ser ut til å være en kilde til frustrasjon. En annen forteller at hun får mindre pågangsmot når forhåpningene om endring hos klientene er liten. Det er derfor rimelig å anta at en slik nedjustering påvirker oppfatningen av sakene, og hvordan de blir rangert.

Beskrivelsene står i skarp kontrast til skildringen av det akutte arbeidet. Her forteller de at saksbehandlerne med «jevne mellomrom» får en «boost», noe som kan forstås som en høyt verdsatt opplevelse. I den akutte saksfasen får de et oppsving, en indre kraft og spenning som framstår som en avveksling fra det hverdagslige. Det er rimelig å tenke seg at «boosten» og spenningen er knyttet opp mot sakenes alvorlighetsgrad, uklarhet og risiko. Sakens uklare karakter framstår her som positivt konnotert ved at ukklarheten relateres til den undersøkende og handlekraftige rollen som saksbehandlerne kan innta i slike situasjoner. De forteller at det er «masse som skjer», og hvor de «må nøste». En annen sier de raskt kan finne ut av «hva det handler om», og mens en annen trekker fram at de kan «definere tingene». Flere framhever at dette arbeidet oppleves som spennende, og at stemningen er preget av «energi» og «drive».

For å beskrive de akutte situasjonene brukes ulike metaforer. I en fokusgruppediskusjon bruker de metaforene «temperaturen stiger» og at det «bobler i korridorene» når de snakker om akuttsakene. Både temperatur- og boblemetaforen gir assosiasjoner til et økt aktivitetsnivå som saksbehandlerne i det første utdraget på side 50 også forteller om. Flere har liknende beskrivelser:

Moderator: Og hvordan er det med de akutte sakene?

Anniken: Det tror jeg de fleste synes er veldig gøy.

Frøydis: Ja, da svinger vi oss. Da er vi «hey». Også er det gjerne en eller annen som får beskjed om å rydde opp i andres avtaler, også drar vi.

Frøydis: Vi er alltid to når det er akutt. Også er det en vurdering; gjerne med den som har lederansvar i forhold til om vi skal ha med politi eller ikke.

Anniken: Noen slipper det de har. Det er alltid noen som kan ta imot.

Det lengste noen har måttet vente her er en halv time til en time. Akutt tenker jeg at vi får til bra.

I den første delen av utdraget beskriver saksbehandlerne at det akutte arbeidet er noe de fleste setter høyt. Også her brukes det ord og metaforer som er positivt ladet, og som viser at det akutte arbeidet er høyt verdsatt. Innledningsvis svarer Anniken spontant på spørsmålet om hvordan de opplever akutte saker med at det er noe de fleste synes er «veldig gøy». Det spontane svaret kan forstås som uttrykk for at saksbehandlerne deler en oppfatning om at de akutte situasjonene blir rangert høyt. Inntrykket av at dette er en delt positiv opplevelse forsterkes gjennom de påfølgende setningene hvor Frøydis forteller at «da svinger vi oss» og at de «drar». Her gis et bilde av en situasjon som er preget av handling og dynamikk som framstår som verdsatte opplevelser. Samtidig som «temperaturen stiger» og det «bobler i korridorene», må saksbehandlerne på kort varsel, og kanskje i samarbeid med politiet, bevege seg ut av kontoret når de skal arbeide med klienter som befinner seg i en akutt faresituasjon. Mye tyder dermed på at slike plasseringer ikke er helt uten risiko for saksbehandlerne, og trolig kan mye av spenningen relateres til nettopp dette.

Samtidig kan det også tolkes som at det oppstår entusiasme og optimisme ved at det sies at «da er vi hey». Det kan også tolkes som et spontant uttrykk for en mestringsfølelse når utsagnet ses i sammenheng med siste setning hvor Anniken trekker fram at det akutte arbeidet «får de til bra». Saksbehandlers opplevelse av mestring kan relateres til det Lipsky (2010, 138) skriver om krisesituasjoner hvor bakkebyråkratene som tidligere nevnt gis mulighet for å behandle sakene under ideelle forhold. Ved hjelp av det juridiske rammeverket (jf. bvl § 64, annet ledd) gis de innflytelse til å plassere et barn utenfor hjemmet uten foreldrenes samtykke (Lindbo 2008). Som vi skal se i neste delkapittel gis de også mulighet for å behandle sakene med flere ressurser enn de vanligvis har til rådighet.

Enkelte fremhever at de får økt kunnskap som en følge av å arbeide med akuttsakene. Særlig gjelder dette for saksbehandlerne med mindre erfaring som forteller at de i slike situasjoner gis mulighet for å lære av de mer rutinerne barnevernansatte. Beskrivelsene skiller seg fra diskusjoner om foreldrekonfliktsakene hvor det kommer fram at manglende kunnskap skaper usikkerhet og vegrende saksbehandlere. Generelt i materialet blir manglende kompetanse framstilt som et prestisjedempende kjennetegn som antakeligvis påvirker saksbehandlerens selvbilde:

Tove: For det å reise ut på noe der du ser litt vel mye på sidemannen; om ikke jeg kan det, så kan du det?

[De andre: mhm]

Tove: det er litt vemmelig å kjenne på.

En annen sier:

Jeg tror at det er helt avgjørende [...] at det handler ikke om man liker å jobbe med den type saker eller den type saker, men at man føler man har kompetanse til å jobbe med sakene man faktisk har.

Utdragene får fram at barnevernansattes arbeid er sammensatt og komplekst og at en slik kompleksitet er negativt konnotert. Stjernø (1981) peker på at det i engelske undersøkelser kommer fram at det er 61 forskjellige problematiske familiesituasjoner som sosialarbeiderne kan bli trukket inn i. Det er derfor vanskelig, om ikke umulig for en saksbehandler, å ha en «pakke av ferdigheter» for å møte en slik variasjon.

5.2. «Da jobber vi alle» - arbeidsfellesskap og samhandling

I denne delen skal vi se at saksbehandlerne, i tillegg til å snakke om handlekraft og mestring, beskriver arbeidsfellesskap og samhandling. Dette er et annet viktig prestisjefremmende kjennetegn som skiller denne sakstypen fra andre saker som diskuteres i materialet. Saksbehandlere snakker ikke selv om at samhandling og fellesskap virker positivt inn på deres forståelse av akuttsakene. Dette er noe jeg har analysert fram på bakgrunn av deres beskrivelser av arbeidet.

Av fokusgruppediskusjonene kommer det fram at arbeidet med akuttsakene ikke er knyttet til bestemte stillingstyper innenfor virksomheten. Det generelle inntrykket er at den som er sakens saksbehandler deltar i det akutte arbeidet i tillegg til andre som har tid og lyst, men materialet er ikke helt entydig.

Akuttsakene er preget av samhandling og fellesskap mellom saksbehandlerne. Om vi går tilbake til utdragene i forrige del ser vi at saksbehandlerne legger vekt på samhandling og hvem de er for hverandre i det akutte arbeidet. I motsetning til hva man kanskje skulle forvente, diskuterer ikke deltakerne på hvilken måte de som enkeltindivider utfører arbeidet. Faglig dyktighet og andre positive beskrivelser av den enkelte saksbehandlers innsats er heller ikke et tema.

I den akutte situasjonen framstår saksbehandlerne som samkjørte og koordinerte. Det tegnes et bilde av en klar arbeidsdeling. De ulike utdragene viser at arbeidet planlegges og fordeles. Gjennom samhandling og arbeidsfellesskap skapes en stemning som er preget av entusiasme, dynamikk og lagånd. Saksbehandlerne hjelper hverandre med den praktiske tilretteleggingen. Mens enkelte avlyser avtaler, hjelper andre til med å akutt plassere barnet. En forteller at «da

jobber vi alle», mens en annen peker på at de «slipper det de har». I disse situasjonene endrer de på private avtaler slik at de kan arbeide overtid. Denne saksbehandler beskriver det akutte arbeidet som «hyggelig», noe som kan synes som en merkelig ting å si med tanke på at barnet befinner seg i en akutt faresituasjon. Men ser vi utsagnet i lys av de andre utdragene er det rimelig å tolke at det er samhandlingen mellom saksbehandlerne hun her sikter til.

Engasjementet i de akutte situasjonene skiller seg fra beskrivelsene av det generelle arbeidet hvor saksbehandlerne, på grunn av et høyt arbeidspress, er tilbakeholdne når nye saker skal fordeles:

Tove... Også det ligger jo konsekvent mellom 60 og 90 undersøkelser på vent som vi ikke får fordelt. Så det er jo klart at ...

Elise: Det er ganske mye

Tove: Ja, også skal vi prioritere. For det blir jo sånn at vi ikke får levert dem ut etter tidspunktet for når de kom inn. Vi må ta dem som brenner mest. Og når det er fire voldssaker, ja altså hvordan skal du [...] ja, så det er veldig mange.

5.2.1. Å behandle saker alene

Gjennom samarbeid skapes en stemning som er preget av entusiasme, dynamikk og lagånd. Samhandlingen som blir beskrevet i arbeidet med akuttsakene står i skarp kontrast til arbeidet med andre saker. Saksbehandlernes skildringer kan relateres til Lipskys beskrivelser av bakkebyråkratens møte med krisesituasjoner (*emergencies*). Ved at noen saker blir klassifisert som akutte gis saksbehandlere tilgang på ellers knappe ressurser. I materialet framkommer det at både tid og personalressurser er eksempler på slike knappe ressurser. Ved å sammenlikne de akutte sakene med andre saker blir det tydelig at arbeidsfellesskapet er prestisjefremmende. En saksbehandler trekker fram at det er viktig med støtte blant kollegaer og at saker ikke er den enkelte saksbehandlers ansvar:

At man da deler det med gruppa så man ikke bare sitter med det selv. At det faktisk er hele kontorets sak og ikke bare saksbehandlernes sak.

Her peker de på at de ofte arbeider alene. Dette arbeidet framstår som negativt konnotert; «å bale alene i tiltakssakene. ... på det jevne har vi jobbet alene». De setter dette i sammenheng med at de med at de kjører seg fast i et spor, noe som fører til at de mister motivasjonen:

Liv: Og da tenker jeg også de sakene som bare rusler og går, og som har gjort det i mange år. At det ikke bare er akutte ting som drøftes, men at man er oppmerksomme på å ta de også. Å se på dem med nye øyne. Og fordi man kanskje har kjørt seg fast i et spor for lenge siden uten at man har merket det. [De andre: mm]... sånn at man røsker litt i dem i blant. Da blir det mer

*motiverende å ta tak i dem, selv om du har hatt dem over flere år; «skal vi prøve noe annet eller?»
[De andre: mm]*

Saksbehandlere oppfatter det som viktig at det ikke bare er det akutte arbeidet som blir viet oppmerksomhet. De mener de akutte sakene får oppmerksomheten på bekostningen av arbeidet med saker som er av en vedvarende karakter. En slik oppmerksomhet kan også ses som et uttrykk for at akuttsakene blir gitt høyre prestisje enn saker som er av en langvarig og vedvarende karakter. Dette kan også relateres til Albums (1991, 235 og Album & Westin 2008) antakelser om at sykdommer som det er kroniske og lite å gjøre med, rangeres lavere enn dem som lar seg kurere.

Flere fremhever at den langvarige behandlingen av saker er både krevende og slitsomt:

Hanne: Jeg kjenner det igjen. At det kan være de alvorlige sakene, men ikke de alvorligste heller. Men det er noen saker ... det er sånne slitesaker da uten at det nødvendigvis skjer så mye, man får liksom ikke til noen ting. De bare holder på ...

Eva: Ja, mm. Det virker som at det er en saksbehandler som blir sittende med de sakene alene. Ikke alle sakene, men i slike saker så er det ofte en saksbehandler eller den andre nummer to er litt sånn ... [Hanne: det er jo veldig uheldig].

En annen sier: Litt perifer?

Eva: Ja, for jeg vet ikke om det er et mønster på det, men det har jeg reagert på noen ganger at denne saken sitter faktisk personen alene med. Jeg kjenner det selv at når jeg skal gå inn i slike saker så er det viktig å være to. Helst med noen som har lang fartstid i barnevernet.

[De andre: Ja, mm]

Som det kommer fram i både dette sitatet og i flere av de andre diskusjonene, arbeider ofte saksbehandlerne alene i langvarige tiltakssaker. Dette framstår som et klart prestisjedepende kjennetegn, og utdraget er med på å forsterke inntrykket av at fellesskapet som oppstår i de akutte situasjonene virker positivt inn på prestisjevurderingene av akuttsakene. Flere gir uttrykk for at det er belastende når de over tid må behandle saker hvor det ikke er en endring å spore hos klientene. De foretrekker derfor å dele på dette arbeidet. En sier:

Når jeg har sittet lenge med saker liker jeg godt å få inn en toer til å se på saken sammen med meg.

En gir imidlertid uttrykk for at hun foretrekker å arbeide alene med begrunnelse om at hun jobber mer tidseffektivt. Hun begrunner dette med at det er vanskelig å finne felles møtepunkter dersom de er flere saksbehandlere, noe som igjen fører til mindre kontakt med klientene. Her kan det trekkes paralleller til Lipskys observasjoner hvor han peker på at tid er en knapp ressurs for bakkebyråkratene. Til tross for at denne saksbehandlerne verdsetter å behandle sakene alene, viser de fleste diskusjonene at saksbehandlerne tilkjenner samholdet og arbeidsfellesskapet høy verdi.

Vi skal nå gå over til neste delkapittel hvor jeg belyser at det er knyttet en viss tvetydighet til den akutte sakstypen.

5.3. Kritikk av egen praksis

Samtidig som den akutte saksfasen blir beskrevet som høyt vurdert blant de fleste av saksbehandlerne i denne undersøkelsen, kommer det også fram at flere av deltakerne er kritiske til akuttsakene sin egen praksis. I motsetning til arbeidet med foreldrekonfliktsakene gir de i diskusjonene om akuttsakene både eksplisitt og implisitt uttrykk for at de er kritiske til sin egen praksis. Kritikken dreier seg om hvorvidt de bør bruke hasteparagrafene i barnevernloven, og hva som er til barnets beste.

I en fokusgruppe fremhever deltakerne at dette barnevernkantoret ikke har hatt mange akuttsaker:

Moderator: Og hva med akutte saker?

Ylva: Da svinger man seg rundt og gjør mye på kort tid. En veldig sånn intens greie.

Heidi: Men vi må jo si at vi har veldig lite akutt på kontoret her. Vi tenker hva er akutt? Er det akutt når vi får vite om det? Eller er det fordi det er akutt for barnet der og da? Og noen ganger så er det sånn at det er blitt akutt fordi barneverntjenesten har fått vite om det. Barna har levd i dette lenge. Vi har nok gått mange runder. Vi har ikke hatt mange akutte saker.

I denne diskusjonen retter deltakerne seg direkte til meg etter en lengre diskusjon om hva som skal kategoriseres som akutte faresituasjoner for barnet. Ved å fremvise akuttsakene på denne måten gir de indirekte uttrykk for at akuttsakene ikke bare er positivt konnotert. Dette kan ses i lys av kritikken som har vært rettet mot barnevernets bruk av hasteparagrafene. I forarbeidene til barnevernloven av 1992 var det en bred enighet om at akutthjemlene i den forrige barnevernloven ble brukt for ofte, og det ble formulert strengere vilkår for akuttvedtak i den nye loven (Lindbo 2008). Imidlertid peker Oppedal (2008) på at det i perioden fra 1994 til 2004 har antall akuttplasseringer steget fra 500 til 1000. Det betyr at det i 2004 var like mange barn som var plassert etter de akutte paragrafene som de som var plassert etter ordinære fylkesnemndsvedtak (Lindbo 2008).

Det er også foretatt studier (Baugerud og Melinder 2012) som viser at akuttplasseringer ikke nødvendigvis er til barnets beste. Baugerud og Melinder har kartlagt barns reaksjoner som viser at stressnivået er langt høyere enn hos barn som planlagt blir plassert. Det er flere (se Christiansen 2012, Oppedal 2008) som peker på at det vanskelig å legge til rette for aktiv involvering av barnet under akuttplasseringer. Slike akuttplasseringer kan altså innebære at

barnets deltakelsesrett (jf. FNs barnekonvensjon artikkel 12 og barnevernloven § 6-3) blir vanskelig å ivareta i disse situasjonene.

Ved at den ene saksbehandleren understreker at «vi har hatt lite akutt ved kontoret her» bruker de akuttsakene til å trekke grenser mellom dem og andre barnevernkontorer. Vi kan relatere dette utsagnet til Albums (1991) undersøkelse av ulike avdelingers prestisje i psykiatriske sykehus. Han sier at det ikke er uvanlig at avdelinger sammenlikner seg med hverandre på grunnlag av stil og symboler på det vellykkete. Ved å te seg på den rette måten, eller leve opp til standardene for korrekt livsførsel, kan både individer og organisasjoner oppnå anseelse. Ut fra denne diskusjonen kan det tolkes som at akuttsakene er et slikt symbol. Ved at deltakerne viser til at kontoret har få akuttsaker kan det indikere at virksomheten drives på den rette måten, og at de på den måten viser riktig stil. I lys av dette kan det tolkes som at det på saksbehandlernivå kan være prestisjefremmende å jobbe akutt dersom det ikke blir for ofte. Samtidig kommer det fram at akuttsakene ikke er fordelaktig for barnevernkontorets faglige drift.

Felles for flere av fokusgruppediskusjonene er at mange er opptatt av hvor grensen for hva som er akutt og ikke akutt skal trekkes:

Inger: Jeg har hørt at vi har en tradisjon for å akutt plassere, og at vi har få planlagte 4-12 saker. Er det riktig fortsatt eller?

Else: Ja. Det ser du på rapporteringen, vet du. For det synes jeg er interessant. For da lurer jeg på hva slags vurderinger som gjøres. For det var jo noen spørsmål om det... hva som gjør sakene populære. Og jeg tenker her stiger temperaturen veldig når vi snakker om en akutt plassering. Da begynner det å boble rundt i korridorene. Da er ting spennende, og da blir det energi og drive. Det synes jeg er litt skummelt.

Thea: Der tror jeg du er inne på noe ganske vesentlig, for det har jeg tenkt på også. I de sakene hvor det er andre veien igjen, da. Hvor en ikke har en akuttsituasjon, men går og tenker på at er dette bra nok? Når skal en eventuelt sette ned foten, og få til en planlagt 4-12? Det er mystisk.

Inger er kritisk til kontorets høye antall akuttsaker. Deltakerne i denne fokusgruppen representerte ulike team ved dette kontoret. Ved at det stilles spørsmål om hvorfor det akutte arbeidet er så «populært» blant enkelte, noe som i neste setning blir betegnet som «skummelt», kommer det implisitt fram at det akutte arbeidet settes ned i vurdering. Kritikken kan, som i det forrige utdraget, tolkes som at det blir stilt spørsmål om hvorvidt akutt plasseringer er til barnets beste. Andre peker på at akutt plasseringene er et resultat av at de er «for feige», og at de venter for lenge med å plassere barn i fosterhjem. Ser vi de to foregående diskusjonene i lys av det neste utsagnet er det rimelig å anta at slike plasseringer like gjerne kan være et resultat av saksbehandlingsfeil på et tidligere tidspunkt i saksfasen, noe som kan få utilsiktede konsekvenser i form av en akutt faresituasjon for barnet:

Tove: Så det har vært veldig utfordrende. [De to andre sier mm]. Vi ser jo at mye av det akutte arbeidet handler om bekymringsmeldinger som ikke blir undersøkt innenfor tidsfristen. Ofte er det disse barna som vi agerer på akutt. Det er saker som ligger et sted i en bunke.

Tove: Men ikke for oss som sitter i det teamet som mottar meldinger. For vi mottar jo alle bekymringsmeldinger. Også det ligger det jo konsekvent mellom 60 og 90 undersøkelser på vent som vi ikke får fordelt. Så det er jo klart at [Elise: Det er ganske mye]

Tove: Ja, også skal vi prioritere. For det blir jo at vi ikke får levert dem ut etter når de kom inn. Vi må ta de som brenner mest. Og når det er fire voldssaker. Ja altså, hvordan skal du ...ja, så det er veldig mange ...

Her kommer det fram at saksbehandlere venter for lenge med å gripe inn slik at det oppstår akutte faresituasjoner for barnet. Det akutte arbeidet kan med andre ord representere «brannslukkingsarbeid» som ikke samsvarer med det saksbehandlerne anser som god faglig standard for sosialt arbeid. Disse faglige standardene legger blant annet vekt på at det gis riktig og forsvarlig hjelp til enkeltindivider. Slike saker kan dermed være en indikator på at virksomheten ikke har kontroll over sakene. Utsagnet gir assosiasjoner til de såkalte «mappebarna». Metaforen ble brukt for å beskrive et lite effektivt barnevern da det på 90- tallet ble oppdaget at flere hundre barnevernsaker hadde blitt liggende ubehandlet uten tiltak (Hagen 2003, 220).

De ulike utdragene kan også tolkes som et uttrykk for at noen akuttsaker er et resultat av at saksbehandlerne på et tidligere tidspunkt i saksfasen har mistet barnas behov av syne, fordi de har unnlatt å ta nødvendige beslutninger. Som vi så i kapittel fire må saksbehandlere foreta vurdering om risiko og beskyttelse. Dette arbeidet framstår generelt som komplisert og negativt ladet. En sier at «det er noe med å ikke identifisere seg for mye med foreldrene når man skal drive endringsarbeid, fordi man får en litt for stor forståelse noen ganger» eller at de rett og slett ser seg «blinde på det som er opplagt». En annen sier at; «hva det gjør med deg følelsesmessig og personlig. Det å skulle ta den beslutningen».

Utsagnene får fram at det kan være vanskelig for barnevernansatte å forholde seg til barn som er utsatt for omsorgssvikt, og at arbeidet med familier i omsorgssviktsituasjoner følelsesmessig kan berøre dem. Flere er opptatt av det de anser som det vanskelige spenningsfeltet mellom hjelper- og kontrollørrollen:

Elise: Å finne den balansen på hjelperrollen og kontrolløren. Vi ønsker jo egentlig å hjelpe alle sammen, altså det å finne den riktige balansen på det, og her har vi ikke sett noen endring. Det er ikke noen bedring. Dette barnet har ikke fått det noe bedre, altså det, det er en vanskelig balanse.

Som blant annet Slettebø (2006) peker på er det utfordrende å forene hjelp og kontroll. Deres komplekse rolle kan føre til at de utvikler overlevelsesstrategier for å beskytte seg mot sine

egne subjektive reaksjoner på at barnet blir utsatt for omsorgssvikt (Kilén 2009, 65). Dette kan føre til at saksbehandlerne ikke tar barneperspektivet, eller gir barnet den hjelpen det har behov for.

5.4. Oppsummering

Gjennom kapittelet har jeg vist at arbeidet i akutte situasjoner er høyt verdsatt. Slike saker er kjennetegnet av handlekraftige saksbehandlere, beslutningsdyktighet, raske resultater og samhandling mellom saksbehandlerne. Akuttsakene har på lik linje med høyt verdsatte sykdommer et element av fart og dramatikk, noe som er med på å gi saksbehandlerne en opplevelse av spenning. Prestisjen knyttes til sakenes uklarhet og saksbehandlernes mulighet for å ta en undersøkende rolle. Akuttsakens alvorlighetsgrad virker positivt inn på rangeringen av dem. Disse funnene sammenfaller Albums antakelser (1991 og Album & Westin 2008). Han (ibid, 236) skriver; «... sykdommer med fart og dramatikk, sykdommer folk dør og blør av, rangeres høyere enn dem som kommer gradvis og som kanskje er uklare i den første fasen».

Videre åpner akuttsakene for et handlingsrom som realiserer saksbehandlernes mulighet for å arbeide sammen. Ettersom saksbehandlerne gis tilgang til å ta avgjørelser med fulle ressurser gjør dette dem i stand til å behandle sakene på en inngående måte. Når vi ser akuttsakene i lys av beskrivelsene av saker som de behandler alene, kommer det klart fram at arbeidsfellesskapet er et viktig prestisjekjennetegn. Som Lipsky skriver i sin beskrivelse av bakkebyråkratenes håndtering av faresituasjoner, gir akuttsakene saksbehandlerne en opplevelse av hvordan arbeidet ville ha vært under ideelle forhold. Analysen har også vist at så lenge akuttsakene framstår som avveksling fra det hverdagslige, spiller det positivt inn på prestisjerangeringen av dem. I tillegg viser min analyse at endring er et høyt verdsatt mål blant saksbehandlerne.

Et annet sentralt funn er at selve akutt plasseringen av barnet ikke framstår som en aktverdig handling. Til tross for at de akutte situasjonene gir saksbehandlerne mulighet for å innta en hjelpende og handlekraftig rolle, synes ikke denne rollen å være aktverdig eller prestisjefremmende i seg selv. Flere tok avstand fra akutt plasseringene og barnevernets bruk av hasteparagrafene med spørsmål om den slags tiltak er til barnets beste.

OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE DISKUSJON

Målet med denne oppgaven har vært å få kunnskap om hvordan saksbehandlerne i barnevernet forstår saker, og hvordan prestisjefenomenet kan forstås innenfor en barnevernkontekst. Jeg har vært nysgjerrig på hvordan saksbehandlerne gir sakene prestisje, og hva som er deres hierarkiserende vurderinger. Dette har jeg undersøkt ved hjelp av fokusgruppeintervjuer med til sammen 21 saksbehandlerne fra barnevernet.

I teorikapittelet presenterte jeg studiens hovedperspektiver; en kulturteoretisk forståelse av hvordan leger rangerer sykdommer, og Lipkys (2010) strukturalistiske perspektiv om bakkebyråkratens arbeid. Disse er benyttet i analysen som har vært konsentrert om foreldrekonfliktsaker og akuttsaker. Sakstypene brukes for å belyse forskningsspørsmålene; 1) hvilke prestisjekriterier som kjennetegner foreldrekonfliktsaker og akuttsaker, 2) hvordan de kommer til uttrykk, og hva de settes i sammenheng med. Ved hjelp av disse sakstypene har jeg analysert fram prestisjedempende - og prestisjefremmende kjennetegn.

Jeg vil i dette kapitlet oppsummere og diskutere noen av funnene med vekt på kjennetegnene, saksbehandlerne mestringsfølelse, deres forestilling om «mer eller mindre barnevern», prestisje og skyld, og prestisjens reproduksjon. Avslutningsvis belyser jeg hvordan denne studien kan brukes som utgangspunkt for videre forskning.

6.1. Funn

6.1.1. Prestisjekjennetegn

Jeg har ved hjelp datamaterialet fra seks fokusgruppeintervjuer analysert fram forskjellige prestisjefremmende og prestisjedempende kjennetegn ved å ta utgangspunkt i foreldrekonfliktsaker og akuttsaker. Studien har vist at disse to sakstypene kjennetegnes av flere prestisjefremmende og prestisjedempende kjennetegn, og at disse blant annet kan relateres til fasene i sakene. Som nevnt beveger sakene seg mellom ulike faser. Saksfasene kan eksempelvis være den akutte saksfasen, undersøkelsesfasen og tiltaksfasen. Alle disse fasene kan relateres til prestisje, og i analysen kommer det fram at den akutte saksfasen er høyt rangert. Selv om det ikke er blitt belyst i min analyse, viser materialet at undersøkelsesfasen blir tilkjent høyere prestisje enn tiltaksfasen. Både den akutte- og undersøkende fasen kjennetegnes av at saksbehandlerne behandler sakene i en avgrenset periode, noe som gir et klart prestisjeløft.

Saksbehandlerne snakker også om sakene i seg selv, altså dens problemstilling. De har for eksempel nevnt «foreldrekonfliktsaker», «saker med høystatusfamilier», «ungdomssaker», «skolevegringssaker», «fattigdomsproblematikk», men det ser imidlertid ikke ut som at sakenes problemstilling i seg selv er av avgjørende betydning for hvordan sakene blir rangert. Men her det er det par unntak. I tillegg til foreldrekonfliktsakene, kommer det fram av materialet at saker som blir kategorisert som seksuelle overgrepssaker er lavt rangert. En mulig forklaring kan være at disse sakene vekker negative følelser blant saksbehandlerne, eller at sakene gjør noe med dem personlig. Flere gir uttrykk for at de ikke klarer å sette seg inn i overgriperens situasjon. En sier:

Jeg klarer ikke å tenke meg at noen kan se på et barn på en seksuell måte altså jeg vet ... jeg holdt på å si... forstanden min vet jo at det skjer, men jeg klarer ikke å ta det helt innover meg. Det er så langt fra min virkelighet.

Videre kommer det fram at endring er et høyt verdsatt mål blant saksbehandlerne. Materialet viser en klar tendens til at saker som kommer brått, hvor saksbehandlerne kan innta en handlekraftig og undersøkende rolle, og som lar seg løse, rangeres høyt. Analysen peker også på at uklare og tvetydige saker er lavt rangert. Trolig henger dette sammen med at saksbehandlerne opplever at de ikke får behandlet disse sakene. Analysen illustrerer videre at prestisje kan knyttes til saksbehandlerens mestringfølelse. Vi ser at saksbehandlerne føler avmakt og hjelpeløshet i møte med foreldre som er i konflikt. Til tross for at saksbehandlerne innehar den formelle makten, opplever de på det personlige planet å bli avmektige i foreldrekonfliktsakene. De begrunner dette med at de mangler kunnskap om hvordan de skal håndtere foreldrenes væremåte. Jeg tolker det også som at de i selve behandlingen av sakene opplever hjelpeløshet, fordi de mangler klare retningslinjer for arbeidet. Dette skaper usikre og kanskje også vegrende saksbehandlere. Disse sakene blir derfor satt ned i vurdering fordi det trolig er ubehagelig å bli konfrontert med en slik tilkortkommenhet. Funnet underbygger Albums (1991 og 2010) og Malteruds (2012) antakelser om at sykdomstilstanders anseelse gjenspeiler legenes følelse av mestring eller hjelpeløshet.

6.1.2. «Mer» eller «mindre» barnevern?

Album har stilt spørsmål om prestisje er knyttet opp mot forestillingen om hva som er mer eller mindre sykdom, eller mer eller mindre medisin. Også Malterud (2012) har belyst dette. Hun peker på at sykdom som innebærer en klar grense mellom syk og frisk er viktig for hva som kategoriseres som såkalt eksemplarisk sykdom. I hennes artikkel belyses ulike årsaker til at helseplagene MUPS (*medisinsk uforklarte plager og symptomer*) er blitt forvist til skyggen i

den medisinske kunnskapssfæren. I mitt materiale finner jeg en sammenheng mellom prestisje og deltakernes forestillinger om «mer eller mindre barnevern».

På ulike måter har saksbehandlerne gitt uttrykk for at de foretrekker saker som omhandler «kjernebarnevern» og «god gammeldags omsorgssvikt». De forteller at rus, psykiatri og vanskjøtsel er såkalt «klare» problemer som de foretrekker å arbeide med. Flere (se bl.a Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik 2012, 25, Hennum 2011) har pekt på at dette er «tradisjonelle» grunner til at barnevernet er involvert. Slik informasjon er også blitt brukt som «trumfkort» i omsorgsovertakelsessaker (Backe Hansen 2004 i Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik 2012). Sjøhelle Jevne og Skjær Ulvik (ibid) har foreslått at slik informasjon kan brukes på tilsvarende måte når barnevernets ansatte skal vurdere om klientens problemer kvalifiserer til en klientstatus i barnevernet. Det er derfor rimelig å anta at saker som omfatter rus, psykiatri og vanskjøtsel er helt sentrale i saksbehandlerne forestillinger om hva som «mer» eller «mindre» barnevern. Trolig har dette en sammenheng med at saksbehandlerne etablerte praksis og forståelser i disse sakene ikke ser ut til å bli utfordret på samme måte som i grense- og tvilstilfeller.

6.2. Barnlige, gale og besatte foreldre – prestisje, skyld og uklarhet

Når deltakerne diskuterer foreldrekonfliktsakene, snakker de også om egenskaper ved klientene. I disse diskusjonene settes foreldrene ned i vurdering ved at det knyttes negative vurderinger til deres væremåte og stil. Diskusjonene om foreldrekonfliktsakene står dermed i skarp kontrast til diskusjonene om akuttsakene, hvor saksbehandlerne ikke retter kritikk mot klientene. Her er det viktig å nevne at det i forbindelse med foreldrekonfliktsakene er en tendens i materialet at saksbehandlerne retter oppmerksomheten mot foreldrene, og ikke barnet. Bortsett fra enkelte steder i materialet blir ikke barnets stemme eller ståsted belyst når saksbehandlerne snakker om foreldrekonfliktsaker. En kan stille spørsmål om dette er et tilfeldig funn, eller om det er et mønster at sakene først og fremst blir tillagt verdi ut fra egenskaper ved foreldrene og ikke barnet.

Det er en tendens at foreldre som er i konflikt blir oppfattet som irrasjonelle og umodne, og at deres motiver for å be om hjelp blir trukket i tvil. Saksbehandlerne beskrivelser av foreldrenes væremåte og stil, kan ses i lys av det Wadel (1990, 29) betegner som egenskapsforklaringer. Slike egenskapsforklaringer kjennetegnes av vi som individer blir tillagt trekk ut fra indre egenskaper, som kan forklare en bestemt atferd. Slike forklaringer betyr noe for hvordan vi omgås og blir vurdert (Album 1996, 184). Holdninger som bygger på egenskapsforklaringer

kan ofte lede til forestillinger om at problemene vil forsvinne bare klientene endrer atferd, livsstil, personlighet eller handlingsstrategier (Wadel 1990).

Her trekker en saksbehandler fram foreldrenes iboende egenskaper som årsak til at konflikten har oppstått og blir opprettholdt:

*Ylva: Jeg opplever stort sett i saker med foreldrekonflikter at det er de voksne som oppfører seg som unger, og jeg er blitt for gammel til å synes det er så veldig festlig [Ler].
Heidi:[Ler].*

Her brukes alder som en generell typifisering for å beskrive egenskaper ved foreldre. Selv om det ikke sies direkte, ligger det underforstått en oppfatning om at foreldrenes barnlige oppførsel er årsak til konflikten, og det generaliserende utsagnet viser at foreldrene blir satt ned i vurdering. Deltakerne snakker i en spøkefull tone, men samtalen gir allikevel et bilde av hvordan saksbehandlere oppfatter foreldre som er i konflikt. Ved å kategorisere foreldre som barn kommer det underforstått fram at saksbehandlerne har forventninger til hvordan foreldre skal oppføre seg som voksne mennesker, og at denne foreldregruppen bryter med en slik forventning.

Liknende beskrivelser hvor foreldrene blir framstilt som «besatte» og «gale» kan tolkes på samme måte. Her tar saksbehandlerne i bruk folkelige klassifiseringer som indikerer at foreldrene har psykiske problemer. Kategoriseringen av foreldrene som «gale», hvor det kommer «klager» fra den ene om at den andre «ikke kan ha barna» kan forstås som at foreldrenes bekymring for barnets omsorgssituasjon blir ansett som anklager, og ikke reelle bekymringer for barnets omsorgssituasjon.

Gjennom de negativt ladede beskrivelsene av foreldrene kommer det fram at de ikke får sympati for sin væremåte. Det er derfor rimelig å anta at foreldre som er i konflikt, blir ansett som umoralske og uverdige trengende av saksbehandlerne. Slike egenskapsforklaringer kan knyttes opp mot spørsmålet om klientenes skyld, og kan ses i lys av Albums og Westins (1991, 236 og 2008) funn. De trekker fram at sykdom som regnes som selvforskyldt blir lavere rangert enn sykdom man uforskyldt rammes av.

Jeg vil peke på tre forhold som jeg mener er relevante for spørsmålet om skyldattribuering i denne sammenheng. For det første ser det ut til at saker blir tilkjent lav prestisje når klientene ikke følger saksbehandlerens råd og anbefalinger. Egelund (2003) sier at det er klientenes vilje til å påta seg ansvaret for problemene, og om de er innstilt på målbevisst å jobbe med dem, som er av betydning for om de vurderes som verdige eller uverdige trengende. Slik det blir framstilt

i intervjuene ser det ikke ut som foreldre i konflikt har kommet til barnevernet for å ta på seg et slikt ansvar. For det andre ser det heller ikke ut til at denne klientgruppen er innstilt på å la seg endre i tråd med barnevernets råd og anbefalinger. Som vi har sett forsøker foreldrene å tildele barnevernet en dommer- eller meglerrolle. Dette går på tvers av saksbehandlerens rolleforståelse og deres mål om å hjelpe klientene til å endre seg selv.

For det tredje virker det det ikke som at saksbehandlerens tradisjonelle metoder og tilnærming er tilpasset arbeidet med foreldre som er i konflikt. Disse sakene framstår samtidig som uklare, og som en følge av det ekstra vanskelige å kategorisere. Lipsky peker på at det kan være vanskelig å få virkeliggjort politiske føringer i praktisk arbeid, fordi individer er ulike og vanskelige å plassere i fastlagte administrative kategorier. Dette fører, i følge Järvinen og Mik-Meyer (ibid), til at strukturelle konflikter forvandles til problematiske karakteristika hos klientene. Slike kategorier blir da, som Østegaard Møller (2012, 170) sier, eksempler på uklare gråsonesaker hvor hjelpetrengende individer kan oppleve at de ikke hører hjemme i noen av kategoriene. På den måten kan «klienter med ønsker og behov, som står i konflikt med institusjonens løsningsmodeller, oppfattes kanskje som «fastlåste», «tunge» og «svage» klienter eller som personer med manglende selvindsigt» (Järvinen og Mik-Meyer 2003, 20). Lipsky er inne på noe av det samme. Han mener en slik mestringsstrategi, hvor klientene blir gitt skylden for egne problemer, skjerner bakkebyråkratene fra å bli konfrontert med organisasjonens feil og mangler, eller sin egen utilstrekkelighet.

Å gjøre klientene til gjenstand for skyldattribution kan få betydning for saksbehandlerens gyldiggjøring av klientrollen, og som en følge av det påvirke deres prestisjevurderinger av sakene.

6.3. Prestisjens reproduksjon og hvordan den kan forstås

Selv om denne studiens siktemål ikke har vært å belyse hvordan prestisjen blir produsert og opprettholdt, vil jeg allikevel vie noe oppmerksomhet til dette temaet. Innenfor prestisjeforskning har det vært stilt spørsmål om prestisjens reproduksjon. Album (1991 og Album & Westin 2008) har foretatt to spørreundersøkelser som har fått tilnærmet identiske resultater. Funnene kan tolkes som at prestisjerangering er et stabilt og innvevd fenomen i den medisinske kulturen. Men selv om undersøkelsene har gitt antydninger om hvordan prestisje kan forstås, er det uklart hvordan prestisjen oppstår og blir opprettholdt. Det er heller ikke klart hvilken praktisk betydning prestisjehierarkisering har, men Album (ibid, 263) hevder at det er en forbindelse mellom sykdomsanselse og prioritering.

Mitt materiale viser at uformelle vurderinger kommer til uttrykk på ulike måter både i fokusgruppene og i praksissammenheng. Deltakerne er seg heller ikke nødvendigvis bevisst at det er prestisje de snakker om. I fokusgruppene er det flere deltakere som forteller om situasjoner som viser at slike vurderinger kan komme implisitt til uttrykk i deres praktiske arbeid. Dette kan gjelde i formelle møtesammenhenger hvor de i det stille forsøker å unngå nye saker når de skal fordeles blant saksbehandlerne. En forteller at hun stilltiende «ser ned», og håper at «noen andre sier at den tar jeg» når enkelte saker skal fordeles, mens en annen trekker fram at; «om jeg kan komme meg unna dem (seksuelle overgrepssaker) så prøver jeg med alle mine metoder[...] da har jeg mange saker da». Utsagnet blir fulgt opp med at en annen deltaker, som spør med at da «koker det i alle (saker)», hvor på en annen sier at «akkurat da, så takke meg til å gå i nemnda». En slik sammenlikning får fram at både overgrepssaker og fylkesnemndssaker har lav prestisje, men at førstnevnte sakstype blir noe lavere rangert enn den sistnevnte.

I en annen fokusgruppe tyder materialet på at slike uformelle vurderinger også kommer eksplisitt til uttrykk ved at saksbehandlerne kan «... kaste seg på, og si at den vil jeg ha [...]», eller som en annen uttrykker det: «[...] det hender noen ganger jeg sier; nei nå synes jeg at noen andre øyne må se på det, for nå kommer ikke jeg videre»... «Ikke meg oppi den suppa der. Det har ikke jeg lyst til». Av de siste utdragene kommer det klart fram at saksbehandlerne har en forestilling om hvilke saker de ikke foretrekker, og at dette er en felles *delt* opplevelse blant de ansatte.

Mye tyder også på at saksbehandlerne har kunnskap om prestisjevurderinger uten at de nødvendigvis vet hvordan eller hvorfor de har den. En forholdsvis nyutdannet saksbehandler reflekterer over hvorfor hun oppfatter enkelte saker som mindre attraktive enn andre:

Eva: Det er mye som er veldig nytt for meg, så jeg hopper på mye forskjellig fordi jeg synes det er gøy. Jeg har veldig mye å lære over alt, på en måte. Men de sakene som føles mindre spennende å gå inn i, det er gjengangerne som kommer igjen og igjen, eller en sak som har vart over lang, lang tid som ingen lengre vil ha. [De andre: ler og sier mm].

Eva: Det er vel ikke noe man sier spontant hurra [ler]... for. Og det er jo litt dumt, for jeg vet jo ingen ting om saken. Så jeg skulle jo kunne gå inn med nye øyne, men det er på en måte noe som ligger der allerede. At det ligger en forutbestemt «lykke til». [ler]. De sakene der, de er jo litt sånn... om dere skjønner hva jeg mener. [De andre: mm]

Hanne: Jeg kjenner igjen det. At det kan være de alvorlige sakene, men ikke de alvorligste heller.

Denne saksbehandleren har på et tidlig tidspunkt fått innblikk i uformelle vurderingsprosesser uten at hun kan begrunne klart på hvilken måte det har skjedd. Hanne kjenner seg igjen i denne beskrivelsen og trekker fram at dette ikke nødvendigvis gjelder de mest alvorlige sakene.

Lengre ut i denne diskusjonen kobles prestisjen til sakenes svingdørsproblematikk og at sakene er vanskelige å avslutte.

En annen forteller at det ved et kontor er enkelte familier som nesten har «brukt opp» alle saksbehandlerne. Barnevernkontoret løser dette ved å sette inn to nyansatte som ikke har kjennskap til familien, og det spøkes i fokusgruppen med at ingen må snakke med dem om denne saken:

Gina: Vi har jo en familie nå. En voldsom familie. De har nesten brent ut... eller brukt opp, er det kanskje riktig å si... nesten alle saksbehandlerne. Så gjorde vi noe helt nytt der vi satt inn to helt nye personer som akkurat hadde begynt på kontoret. Det funker så bra [ler] ... For de har ingen historie.

Hanne: De har ikke vært oppi denne?...

Gina: Nei, de får tett oppfølging... [Hanne: dere får ikke si noe til dem].

De ulike utdragene viser at slike evalueringer kommer til uttrykk i fokusgruppene, og blant de ansatte i deres daglige virke. Selv om analysen ikke sier noe om hvor utbredt eller konsistente rangeringene er, antyder den allikevel at barnevernansatte på et tidlig tidspunkt sosialiseres inn i prestisjevurderingene uten at de kan forklare hvordan eller hvorfor dette skjer. Analysen har samtidig vist at en slik form for sosialisering skjer i ulike praksissammenhenger; trolig både formelt og uformelt, bevisst og ubevisst.

6.4. Veien videre

Studien bygger på seks kvalitative fokusgruppeintervjuer med til sammen 21 saksbehandlere. Den har hatt som mål å kartlegge prestisjerelevante kjennetegn ved to av barnevernets sakstyper, og hva disse kjennetegnene settes i sammenheng med. Mye tyder på at disse kjennetegnene er vevd inn i barnevernets kultur, og i de strukturelle rammene saksbehandlerne møter. Det er derfor rimelig å anta at funnene i studien også gjelder for barnevernansatte generelt, og andre bakkebyråkrater som er i liknende situasjoner med kryss- og tidspress, hvor saker ikke lar seg løse eller hvor det er få framskritt å spore hos klientene.

Gjennom å ha kartlagt noen prestisjedepende og prestisjefremmende kriterier har jeg bidratt til ny og viktig kunnskap om prosesser vi tidligere har hatt lite kjennskap til. Ettersom hvert av disse kriteriene kan fortelle oss noe om forestillingsrammen som ligger bak vurderingene og hvilke praksistilbøyeligheter disse er forbundet med, har undersøkelsen gitt kunnskap om uformelle og uoffisielle sider ved barnevernets organisasjon. Prestisjekriteriene er også med på å synliggjøre hvilke utfordringer og spenninger som oppstår når bakkebyråkratene, i dette tilfellet barnevernansatte, må utøve sitt faglige arbeid innenfor rammene av en byråkratisk

organisasjonsform. Gjennom å ha kartlagt kriteriene har jeg fått øye på hvilke idealer saksbehandlerne fremmer; hvem de er som profesjonsutøvere og hvem de ønsker å være. Kunnskap om prestisjekriteriene gir kunnskap om hvordan saksbehandlerne forstår rammene for deres arbeid. Ved å undersøke prestisjerelevante kjennetegn kan vi få et mer helhetlig bilde av saksbehandlernes arbeidsprosesser og rolleforståelse.

Gjennom denne studien har jeg også bidratt med kunnskap til prestisjeforskningen generelt. For det første har jeg kastet lys over hvordan prestisjefenomenet kan forstås blant en annen profesjonsgruppe enn leger og annet helsepersonell. I tillegg til å ha avdekket noen kriterier har jeg belyst deltakernes meningsdannelse og hva prestisjen settes i sammenheng med. Gjennom å studere to sakstyper har jeg sett på kjennetegnene, deltakernes tolkninger og hvordan prestisjemeningen kommer til uttrykk. Dette skiller min undersøkelse fra Albums (1991 og Album & Westin 2008) kvantitative spørreundersøkelser, hvor de har kartlagt prestisjehierarkiene og ikke forestillingsverden som ligger bak. Slik bidrar min studie med mer kunnskap om hvordan prestisje kan forstås og reproduseres. For det andre har analysen vist at det ikke har vært mulig å strukturere et prestisjehierarki av saker slik som med sykdomstilstander. Å gjøre det er heller ikke så relevant. Det har vært mer fruktbart å kartlegge prestisjekjennetegn for å si noe hva prestisje betyr blant de ansatte i barnevernet. På samme måte som i den medisinske kulturen ser det ut som at prestisjen er godt forankret i barnevernets kultur og saksbehandlernes saksforståelse.

Som forsker er det alltid noen begrensninger og ubesvarte spørsmål som man vil sitte med. Avslutningsvis retter jeg derfor blikket framover ved å foreslå noen temaer for videre prestisjeforskning. Studien peker mot at prestisje har betydning for de skjønsmessige vurderinger og trolig også prioritering. Analysen får også fram at det er en forbindelse mellom prestisjekjennetegn, og saksbehandlernes motivasjon for å arbeide med sakene. Som vi har sett kan saksbehandlerne til en viss grad velge saker når de skal fordeles. De har også gitt uttrykk for at det er lettere å behandle sakene dersom de opplever dem som mer interessante. I lys av dette er det relevant å stille spørsmål om prestisjekjennetegnene kan ha betydning for hvem som behandler sakene, og i hvilken grad det vil påvirke klientene som mottar tjenestene.

Litteraturliste

Album, Dag. 1990. Riktig stil- et grunnlag for organisasjoners prestisje. I: *Tidsskrift for samfunnsforskning*; 31:227-225.

Album, Dag. 1991. Sykdommers og medisinske spesialiteters prestisje. I: *Nordisk medisin* 106 (8-9): 232-236.

Album, Dag. 1996. *Nære fremmede*. Oslo: Tano

Album, Dag og Steinar Westin. 2008. Do diseases hav a prestige hierarchy? A survey among physicians and medical students. I: *Social Science & Medicine*. 66: 182-188.

Album, Dag. 2010. Den ene undersøkelsen etter den andre. I: *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Dag Album, Marianne Nordli Hansen og Karin Widerberg (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Album, Dag og Evind Engebretsen. 2013. Sykdomsprestisje. I: *Praktiske Grunde, Nordisk tidsskrift for samfunnsvidenskap*. Nr. 1-2.

Baugerud, Gunn Astrid og Annika Melinder. 2012. Maltreated Children's Memory of Stressful Removals from Their Biological Parents. I: *Applied Cognitive Psychology*, 26: 261-270.

Berg, Anne-Jorunn, Anne Britt Flemmen og Berit Gulliksen. 2010. Innledning: Interseksjonalitet, flertydighet og metodologiske utfordringer. I: *Likestilte norskheter. Om kjønn og etnisitet*. Anne-Jorunn Berg, Anne Britt Flemmen og Berit Gulliksen (red.) Trondheim: Tapir Akademiske forlag.

Bergström Gøran og Kristina Boréus (red.). 2012, 3. Opplag. *Textens mening och makt. Metodebok i sähallsvetenskaplig text og diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Bolstad, Thorbjørn. 1995. Fra mødrenes synsvinkel. En studie av mødre som har sine barn i fosterhjem. I: *Sosialt arbeids rapportserie, bind 17*. Universitet i Trondheim.

Bourdieu, Pierre. 1977. *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, Pierre og Loïc J.D Waquant. 1995. *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Oslo: Det Norske Samlaget.

- Bourdieu, Pierre. 1995. *Distinksjonen*. Oslo: Pax Forlag as.
- Bourdieu, Pierre. 1996. *Symbolsk makt*. Oslo: Pax Forlag as.
- Christiansen, Øivin og Norman Anderssen. 2011. Fra bekymring til overbevisning:- Barnevernets beslutninger om å plassere barn utenfor hjemmet. I: *Tidsskriftet for Norges barnevern*. Nr. 04.
- Christiansen, Øivin. 2012. Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? I: *Tidsskriftet for Norges barnevern*. Nr. 01/02.
- Coffey, Amanda and Paul Atkinson. 1996. *Making sense of qualitative data. Complementary Research Strategies*. London: Sage Publications.
- Juliet Corbin and Anselm Strauss. 2008. *Basics of qualitative research : techniques and procedures for developing grounded theory*. California: Sage, Thousand Oaks.
- Edwards, Anne. 2009. Understanding boundaries in inter-professional work. I: *The Scottish Educational Review*. 41: 5-21.
- Edwards, Anne. 2010. The management of professional roles during boundary work in child welfare. I: *International journal of social welfare*. 19: 348-357.
- Ehn, Billy og Orvar Löfgren 1982. *Kulturanalys- ett etnologiskt perspektiv*. Lund: Liber Förlag.
- Engelstad, Fredrik. 2010. Rom med utsikt. Om å studere samfunnets toppsjikt. I: *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Dag Album, Marianne Nordli Hansen og Karin Widerberg (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ethics in Social Work, Statement of Principles (2004). <http://ethics.iit.edu/ecodes/node/3934>, lastet ned den 25.10.14.
- Falck, Sturla. 2010. Rett hjelp til rett tid? I: *Tidsskriftet Norges barnevern*. 01/18-30.
- FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989 (barnekonvensjonen – BK). <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter-Barnekonvensjonen>. Lastet ned den 27.10.14.
- Fossåskaret, Erik. 1997. Ustrukturerte intervjuer med få informanter gir i seg selv ikke noen kvalitativ underøkelse. I: *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Erik Fossåskaret, Otto L. Fuglestad og Tor H Aase (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

- Foucault, Michel. 3. opplag 2010. *Diskursens orden*. Oslo: Spartacus forlag.
- Flacke, Astrid Kleppe. 2005. *Samarbeid på tvers eller tverke? Om samarbeid mellom barnevern og familievern der foreldra er i alvorleg og langvarig konflikt med barna*. Masteroppgave i samfunnsplanlegging. Høgskolen i Volda.
- Goffman, Erving. 1975 (1986). *Frame analysis. An essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Goffman, Erving. 1990. *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. Harmondsworth: Penguin books.
- Goffman, Erving. 1992. *Vårt rollespill til daglig: En studie av hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Gubrium, Jaber F og James A. Holstein. 2009. *Analyzing narrative reality*. Los Angeles, California: Sage.
- Guldvik, Ingrid. Troverdighet på prøve. Om gruppeintervju som metode for å produsere valide data om politiske diskurser. I: *Tidsskrift for samfunnsforskning*. Nr. 01. 2002.
- Grimen, Harald. 2008. Profesjon og kunnskap. I: *Profesjonsstudier*. Anders Molander og Lars Inge Terum (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagen, Gerd. 2001. *Barnevernets historie – om makt og avmakt i det 20. århundret*. Skien: Akribe forlag.
- Halkier, Bente. 2010. *Fokusgrupper*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Hatch, Elvin. 1989. «Theories of social honor». I: *American Anthropologist* 91 (2):341-353.
- Hennum Nicole. 2011. «Barnevernssamtaler som integreringsverktøy». I: *Multikulturell teori og flerkulturelle praksiser*. Bente Puntervold Bø (red). Oslo: Abstrakt forlag.
- Hummel, Ralph P. 2008. *The Bureaucratic Experience. The Post- Modern Challenge*. Fifth edition. New York: Armonk.
- Haavind, Hanne. 2007. På jakt etter kjønnete betydninger. I: *Kjønn og fortolkende metode*, Hanne Haavind (red.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Jevne, Kari Sjøhelle og Oddbjørg Skjær Ulvik. 2012. Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonflikter. I: *Fontene forskning*. 2/12, side 18-23.

- Johannessen, Lars E.F. 2013. «*Det er ikke undere vi driver med*». *Betydningen av hjernehinneblødningens fortelling for sykdommens og nevrokirurgiens prestisje*. Masteroppgave, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Järvinen, Margaretha og Nanna Mik-Meyer. 2003. At skabe en klient. I: *At skabe en klient. Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. Järvinen, Margaretha og Nanna Mik-Meyer (red.). København: Hans Reizels Forlag.
- Järvinen, Margaretha og Nanna Mik-Meyer (red.). 2005. *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv: Interview, observationer og dokumenter*. København: Hans Reitzels forlag.
- Jørgensen, Marianne og Louise Phillips. 2011. *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde: Roskilde Universtitetsforlag.
- Killèn, Kari. 2009. *Sveket 1. Barn i risiko- og omsorgssituasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kjørholt, Anne Trine. 2010. «Barn som samfunnsborgere – til barnets beste?» I: *Barn som samfunnsborgere- til barnets beste?* Anne Trine Kjørholt (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjørstad, Monica. 2008. *En studie av sosialarbeideres iverksetting av arbeidslinjen i norsk sosialpolitikk*. Doktorgradsavhandling ved NTNU.
- Koch, Katrin og Espen Walstad. 2005. *Samvær mellom barn og foreldre som ikke bor sammen*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Kojan, Bente Heggem og Halvor Fauske. 2011. Et klasseperspektiv på barnevernets familier. I: *Tidsskrift for velferdsforskning*, vol. 14, nr. 2.
- Kvale Steinar og Svend Brinkmann. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Øivind. 2007. *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lakoff George og Mark Johnson. 2003. *Hverdagslivets metaforer. Fornuft, følelser og menneskehjernen*. Oslo: Pax Forlag.
- Lamont, Michèle. 2012. Toward a Comparative Sociology of Valuation and Evaluation. I: *Annual Review of Sociology*. Vol. 38: 201-221.

- Levin, Irene. 2001. Diskurser i og om sosialt arbeid. I: *Fra mottaker til aktør*. Mona Sandbæk (red.). Oslo: Gyldendal.
- Levin, Irene. 2006. *Hva er sosialt arbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Lidèn, Hilde. 2004. «Barns rettigheter – en realiserbar intensjon?» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 7.
- Lindbo, Knut. 2008. *Barnevernrett*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lipsky, Michael. 2010. *Street- Level Bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.
- Lov om barn og foreldre av 8. april 1981, nr. 7 (barneloven – bl).
<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>. Lastet ned den 07.03.2014.
- Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992, nr. 100 (barnevernloven - bvl).
<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=Lov+om+barneverntjenester>. Lastet ned den 07.03.14.
- Malterud, Kirsti. 1990. *Allmennpraktikerens møte med kvinnelige pasienter*. Allmennpraktikeserien. Oslo: Tano.
- Malterud, Kirsti. 2012. Hva forteller medisinsk uforklarte helseplager om eksemplarisk sykdom og kjønn? I: *Eksempelets makt. Kjønn, representasjon og autoritet fra antikken til i dag*. Eriksen, Anne, Ellen Krefting og Anne Birgitte Rønning (red.).
- Martinussen, Willy. *Sosiologiske forklaringer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Merrick, Elizabeth. 1999. An exploration of quality in qualitative research: Are "reliability" and "validity" relevant? I: *Using Qualitative Methods in Psychology*, red. Mary Kopola and Lisa A. Suzuki. Thousand Oaks/London/New Dehli: Sage Publications.
- Midjo, Turid. 2010. *En studie av samhandling mellom foreldre og barnevernarbeidere i barnevernets undersøkelse*. NTNU: Doktorgradsavhandling. Institutt for sosialfag og helsevitenskap.
- Morgan, David L. 1997. *Focus Groups as Qualitative Research*. London: Sage.
- Nerdrum, Per. 1997. Hvor god er den «gode relasjonen»? I: *Barnevernet – mangfold og mening. Festskrift til Gerd Hagen*. Olsen, Bennedichte Rappana og Vigdis Bunkholdt. Oslo: Tano Aschehoug.

- NESH. 2006. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Forskningsetiske retningslinjer. <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>. Lastet ned den 12.12.13.
- Nordtvedt, Per og Harald Grimen. 2004. *Sensibilitet og refleksjon: filosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Molander, Anders og Lars Inge Terum. 2008. Profesjonsstudier- en introduksjon. I: *Profesjonsstudier*. Anders Molander og Lars Inge Terum (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Morgan, David L. 1997. *Focus Groups as Qualitative Research*. London: Sage.
- Møller, Marie Østegaard. 2012. Socialrådgiveren under aktiveringspolitikken. I: *At skabe en professionell*. Järvinen, Margaretha og Nanna Mik-Meyer (red.). København: Hans Reitzels forlag.
- Måseide, Per. 2008. Profesjonar i interaksjonstoretisk perspektiv. I: *Profesjonsstudier*. Anders Molander og Lars Inge Terum (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Oppedal, Mons. 2008. *Akutthjemlene i barnevernloven*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Polanyi, Michael. 1967. *The tacit dimension*. Garden City, New York: Doubleday.
- Prieur, Annick Prieur. 2006. En teori om praksis. I: *Pierre Bourdieu. En introduktion*, red. Annick Prieur og Carsten Sestoft. København: Hans Reitzels Forlag.
- Ridgeway, Cecilia L. 2014. Why Status Matters for Inequality. I: *American Sociological Review*. 79:1.
- Ringdal, Kirsten. 2012. *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagforlaget.
- Rogstad, Jon. 2010. Diskriminering- kan en hvit mann fra middelklassen forstå det? I: *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Dag Album, Marianne Nordli Hansen og Karin Widerberg (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Rød, Per Arne. 2010. Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet? I: *Fokus på familien*. 02: 93-111.
- Schaanning, Espen. 1996. “*Diskursens materialitet - Del I: Foucault*”, *ARR* 96:1:60-73.
- Schön, Donald. A. 1987. *Educating the reflective practitioner*. San Francisco- Oxford: Jossey Boss Publisher.

- Skytte, Marianne. 2008. Kategorisering og kulturoppfattelse. I: *Samfundet i pedagogisk arbejde*. Carsten Schou og Carsten Pedersen (red.). København: Akademisk forlag.
- Slettebø, Tor. 2008. *Foreldres medbestemmelse i barnevernet*. Dr. Polit. Avhandling. Trondheim: NTNU.
- Stang, Elisabeth Gording. 2008. *Det er barnets sak. Barnets rettsstilling i sak om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Staunæs, Dorthe og Dorte Marie Søndergaard. 2005. Interview i en tangotid. I: *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Stjernø, Steinar. 1981. Organisasjonsteoretiske perspektiver. I: *Sosialpolitikk, byråkrati og profesjon*. Steinar Stjernø (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Stjernø, Steinar. 1981. Aktuelle organisasjonsmessige problemer ved sosialkontorene. I: *Sosialpolitikk, byråkrati og profesjon*. Steinar Stjernø (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Storø, Jan. 2010. Barnevernspedagogens kunnskap og praksis. I: *Pipet i den minste strupe skal bli kvitring over eng*. Jæger, Kirsten Sivertsen (red.). Oslo: FO
- Svennevig, Jan. 2012. *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.
- Tonkiss, Fran. 2004. Using focus groups. I: *Researching Society and Culture*, red. Clive Seale. Second Edition. Thousand Oaks. SAGE, 193-206.
- Ulvik Skjær, Oddbjørg. 2007. *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*. Oslo: Unibup.
- Veileder 06/2013 Q-1211B. *Om forholdet mellom barnevernloven og barneloven. Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går utover barnets omsorgssituasjon*. Oslo: Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD).
<http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Skjema/BUA/rapportering%20barnevern/veileder.forholdet.mellom.barneloven.og.barnevernloven.pdf>. Lastet ned den 15.05.2014.
- Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere. 2011.

[https://www.fo.no/getfile.php/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk_2011_lav\(1\).pdf](https://www.fo.no/getfile.php/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk_2011_lav(1).pdf). Lastet ned den 10.08.14.

Wadel, Cato. 1990. *Den samfunnsvitenskapelige konstruksjon av virkeligheten*. Flekkefjord: Seek A/S.

Weber, Max. 2006. *Makt og byråkrati*. Oslo: Gyldendal akademiske.

Wibeck, Victoria. 2000. *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersøkingsmetode*. Lund: Studentlitteratur.

Widerberg, Karin. 2010. Med samtalen som utgangspunkt. Om veivalg og kunnskapsmuligheter ved intervjuing. I: *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Dag Album, Marianne Nordli Hansen og Karin Widerberg (red). Oslo: Universitetsforlaget.

Wærdahl, Randi. 2010. Den fremmede. I: *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Dag Album, Marianne Nordli Hansen og Karin Widerberg (red). Oslo: Universitetsforlaget.

Åndanes, Marian, Gry Mette D. Haugen, Heidi Jensberg, Tonje Lossius Husum og Minna Rantalaiho. 2011. Hva karakteriserer vanskelige saker i familiemekling, og er meklingsordningen godt nok tilpasset? Resultater fra evaluering av mekling etter ekteskapsloven og barneloven. I: *Fokus på familien*. 2: 84-113.

VEDLEGG I: Invitasjonsbrev

Invitasjon til å delta i en intervjuundersøkelse om hvordan saksbehandlere ser på og forstår ulike saker i barnevernet

Kjære saksbehandler, Oslo den 2013

Etter 15 års erfaring som saksbehandler i barneverntjenesten sa jeg i fjor opp min stilling som fagkonsulent for å ta en mastergrad i sosialt arbeid ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Min opplevelse er at barnevernfeltet er komplekst og sammensatt. Mange forhold er med på å påvirke hvordan vi tilnærmer oss sakene som kommer inn på kontoret. Gjennom årene har jeg erfart at noen saker er mer spennende og interessante enn andre. Jeg har også opplevd at enkelte saker har skapt større engasjement og fått mer oppmerksomhet når vi saksbehandlere har snakket om dem formelt eller uformelt. Jeg er opptatt av hva som spiller inn på hvordan vi tenker om saker. Hva er det som gjør at saksbehandlere blir engasjerte og påtar seg noen saker, mens de oppfatter andre som vanskelige eller mindre attraktive å gå inn i? Har vurderinger og synet på saker noe å si for hvordan de tildeles, hvem som får ansvaret for dem og eventuelt for hvilke tiltak som iverksettes?

Gjennom masteroppgaven ønsker jeg å gå nærmere inn på slike spørsmål ved å undersøke hva som påvirker *hvordan saksbehandlere ser på og forstår ulike saker i barnevernet*. Intensjonen med undersøkelsen er å få økt innsikt i prosesser rundt saksbehandlingen, og hva som kan være med på å påvirke saksbehandleres syn på saker. Undersøkelsen er en del av et større forskningsprosjekt ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo (UiO) som ledes av professor Dag Album. Prosjektet har fokusert på uformelle vurderinger i helsevesenet, og hva slags betydning forståelsen av sykdommer har for helsepersonellet som jobber med dem. Jeg ønsker gjennom min studie å knytte undersøkelsene fra helsevesenet til barnevernfeltet ved å se nærmere på hvordan saksbehandlere forstår og snakker om forskjellige saker.

For å få nødvendig kunnskap om dette vil jeg gjennomføre fokusgruppeintervjuer der jeg ber deltakerne snakke sammen om spørsmål jeg kommer med. Det er selvfølgelig ikke snakk om å svare rett eller galt, og alt jeg bringer fram av spørsmål vil handle om noe dere antakelig kjenner godt til. Intervjuet vil ta ca 1,5 timer, og er planlagt gjennomført på dagtid i slutten av september og begynnelsen av oktober 2013. Det er frivillig å være med og du kan trekke deg underveis

uten å begrunne dette nærmere. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og enkeltpersoner vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. De aller fleste som har deltatt i slike gruppeintervju før, synes dette er en positiv opplevelse.

Dersom du kan tenke deg å være med på undersøkelsen er det fint om du sender meg en tilbakemelding på epost: s956192@stud.hioa.no.

Har du noen spørsmål om undersøkelsen må du gjerne kontakte meg på telefon 980 57 225 eller på epost. Du kan også kontakte veileder og professor Dag Album ved UiO på telefon 22 85 47 07 eller på epost: dag.album@sosgeo.uio.no.

Jeg håper at du synes dette høres interessant ut, og at du har tid og anledning til å delta.

Med vennlig hilsen

Cecilie Sudland

Masterstudent i sosialt arbeid - barnevern

Høgskolen i Oslo og Akershus

Samtykke til deltakelse i studien om «*hvordan saksbehandlere ser på og forstår ulike saker i barnevernet*»

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta. Jeg er informert om at jeg til enhver tid kan trekke meg fra prosjektet og at alle innsamlede opplysninger da vil bli slettet.

Dato

Navn

VEDLEGG 2: Temaliste

Temaliste for fokusgruppeintervju til studien om «**hvordan saksbehandlere ser på og forstår ulike saker i barnevernet**»

Innledende del:

Hei og tusen takk for at dere kan delta her i dag!

Jeg heter Cecilie og har etter flere år som saksbehandler i barnevernet startet på master i sosialt arbeid – barnevern.

Presentasjon av studien:

Nå er dere sikkert nysgjerrige på hva vi skal gjøre i dag. Har dere vært med på et forskningsintervju eller fokusgruppeintervju før? Hvordan var det?

Jeg skal starte litt med å si hva som er bakgrunnen for undersøkelsen. Som dere kanskje husker fra invitasjonsbrevet handler denne undersøkelsen om hvordan vi som saksbehandlere snakker om og forstår saker i barnevernet. Flere ganger har jeg som erfart at saker har skapt ulikt engasjement og interesse, og jeg er opptatt hva det kan handle om.

Undersøkelsen er en del av et større forskningsprosjekt ved UiO som omhandler uformelle vurderinger i helsevesenet, og hva salgs betydning forståelsen av sykdommer har for helsepersonell som jobber med dem.

Dette er en litt annen intervjuform der det er dere som skal snakke sammen ut fra noen spørsmål som jeg har med meg. Jeg skal derfor forsøke å si så lite som mulig fordi det er dere som sitter med mye kunnskap og erfaring som er viktig at kommer fram. Skulle det blir lenge stille skal jeg hjelpe dere i gang. Dersom dere tar opp temaer som jeg ønsker at dere skal utdype vil jeg bryte inn. Jeg vil også lede dere tilbake til tema dersom jeg opplever at dere sporer av. Høres det greit ut for dere?

Diskusjonen vil nok åpne opp for mange ulike meninger, og dere må huske på at det ikke finnes «riktige» eller «gale» svar. Det er heller ikke et mål at dere som gruppe skal komme til enighet, eller finne fram til en felles løsning på det som diskuteres. Alles opplevelser og bidrag er like viktig for meg å få kjennskap til. På den måten kan jeg fange opp alle nyanser og mulige uenigheter.

Intervjuet vil ta ca 1 ½ time. For at jeg skal få meg alt som blir sagt vil intervjuet vil bli tatt opp og anonymisert. Som jeg skrev i brevet er dette frivillig, og dere har hele tiden mulighet for å trekke dere.

Sånn helt til slutt vil jeg at dere skal skrive under på dette arket om informert samtykke. Har dere noen spørsmål eller noe dere ønsker at jeg skal utdype før vi setter i gang?

Er dere klare?

Introduksjonsrunde:

Helt først før vi starter:

-Er det noen som har lyst til å si noe om kontoret? Hvordan har dere det her?

-Hvordan er dere organisert?

Oppfølgingsspørsmål (dersom gruppen har problemer med å komme i gang):

- Hvor stor er gruppa? og jobber dere etter generalist- eller spesialistmodellen?
- Hvordan fordeles sakene (får dere velge eller er det leder/teamleder som bestemmer)?
- Jobber dere sammen i saker og hvordan blir det eventuelt bestemt?

Introduksjonsspørsmål:

- Opplever dere at det er en forskjell på saker og hvordan dere ser på dem? (diskuter)

Dersom gruppen synes det er vanskelig å komme i gang vil jeg nevne at det i alle bransjer er sånn at noe blir fortrukket framfor noe annet. Deretter vil jeg be dem om å ta noen minutter til å skrive ned noen tanker som vi kan ta i plenum etterpå. Skulle gruppen bli stille eller avvise temaet vil jeg presenteres tre saker.

- Dersom dere kan velge, ville dere ha fortrukket en sånn sak.... eller en sånn.... sak?

Nøkkelspørsmål:

(Det settes av ca 10-15 minutter på hvert spørsmål)

1. Innledningsspørsmål

Tenk tilbake på saker dere har hatt. Hvilke saker er det som har vært interessante å jobbe med?

- Beskriv en spennende sak! Diskuter i gruppen. Hva er dere enige og uenige om?

(- Dersom dere jobber etter generalistmodellen: hvordan dere ser på mottak, undersøkelsessaker-, tiltakssaker og fosterhjemssaker og ettervern? Hvilke av disse foretrekker dere å jobbe med? Er det for eksempel forskjell i synet på saker dersom det er barn eller ungdom? Diskuter i gruppen. Hva er dere enige og uenige om?)

- Hva tenker dere om synet akutte saker og voldssaker? Diskuter i gruppen. Hva er dere enige og uenige om?)

2. Innledningsspørsmål

Tenk blant sakene dere har hatt. Kan dere beskrive en mindre spennende sak?

- Er det noen saker dere helst vil slippe å jobbe med? Hva slags saker er det? Diskuter dere imellom (dersom de ikke har et svar kan jeg spørre om de ser likt på alle saker, de med mye «motstand», der sakene har vart i flere år, økonomi, endringsmuligheter, mengden skrivearbeid?).

3. Innledningsspørsmål

Er det noen saker som får mer oppmerksomhet enn andre? Er det saker som får mindre oppmerksomhet enn andre? Hva er dere enige og uenige om i gruppen?

4. Innledningsspørsmål

Hvilken betydning har synet på saker for hvordan dere jobber med dem? Har synet på saker noe å si for hvordan dere prioriterer sakene? (prioriteres alt likt).

5. Innledningsspørsmål

Er det noen type saker dere kunne tenke dere å jobbe mer eller mindre med?

6. Innledningsspørsmål

Har oppfatningen av sakene noe å si for hvordan de tildeles eller hvem som jobber sammen? Diskuter i gruppen! Hva er dere enige eller uenige om?

Avsluttende spørsmål:

- Av alt vi har diskutert hva er viktigst for deg?
- Hva vil du oppsummere som ditt syn på saken?

Oppsummerende spørsmål:

Da skal vi forsøke å oppsummere noe av det dere har snakket om. Jeg oppsummerer diskusjonen.

- Har jeg forstått dere riktig? Er oppsummeringen riktig/fullstendig?
- Er det noe dere har diskutert som jeg ikke har fått med meg eller som ikke har kommet klart nok fram?
- Er min tolkning av det som har vært sagt riktig?
- Er det noe dere vil supplere meg med?
- Er det noe annet vi burde ha tatt opp i diskusjonen eller noe vi har glemt?

Hvordan synes dere dette intervjuet har vært?

TAKK FOR AT DERE KUNNE DELTA!

Saker til presentasjon:

Vil dere ha valgt denne:

1. Familievernkontoret har sendt en bekymringsmelding til barnevernet. Foreldrene flyttet fra hverandre for 6 måneder siden. Det er et høyt konfliktnivå mellom foreldrene som de er uenige om hvor datteren skal bo. De snakker ikke sammen og mor nekter far samvær. I følge mor har far terrorisert familien over flere år, noe som har ført til at hun sliter med psykiske plager. Far driver en butikkkjede og er en kjent figur i lokalmiljøet. Han har fortalt til familievernkontoret at mor har hatt en dårlig psykisk helse i mange år og at det går utover datterens omsorgssituasjon. I følge ham kan ikke datteren bo hos henne og han ønsker hjelp av barnevernet.

Eller denne:

2. Mor er tidligere rusmisbruker og har flyttet flere ganger. Hun har to barn, en jente på 6 og gutt på 14 år. Det har vært flere bekymringsmeldinger som har omhandlet husbråk og støy fra leiligheten. Ved et par anledninger har mor vært observert ruspåvirket i butikken når hun har handlet sammen med datteren. Skolen har vært bekymret for begge barna, men særlig for gutten som flere ganger har kommet i konflikter med medelever og lærere. Gutten vil ikke snakke med barnevernet og sier det går bra hjemme. Mor har negativ erfaring med barnevernet fra egen barndom og har liten tillit til hjelpeapparatet.

Eller denne:

3. En 12 år gammel pakistansk gutt bor sammen med begge foreldrene. Gutten har tre eldre søsken som av ulike årsaker har hatt kontakt med barnevernet. Skolen er bekymret for gutten fordi han har et høyt skolefravær uten at foreldrene gir beskjed til skolen. Gutten gjør sjelden lekser og virker ofte trøtt. Han sier lite og har få venner i klassen. Han framstår ellers som snill og omsorgsfull. Familien har dårlig erfaring fra NAV og ønsker hovedsakelig økonomisk hjelp fra barnevernet. Foreldrene snakker ikke norsk.

VEDLEGG 3: Kvittering, NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Postboks 1096 Blindern
N-0407 Oslo
Norge
Tel: +47 22 38 21 17
Fax: +47 22 38 50 50
nsd@iuh.uio.no
www.nsd.uio.no
Orgnr: 969 321 884

Dag Album

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi Universitetet i Oslo
Postboks 1096 Blindern
0317 OSLO

Vår dato: 25.09.2013

Vår ref: 35536 / 2 / MB

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 17.09.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

35536

Behandlingsansvarlig

Daglig ansvarlig

Student

Prestisjeprojektet

Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder

Dag Album

Cecilie Sudland

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i melde skjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uio.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdís Namtvedt Kvalheim

Marianne Bøe

Kontaktperson: Marianne Bøe tlf: 55 58 25 83

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Cecilie Sudland Tiriltunga 182 1259 OSLO

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSD's rutiner for elektronisk godkjenning.

Askelingsgata 7, Oslo 0407

0407 NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1096 Blindern, 0316 Oslo, Tel: +47 22 38 21 17, nsd@iuh.uio.no

NSD/NSD/2 NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 4791 Trondheim, Tel: +47 73 81 19 19, ksm@sv.uib.no

NSD/201 NSD/SV, Universitetet i Tromsø, 9007 Tromsø, Tel: +47 77 91 42 00, nsd@iuh.uio.no

